comhairle chontae na mí
meath county council

COMHAIRLE CONTAE NA MÍ

Plean Gníomhaíochta don Aeráid
2024 - 2029

THE GLOBAL GOALS

13 CLIMATE ACTION

Chuir an Rannóg um Ghníomhú ar son na hAeráide de chuid Chomhairle Contae na Mí (CCM) an Plean Gníomhaíochta don Aeráid (PGA) seo le chéile i gcomhpháirtíocht le CARO Thoir agus Lár Tíre, Gníomhú ar son na hAeráide Chomhairle Contae na Mí, an Coiste Comhshaoil agus Seirbhísí Éigeandála faoi Pholasaí Straitéiseach agus baill thofa Chomhairle Contae na Mí.

Ullmhaíodh an PGA de réir Treoirlínte an Phlean Gníomhaíochta don Aeráid de chuid an Údaráis Áitiúil agus Soláthar Gníomhú Éifeachtach ar son na hAeráide 2030.

Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA) agus Measúnú Cuí (AA):

Ullmhaíodh an PGA de réir riachtanais na gcomhphobal Eorpach (Measúnacht Timpeallachta ar Phleananna Áirithe agus ar Chláir Áirithe) Rialachán 2011 agus Alt 6 den Treoir um Ghnáthóga 92/43/AE.

Tá próiseas an SEA agus AA a tugadh faoi i gcomhar le hullmhúchán an Phlean Gníomhaíochta don Aeráid i ndiaidh comhthathú agus breithniú go cuí ar cheisteanna comhshaoil le linn próiseas ullmhúcháin an Phlean Gníomhaíochta don Aeráid.

Tá an Tuarascáil Chomhshaoil SEA agus Scagadh AA mar aon leis an Tuarascáil Thionchar Nádúrtha ar fáil mar dhoiciméid dhealaithe go bhféadfaí a léamh i gcomhar leis an Phlean Gníomhaíochta don Aeráid.

Réamhrá

Tá áthas orm Plean Gníomhaíochta don Aeráid CCM do 2024 go 2029 a chur in bhur láthair. Léiríonn an plean seo ár gcomhthiomantas chun gníomhú go misniúil agus claochlaitheach chun dul i ngleic le hathrú aeráide agus chun todhchaí inmharthana a chinntiú sna glúnta amach romhainn. Ní neart go cur le chéile agus táimid den tuairim gur féidir linn ár spriocanna uaillmhianacha a bhaint amach agus go mbeidh saol maith, ní ba sheasmhaí i ndán dúinn go léir.

Léiríonn ár bplean go bhfuil sé i gceist againn teagmháil a dhéanamh lenár gcuid saoránach, gnólachtaí agus páirtithe chun iad a spreagadh chun ról gníomhach a ghlacadh i ngníomhaíocht don aeráid. Soláthróimid cláir nuálacha agus comhpháirtíochtaí a chumasaíonn ceannaireacht inár bpobail chun todhchaí ní b'inmharthana a chruthú.

Aithnímid, mar oifigigh thofa, an fhreagracht atá orainn chun athbhreithniú a dhéanamh ar bheartais agus ar bhuiséid i dtaca leis an aeráid, chun deimhniú go cruthaímid todhchaí shábháilte agus chothrom do gach duine inár gContae. Tá a fhios againn gur freagracht roinnte é dul i ngleic le hathrú aeráide, agus is féidir linn go léir difríocht a dhéanamh de réir mar a n-athraímid ár slí maireachtála, ár gcuid oibre agus ár gcuid siamsaíochta.

Tá comhoibriú ríthábhachtach agus muid ag tabhairt aghaidh ar na dúshláin seo le chéile. Ní féidir le duine aonair nó le heagraíocht aonair éigeandáil na haeráide a réiteach ar leithligh; tá iarracht chomhchoiteann agus aontacht ag teastáil. Ach is fiú cuimhneamh go mbeireann gníomhaíocht ar son na haeráide deiseanna chun fáis, nuálaíochta agus caighdeáin na beatha níos fearr. Agus muid ag bogadh i dtreo gheilleagar ísealcharbóin is féidir linn fuinnimh inathnuaite, teicneolaíochtaí glasa agus cleachtais inbhuanaithe a chothú. Bhéarfaidh sé seo todhchaí rachmasach agus chóir ar mhaithe linn go léir.

Molaim go speisialta daoibh am a chur ar leataobh chun breathnú ar an Phlean Gníomhaíochta don Aeráid agus a bheith páirteach linn san iarracht chinniúnach seo chun todhchaí níos fearr agus níos inbhuanaithe a chruthú do Chontae na Mí. Tugaimís faoi na dúshláin atá romhainn le chéile le díograis agus le diongbháilteacht. Beidh deacrachtaí mar chuid den turas, ach le tacaíocht ón phobal, táimid tiomanta go n-éireoidh linn. Bímis inspioráideach, ceannródaíoch agus muid ag gníomhú ar mhaithe le todhchaí a bheidh mar chúis bhróid dúinn go léir.

Cathaoirleach
Chomhairle Contae na Mí

Cllr. Tommy Reilly

Is ardán é an Plean Gníomhaíochta don Aeráid do 2024 go dtí 2029 ina léirítear an tiomantas daingean atá ag CCM chun áit, ionad oibre agus áit chuartaíochta a chruthú.

Tuigimid mar eagraíocht, an tábhacht a bhaineann le ceannaireacht a léiriú, agus táimid réidh le dul i ngleic leis na dúshláin shuntasacha a bhaineann le laghdú astaíochtaí 51% agus le méadú 50% dár n-éifeachtúlacht fuinnimh faoi 2030. Ach ní shin deireadh lenár dtiomantas. Táimid tiomanta chun timpeallacht a chruthú ina gcothaítear athrú iompraíochta ag leibhéal an phobail trí infreastruchtúr taistil ghníomhach, tithíocht shóisialta athfheistithe agus tograí geilleagar ciorclach.

Ni bhaineann an plean seo le caighdeán maireachtála níos fearr amháin a bhaint amach do mhuintir Chontae na Mí. Tá béim s'againn dírithe ar ghníomhú chun muid a bhogadh i dtreo thodhchaí agus muid a threorú chun neodracht charbóin a bhaint amach ar fud an Chontae faoi 2050. Soláthraíonn ár naoi gCrios Dícharbónaithe cur chuige cóir agus cothrom chun astaíochtaí a laghdú, a bheidh ag feidhmiú mar thograí gníomh éagsúla ar son na haeráide chun smaointe nua a thástáil. Agus muid ag roinnt ár gcuid taithí agus ag cur cleachtais neamhdhíobhálacha don aeráid i bhfeidhm fud fad an Chontae, is féidir linn geilleagar aeráidneodrach ní ba sheasmhaí a chruthú atá bithéagsúil agus atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de a chuireann nósanna maireachtála níos folláine agus forbairt gheilleagrach chun cinn.

BTá ról lárnach le glacadh ag gnólachtaí agus ag daoine aonaracha araon chun tionchair an athraithe aeráide a mhaolú. Is féidir le gnólachtaí tionchar timpeallachta s'acu a laghdú trí chleachtais tíosach ar fhuinneamh a chur i bhfeidhm, ag infheistiú san fhuinneamh inathnuaite, ag laghdú dramhaíola agus ag baint úsáid as ábhair inmharthana. Is féidir le daoine aonaracha a bheith páirteach ach ídiú fuinnimh agus uisce a laghdú, iompar poiblí a úsáid, dramhaíl a laghdú agus athchúrsáil a dhéanamh. Agus na gníomhartha seo ar bun is féidir le gnólachtaí agus le daoine aonaracha cuidiú le todhchaí níos inmharthana a chruthú. Ina theannta sin, is féidir leis an phobal tacú le gníomh ar son na haeráide ach tacaíocht a thabhairt do bheartais agus tograí na Comhairle a chuireann inbhuanaitheacht chun cinn agus a dhéanann astaíochtaí a laghdú.

Is féidir linn le chéile, tionchar dearfach a chruthú agus saol maith, níos inbhuanaithe a thógáil. Beidh turas dúshlánach amach romhainn, ach le tacaíocht phobal na Mí, táimid tiomanta go n-éireoidh linn.

Príomhfheidhmeannach
Comhairle Contae na Mí

Kieran Kehoe

Clár

1.0 Achoimre Fheidhmiúcháin 1

2.0 Brollach 3

2.1 Cuspóir an Phlean Gníomhaíochta ar son na haeráide 3

2.1.1 Struchtúr an Phlean Gníomhaíochta ar son na haeráide 5

2.2 Deiseanna de Ghníomhú ar son na haeráide 6

2.3 Pleanáil Ghníomhú ar son na haeráide Chomhairle Contae na Mí 7

2.4 Scóip Chomhairle Contae na Mí & Ról i nGníomhú ar son na haeráide 9

2.4.1 Scóip Chomhairle Contae na Mí 9

2.4.2 Rialú Timpeallachta 10

2.4.3 Ról aeráide Chomhairle Contae na Mí 12

2.5 Maoiniú 13

2.6 Comhoibriú 13

3.0 Achoimre ar Reachtaíocht agus Beartas Athrú Aeráide 15

3.1 Comhthéacs Reachtaíochta agus Beartas Aeráide 17

3.1.1 Beartas Athrú Aeráide Idirnáisiúnta 17

3.1.2 Beartas Athrú Aeráide na hÉireann 18

4.0 Bunlíne Fianaise 19

4.1 Measúnú ar Riosca i dtaca le hAthrú Aeráide 19

4.2 Liosta Bunlíne Astaíochtaí (BEI) 22

5.0 Criosanna Dícharbónú 26

5.1 An Uaimh 30

5.2 Cill Dhéagláin 34

5.3 Baile Átha Troim 38

5.4 An Inse/ Baile an Bhiataigh 42

5.5 Ceanannas Mór 46

Clár

5.6 Dún Búinne....50

5.7 Ráth Tó....54

5.8 Dún Seachlainn....58

5.9 Damhliag....62

6.0 Gníomhú ar son na hAeráide....67

6.1 Pleanáil Chur Chun Feidhme....67

6.2 Creat ar Ghníomhú ar son na hAeráide....67

6.3 Monatóireacht....83

7.0 Tuairisciú....84

7.1 Tuairisciú Inmheánach....84

7.2 Plean Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide....84

7.3 Feidhmiú Earnála....84

Gluais....85

Liostáil Figiúr, Tábla agus Cairt....88

Acmhainní agus Tagairtí....92

Acrainm

Acrainm	Leagan Iomlán
BEI	Liosta Bunlíne Astaíochtaí
BER	Rátáil Fuinnimh Foirgnimh
CAP	Plean Gníomhaíochta don Aeráid (PGA)
CAROs	Oifigí Réigiúnacha Ghníomhú ar son na hAeráide
CCMA	Comhar Bainistíochta Chontae agus Cathrach
CCRA	Measúnú Riosca Athrú Aeráide
CH4	Meatán
CO2	Dé-ocsaíd charbóin
CO_2eq	Coibhéis Dé-ocsaíd charbóin
DZ	Crios Dícharbónú
EPA	An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil
F-gases	Gás Fluairínithe
GAA	Cumann Lúthchleas Gael
GHG	Gás Teasa Cheaptha
IPCC	An Painéal Idir-Rialtasach ar Athrú Aeráide.
kt	Cileathonna
kWh	Cileavata uaireanta
LA	An tÚdarás Áitiúil, i.e. Comhairle Contae na Mí
LULUCF	Úsáid Talún, Athrú Úsáid Talún & Foraoiseacht
M&R	Monatóireacht agus Tuairisciú
MCC	Comhairle Contae na Mí (CCM)
m2	Méadar Cearnach
N2O	Ocsaíd Nítriúil
PRTR	Clár ar Scaoileadh agus Aistriú Truailleán
RCP	Conairí Tiúchana Ionadaíocha
SEAI	Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann
t	tona
UN SDGs	Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe na Náisiún Aontaithe

1.0 Achoimre Fheidhmiúcháin

Tá ár n-aeráid ag athrú ar nós threochtaí domhanda, tá an teocht ag éirí ní ba theo agus ba iad na hocht mbliana deiridh ar na cinn ba theo riamh. De bharr mheánteochtaí níos airde, bíonn eachtraí aimsire níos déine ann, triomaigh, teaspaigh, stoirmeacha gaoithe ina measc agus mar thoradh air sin tá ceantar an udaráis áitiúil níos leochailí agus tá sé níos oscailte do thionchar athrú aeráide.

Tá an Plean Gníomhaíochta don Aeráid seo 2024 – 2029 curtha le chéile ag CCM, chun Contae ina bhfuil ísealcharbóin agus aeráid-díonach á gcruthú, ach dea-chleachtas maidir le gníomhaíocht ar son na haeráide a chur chun cinn, ag an leibhéal áitiúil.

Tá sé seo ag teacht le Cuspóir Náisiúnta Aeráide an Rialtais, atá ag iarraidh go mbeidh rath air, tráth nach déanaí ná 2050, athrú go dtí aeráid-díonach, mórán bithéagsúlachta, inbhuanaitheacht ó thaobh timpeallachta de agus geilleagar aeráid-neodrach. Tá uaillmhian aeráide na hÉireann atá ceangailteach ó thaobh dlí san Acht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 51% faoi 2030. Cuirfidh sé seo an Tír ar threocht chun a bheith aeráid-neodrach faoi dheireadh 2050, agus bainfear an sprioc seo amach trí shraith Pleananna Náisiúnta Gníomhaíochta ar son na hAeráide.

Mar chuid d'fhorbairt an Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide tá Measúnú Riosca Athrú Aeráide faoi chúram CCM agus tá Liosta Bunlíne Astaíochtaí curtha le chéile don Chontae agus do na naoi gCrios Dícharbónú.

Tá sé aitheanta sa Mheasúnú Riosca Athrú Aeráide cad iad na tionchair atá ann faoi láthair sa Chontae agus ar dóichí a bheidh ann sa todhchaí.

Sna Liostaí Bunlíne Astaíochtaí tugtar measúnú ar astaíochtaí gás ceaptha teasa mar thoradh ar ghníomhaíochtaí na Comhairle, Chontae na Mí agus do gach ceann de na naoi gCrios Dícharbónú. Tugann na measúnuithe seo bunús fianaise le haghaidh forbairt ar ghníomhaíochtaí áit bhunaithe.

Seo a leanas na spriocanna atá i bPlean Gníomhaíochta don Aeráid CCM:

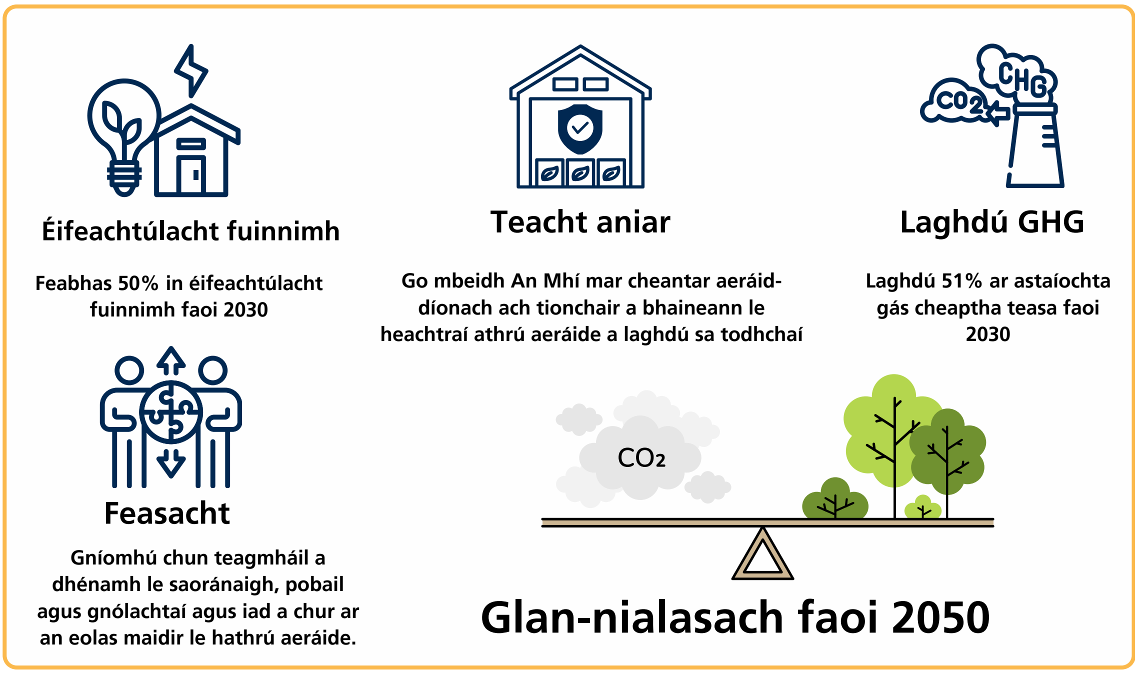

Figiúr 1: Spriocanna Phlean Gníomhaíochta Aeráide CCM

Sa Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide seo áirítear réimse gníomhartha maolaitheacha athrú aeráide atá dírithe ar astaíochta gás cheaptha teasa ar fud an Chontae a laghdú. Baineann na gníomhartha sin ar a bhfuil freagracht ag an Chomhairle maidir lena cuid foirgneamh féin, oibríochtaí, seirbhísí agus feidhmeanna; agus gníomhartha ina mbeidh an Chomhairle in ann tionchar a bheith aici, chun comhordú, éascú agus labhairt ar mhaithe le gníomhú aeráide.

Tá na gníomhartha bunaithe ar chúig réimse téamacha agus ina measc tá:

Rialachas & Ceannaireacht

Timpeallacht Thógtha agus Iompair

Timpeallacht Nádúrtha & Bonneagar Glas

Pobail: Teacht Aniar & Athrú

Inbhuanaitheacht & Bainistiú Acmhainní

Figiúr 2: Réimsí Téamacha

Tá go leor tairbhí breise sna gníomhartha, sláinte agus saol maith ina measc, tairbhí sóisialta, timpeallachta agus eacnamaíocha, atá aitheanta sa PGA.

Tá naoi gCrios Dícharbónú aitheanta chun cuir chuige áit bhunaithe agus smaointeoireacht chóras a fhorbairt chun treo a aithint a thacaíonn le cur chun feidhme birt maidir le gníomhú éifeachtach ar son na haeráide agus a bheidh mar thrialacha sábháilte ar son réimse beart ar mhaithe leis an athrú aeráide a mhaolú, a oirniú, agus bithéagsúlacht i gceantair sainaitheanta.

Cuirfear an plean i bhfeidhm i ngach rannóg sa Chomhairle, agus déanfaidh Roinn Gníomhaithe ar son na hAeráide ar leith é a chomhordú. Oibreoidh an Chomhairle i gcomhpháirt le réimse de na príomhpháirtithe leasmhara, saoránaigh, agus pobail chun tacú leis an PGA a bhaint amach. Bhéarfaidh an Roinn Gníomhaithe ar son na hAeráide tacaíocht agus déanfaidh sí monatóireacht ar chur chun feidhme na ngníomhartha agus déanfaidh sí tuairisciú agus measúnú ar an Phlean gníomhaíochta don Aeráid a chomhordú.

Cuirfear tuairiscí ar fáil nuair is gá don Choiste um Beartais Straitéiseacha maidir le Gníomhú ar son na hAeráide, Timpeallacht agus Seirbhísí Éigeandála agus beidh tuarascálacha bliantúla ar dhul chun cinn ar shuíomh gréasáin na Comhairle. Déanfar an Plean a uasdátú gach cúig bliana.

Fís

Tá sé mar aidhm ag An Mhí a bheith aeráid-díonach, ar mhórán bithéagsúlachta, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus mar gheilleagar aeráidneodrach a thacaíonn le saol folláin agus fás poist.

Misean

Tá CCM tiomanta chun an Beartas Náisiúnta Aeráide a aistriú go dtí gníomhartha áitiúla trí theagmháil ionchuimsitheach, neartú acmhainní agus cheannaireacht do mhuintir Chontae na Mí.

2.0 Réamhrá

2.1 Cuspóir an PGA

Tá an PGA curtha le chéile ag CCM chun Contae ísealcharbóin agus aeráid-díonach a chruthú trí dhea-chleachtas maidir le gníomhaíocht ar son na haeráide ag an leibhéal áitiúil a chur ar fáil agus a chur chun cinn.

Tá an PGA seo nasctha le Cuspóir Náisiúnta an Rialtais atá ag iarraidh a bheith aeráid-díonach, ar mhórán bithéagsúlachta, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus mar gheilleagar aeráidneodrach tráth nach déanaí ná deireadh 2050. Tá sé seo leagtha amach san Acht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 ina bhfuil uaillmhian na hÉireann atá ceangailteach ó thaobh dlí chun laghdú 51% d'astaíochtaí gás teasa cheaptha a bhaint amach faoi 2030, rud a bhéarfaidh deis don tír neodracht aeráide a bhaint amach faoi dheireadh 2050. Mar chuid d'ullmhúchán an PGA tugtar san áireamh reachtaíocht aeráide chuí eile, beartais, agus pleananna, measúnú riosca ar athrú aeráide agus bunlíne measúnú ar athrú aeráide a mhaolú, ag leibhéal Chontae agus atá mar chuid den PGA seo.

De réir an Achta um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 éilítear go sonrach ar gach udarás áitiúil in Éirinn PGA a ullmhú mar gheall ar spriocanna naisiúnta aeráide agus fuinnimh, ag tabhairt faoi bhearta maolaithe agus oiriúnaithe araon.

- Baineann maolú leis an bhealach go mbímid ag maireachtáil, ag taisteal, ag ídiú agus ag monarú, ionas go mbeidh deis ann chun táirgíocht gás teasa cheaptha dhíobhálacha a laghdú agus/nó deireadh a chur leo, agus áirítear an bealach is fearr inar féidir leas a bhaint as an talamh.

- Baineann oiriúnú le tionchair athraithe aeráide agus tabhairt faoi ghnímh phraiticiúla chun rioscaí a bhainistiú, pobail a chosaint agus teacht aniar an gheilleagair a láidriú (m.sh. ó fhuarlaigh, ardú leibhéil na farraige 7rl).

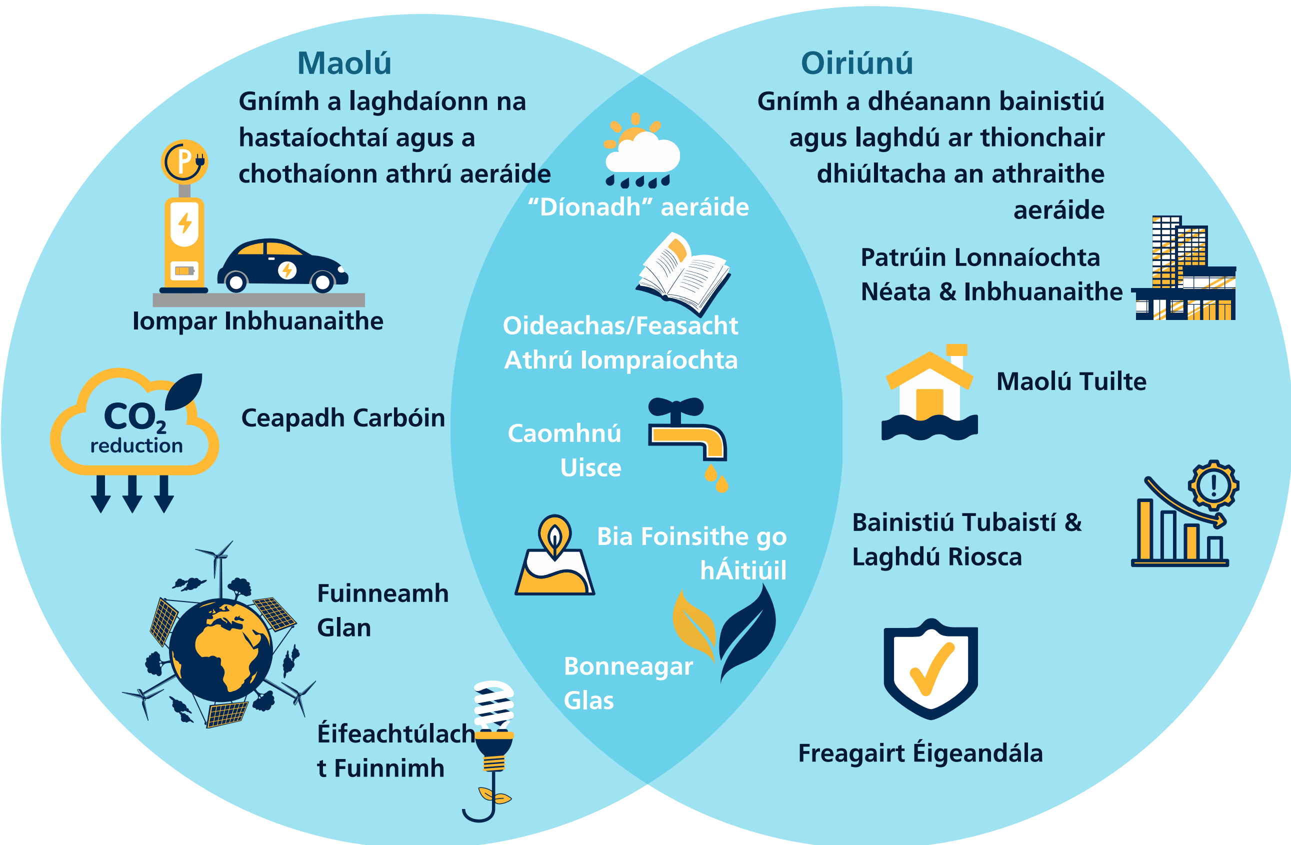

Figiúr 3: Bearta Maolaithe agus Oiriúnaithe Gníomhú Aeráide

De réir an PGA seo leagtar amach treoir chinnte le haghaidh Chontae na Mí chun:

- Beartas Náisiúnta Aeráide a chur in oiriúint do riachtanais áitiúla le tosaíocht agus dlús ar bheartais atá fianaise-bhunaithe
- Tacú leis an chuspóir aeráid-neodrach a bhaint amach ag an leibhéal áitiúil
- Criosanna Dícharbónú (DZ) a aithint agus a bhaint amach i gceantar riaracháin Chontae na Mí a fheidhmeoidh mar thrialacha sábháilte ar réimse beartas maolaithe, oiriúnuithe agus bithéagsúlachta i gceantar sainaitheanta, trí thionscadail agus torthaí a aithint a thacóidh leis an Chuspóir Náisiúnta Aeráide a bhaint amach.

Tá CCM tiomanta chun gníomhú aeráide a chur i mbéal an phobail mar gheall ar oibríochtaí agus feidhmeanna na Comhairle féin, agus ról ceannródaíoch a léiriú i dtaca le gníomhú aeráide, ag an leibhéal áitiúil.

Tá an PGA ag brath ar fhaomhadh ó bhaill thofa CCM i ndiaidh tréimhse comhairliúcháin poiblí. Leagann an PGA amach an bealach a bheidh CCM freagrach as aeráid-díonadh a fheabhsú, éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú, agus astaíochtaí gás teasa cheaptha a laghdú, i dtaca lena cuid acmhainní, seirbhísí agus bonneagar féin, a bhfuil sí freagrach astu, mar aon le ról níos leithne chun tionchar a bheith aici, tacaíocht a thabhairt d'earnalácha eile agus iad a éascú, chun na cuspóirí agus na huaillmhianta seo a bhaint amach. Tá sé seo riachtanach ionas go mbainfear amach na tairbhí timpeallachta, sóisialta agus geilleagair a bhaineann le gníomhú aeráide. Leanfaidh an Chomhairle léi chun tabhairt faoi thionscadail uaillmhianacha aeráide a chur i bhfeidhm, maoiniú a aimsiú, teagmháil a dhéanamh le saoránaigh agus leis na páirtithe leasmhara, agus é seo ar fad mar chuid de chreat bheartas chomhleanúnaigh.

De bharr athraithe aeráide, tá sé mar aidhm a bheith cosantach in aghaidh gach féidearthacht sa todhchaí, agus deis a thabhairt do phobail áitiúla a bheith faoi bhláth agus tabhairt faoi réitigh a bhfuil ciall ionchuimsitheach, cothrom agus inaimsithe iontu do gach éinne. Tá Snáithe 1 den Chiste Gníomhú Aeráide seolta ag CCM – Ag Tógáil Pobal Ísealcharbóin, agus is ciste é seo a thacaíonn le pobail chun pobail ísealcharbóin a thógáil.

Tá réimse phleananna eile ann chun tacú leis an Phlean seo, lena n-áirítear Plean Corparáideach na Comhairle, Plean Forbartha Chontae na Mí 2021 – 2027 agus Pleananna Limistéir Áitiúil. Chomh maith leis sin, tá nasc idir an phlean seo agus an bheartas aeráide reatha sa Chontae, ina measc an Chairt um Ghníomhú Aeráide agus an Straitéis um Ghníomhú Aeráide 2019.

2.1.1 Struchtúr an PGA

Tá an PGA ullmhuithe i gcomhréir le Treoirlínte PGA an Údaráis Áitiúil, a d'fhoilsigh An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide i Márta 2023. Mar chuid d'ullmhúchán an PGA seo tá measúnú riosca athrú aeráide curtha le chéile ag CCM mar aon le liosta bunlíne astaíochtaí ag leibhéal an Chontae agus na gCrios Dícharbónaithe.

Is uirlís é an PGA seo chun gníomhartha oiriúnuithe agus maolaithe dearfacha a chur chun cinn ar fud CCM agus an Limistéir Riaracháin. Mar chuid de na gníomhartha aeráide atá sa phlean, tá socrú ghníomhartha aeráide taobh istigh de struchtúr sainithe a chinntíonn ailíniú idir ghníomhaíochtaí ar an talamh agus fhís an phlean.

Tá seacht bPríomh theideal sa PGA:

1. Achoimre Fheidhmiúcháin
2. Réamhrá
3. Léargas ginearálta ar Athrú Aeráide
4. Reachtaíocht agus Beartais
5. Bunlíne Fianaise
6. Criosanna Dícharbónú (DZ)
7. Gníomhaíocht ar son na hAeráide

Chun tacú le gníomhartha an phlean seo

Chun tacú le gníomhartha an phlean seo tá bunús láidir fianaise ann atá bunaithe ar an eolas is déanaí eolaíochta, sonraí i dtaca le hastaíochtaí, measúnuithe riosca agus leochaileachta agus measúnuithe comhshaoil. Tá trí iarscríbhinn mar chuid den PGA seo a chuireann eolas sainiúil ar fáil maidir le measúnuithe fianaise agus comhshaoil:

Iarscríbhinn 1 - Measúnú Riosca Athrú Aeráide (CCRA)
Iarscríbhinn 2 - Liosta Bunlíne Astaíochtaí (BEI)
Iarscríbhinn 3 - Measúnú Straitéiseach Comhshaoil (SEA) agus Tuairisc Thionchar Nádúrtha (AA)

2.2 Deiseanna a bhaineann le Cur chun feidhme Ghníomhaithe Aeráide

Maidir le deiseanna a bhaineann le Cur chun feidhme Ghníomhaithe Aeráide den PGA do Chontae na Mí beidh infheistiú nua ag teastáil a chuireann iliomad comthairbhe ar fáil, leithéidi saol maith feabhsaithe agus cáilíocht maireachtála, agus d'fhéadfadh deiseanna nua gnó agus fostaíochta a bheith ann.

Chomh maith le hastaíochtaí gás teasa cheaptha (GHG) a laghdú agus aeráid-díonadh a mhéadú, tá na gníomhartha atá molta ag tacú ar bhealach shineirgíochta le cuspóirí eile CCM, leithéid forbairt eacnamaíoch fheabhsaithe, soláthar seirbhísí agus uilechuimsitheacht shóisialta. Ina éagmais sin, tugann an PGA tacaíocht d'úsáid éifeachtach agus éifeachtúil na n-acmhainní chun seirbhís cháilíochta a chur ar fáil, agus luach an airgid a fháil agus ceannaireacht shoiléir, éifeachtúil, dhaonlathach agus phoiblí a sholáthar.

Is féidir uasmhéadú na gcomhthairbhe agus na ndeiseanna a bhaint amach i gcomhar le cur chun feidhme éifeachtúil an PGA. Is é an chéad chéim atá ann chun pobail a chumasú ná tuiscint ar na comhthairbhí agus deiseanna ba thábhachtaí dóibh agus an t-eolas seo a úsáid mar bhunús chun tionchar a bheith aige ar fhorbairt agus ar chur chun feidhme an PGA. Leagann gach cuspóir straitéiseach atá sa phlean seo na comhthairbhí gur féidir a bhaint amach.

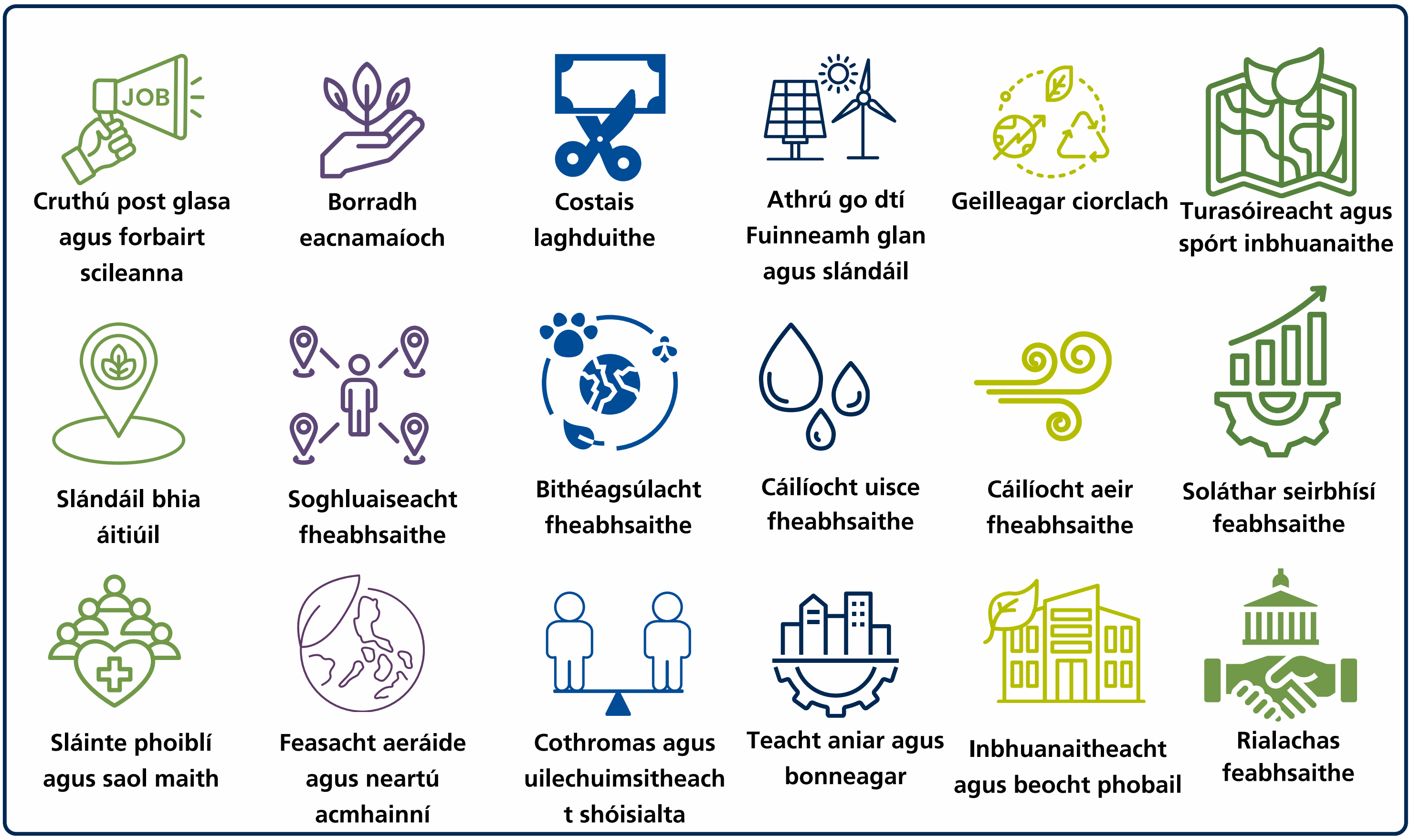

Figiúr 4:Comhthairbhí Gníomhú Aeráide

2.3 Pleanáil Ghníomhú Aeráide Chomhairle Contae na Mí

Láidríonn an PGA seo an nasc idir Bheartas Aeráide Náisiúnta agus Áitiúil agus sholáthar gníomhú éifeachtúil athrú aeráide ag an leibhéal áitiúil agus pobail, trí ghníomhú aeráide atá áit bhunaithe. Bhéarfaidh ullmhúchán agus cur chun feidhme an Phlean seo deis chun na príomh pháirtithe leasmhara sna pobail agus sna gnólachtaí a thabhairt le chéile chun fís na haeráide neodraí sa todhchaí a bhaint amach.

Tá forbairt na gcuspóirí agus na ngníomhartha an PGA bunaithe ar phrionsabail threorach.

Uaillmhianach	Príomhshruthú	Fianaise-bhunaithe	Fócas ghnímh
Ról i dtaca le gníomhú aeráide CCM a bhaint amach mar chuid den Chuspóir Náisiúnta Aeráide.	Tá cinntí CCM aeráid-díonach agus aithnítear deiseanna chun dul i ngleic le hathrú aeráide in oibríochtaí agus seirbhísí na Comhairle.	Tá gníomhartha bunaithe ar eolas eolaíoch uasdátaithe, sonraí astaíochtaí agus riosca aeráide, eolas áitiúil agus fianaise chun tacú leis an phróiseas cinnteoireachta.	Baineann gníomhartha cuspóirí maolaithe agus oiriúnaithe amach agus tá siad mar chuid lárnach d'fhreagrachtaí CCM ag an leibhéal riaracháin agus pobail.
Rannpháirtíoch	**Trédhearcach**	**Tacúil**	**Cóir**
Ionchuimsitheacht, comhordú, agus comhoibriú mar chuid den phróiseas ghníomhú aeráide ina bhfuil réimse leathan pháirtithe leasmhara.	Teagmháil ionchuimsitheach agus chomhoibríoch faoin phróiseas ghníomhú aeráide a thacaíonn le monatóireacht agus tuairisciú.	Déantar teagmháil le pobail agus tugtar tacaíocht agus spreagadh dóibh chun a bheith gníomhach ó thaobh na haeráide de.	Tá "athrú cóir" mar chuid lárnach den phróiseas ghníomhú aeráide agus tá gach duine páirteach ann

Tábla 1: Prionsabail threoracha

Mar chuid de ghníomhú éifeachtúil a chur i bhfeidhm go daingean, glacann CCM le treoir ó Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (SDGanna) an NA chun gríosú maidir leis an aeráid. Baineann gach ceann de na 17 SDG le tionchair agus deiseanna i dtaca le hathrú aeráide, go mór mór SDG 13 (Gníomhaíocht ar son na haeráide).

Bhéarfaidh na hidirspleáchais idir SDG agus PGA athrú claochlaitheach agus intomhaiste, a bhéarfaidh cumasú agus gríosú gníomhaíochtaí mar gheall ar mhaolú agus oirniú. Tá gach gníomhaíocht atá molta i Mír 6.0 den Phlean seo nasctha leis na SDG seo.

1 NO POVERTY

Athrú cóir a bhaint amach i bpobail atá faoi mhíbhuntáiste de bharr tionscadal dícharbónú.

2 ZERO HUNGER

Tacú le táirgeadh talmhaíochta agus tionscnaimh córais inbhuanaithe táirgthe bia.

3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING

Na comhthairbhí a bhaineann le hathrú aeráide a chur chun cinn chun sláinte agus an saol maith a fheabhsú.

4 QUALITY EDUCATION

Eolas agus feasacht a bhaineann le heisiúintí athrú aeráide agus freagraí a mhéadú.

5 GENDER EQUALITY

Cothromas a chinntiú maidir le soláthar tionscnaimh a bhaineann le feasacht aeráide.

6 CLEAN WATER AND SANITATION

Tacú le comhlíonadh rochtain uilíoch chothrom ar uisce óil sábháilte a bhaint amach do chách.

7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

An t-athrú chuig glan-nialasach i gContae na Mí a threorú agus a chumasú.

8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH

Deiseanna eacnamaíocha a úsáid agus tacú leis an athrú go dtí geilleagar ionchuimsitheach, glan-nialasach agus ciorclach.

9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE

Bonneagar athléimneach a thógáil, gníomhaíochtaí eacnamaíocha ionchuimsitheacha agus inbhuanaithe a chur chun cinn agus nuálaíocht a chothú.

10 REDUCED INEQUALITIES

Cothromas a chinntiú maidir le seachadadh gníomhú aeráide taobh istigh de limistéar CCM.

11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES

Tacú le tionscnaimh agus seirbhísí le go mbeidh An Mhí mar Chontae ionchuimsitheach, sábháilte, athléimneach agus inbhuanaithe.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION

An t-athrú go dtí geilleagar ciorclach glas a chumasú ina bhfuil pátrúin inbhuanaithe maidir le tomhaltas agus táirgeadh.

13 CLIMATE ACTION

Aeráid athléimneach, ar mhórán bithéagsúlachta, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus geilleagar carbóin-neodrach a threorú, a chumasú agus a ghríosú i gContae na Mí.

14 LIFE BELOW WATER

Tacú le bainistiú inbhuanaithe agus cosaint ar aibhneacha, na héiceachórais muirí agus cósta chun tionchair shuntasacha a sheachaint, ina n-áirítear athléimneacht a láidriú.

15 LIFE ON LAND

Éiceachórais inbhuanaithe agus bithéagsúlacht a chosaint, a athbhunú agus a chur chun cinn.

16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS

Tionscnaimh inbhuanaithe taobh istigh de limistéar CCM a sheachadadh, agus a bheith freagrach agus ionchuimsitheach ag gach leibhéal.

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

Rialachas, ceannaireacht agus páirtnéireachtaí i dtaca le hathrú aeráide a chothú trí chumarsáid, theagmháil agus rannpháirtíocht.

Figiúr 5: Nasc Chuspóirí Forbartha Inbhuanaithe le hAthrú Aeráide

2.4 Scóip agus Ról CCM maidir le Gníomhaíocht ar son na hAeráide

2.4.1 Scóip CCM

Is é an tÚdarás Áitiúil an príomh ghníomhaí maidir le cur chun cinn beartas aeráide ag an leibhéal áitiúil. Cuideoidh an PGA seo chun dul i ngleic, ar bhealach chomhtháite, le maolú ar astaíochtaí gás teasa cheaptha, bearta athraithe i dtaca le hathrú aeráide a chur i bhfeidhm, agus an t-ailíniú idir Bheartas Náisiúnta Aeráide agus seachadadh ar ghníomhú ar son na haeráide áitiúil éifeachtúil a láidriú.

Beidh CCM dírithe ar fhócas inmheánach (eagraíochtúil) agus seachtrach (pobal) chun athléimneacht a thógáil in aghaidh thionchar dhiúltacha athrú aeráide agus chun dul i ngleic le cúiseanna athrú aeráide. Tá na húdaráis áitiúla freagrach as thart fá 1.1% de na hastaíochtaí san earnáil phoiblí. Tá CCM freagrach as agus tá údarás aici ar bhainistiú agus laghdú a dhéanamh ar a cuid astaíochtaí féin, de réir na sprice 51% a bhaineann le 2030 agus an turas i dtreo na sprice le bheith aeráid-neodrach faoi 2050.

Tá an PGA seo ag breathnú ar an ról níos leithne maidir le tionchar a bheith aige ar dhaoine eile agus á n-éascú chun a gcuid spriocanna a bhaint amach. San fhigiúr thíos léirítear réimse tionchair CCM maidir le gníomhaíocht ar son na haeráide.

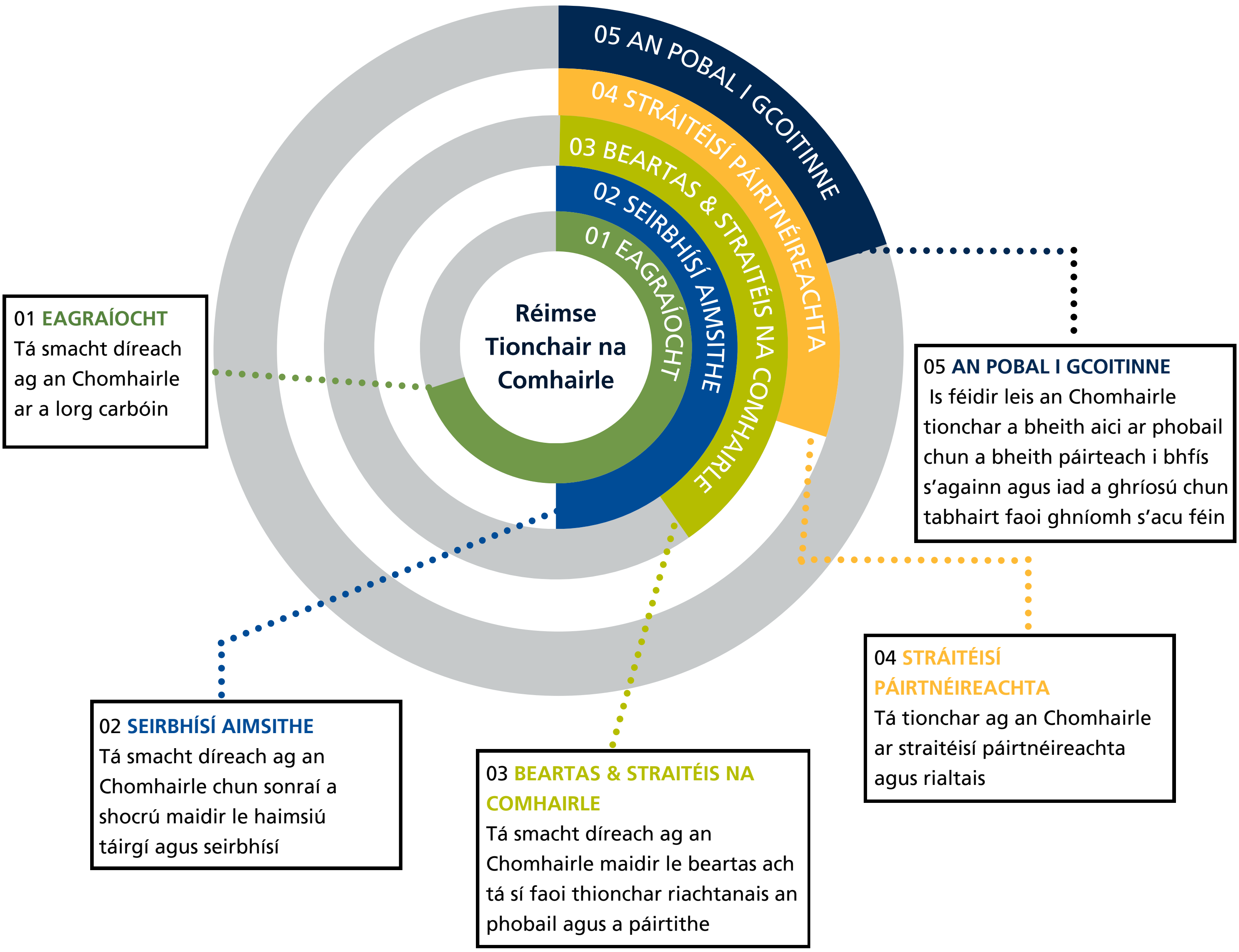

Figiúr 6: Réimse thionchair CCM maidir le gníomhaíocht ar son na haeráide

2.4.2 Rialachas Comhshaoil

Tá ról lárnach ag Rialachas Comhshaoil maidir lenár n-éiceachórais agus acmhainní nádúrtha a chosaint. Déanfaidh CCM cinnte de go mbeidh a beartais, rialacháin agus a cinntí maidir leis an chomhshaol ann agus go mbeidh inbhuanaitheacht, riachtanais na bpobal agus cosaint an chomhshaoil san áireamh i gcónaí. Is meicníochtaí tábhachtacha iad na próisis Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA) agus Measúnacht Chuí (AA) chun cinnte a dhéanamh de go bhfuil cosaint thimpeallachta agus bainistiú um chaomhnú dúlra comhtháite i bhforbairt agus cur chun feidhme an PGA.

Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA) an AE

De réir Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA) an AE tá PGA an Údaráis Áitiúil faoi réir chomhlíonadh na Treorach SEA (Treoir 2001/42/CE) ó thaobh éifeachtaí na measúnachta i dtaca le pleananna agus cláir áirithe maidir leis an chomhshaol. Is é SEA an próiseas ina bhfuil gá go dtabharfar aird ar thábhacht an chomhshaoil ionas go mbeifí comhtháite in ullmhúchán na bpleananna agus na gclár atá á bhforbairt ag údaráis áitiúla sula nglactar leo. Is é an SEA an mheastóireacht fhoirmeálta agus chórasach maidir leis na féidireachtaí go bhféadfaí a bheith ann agus aon phlean nó clár á chur chun feidhme maidir leis an chomhshaol. De réir an Chomhphobail Eorpaigh (Measúnacht Timpeallachta ar Phleananna Áirithe agus ar Chláir Áirithe) 2004 (S.I. Uimh. 435 i 2004), mar a leasaíodh faoi réir S.I. Uimh. 200 i 2011 tugtar éifeacht do thrasuí na Treorach SEA go dtí dlí na hÉireann.
Ar mhaithe le comhlíontacht na Treorach SEA, tá dualgas ar gach údarás áitiúil mar an 'údarás inniúil' tabhairt faoi mheasúnacht chomhshaoil ar na tionchair shuntasacha ar dhócha ar an timpeallacht mar thoradh ar chur chun feidhme an PGA de réir na bhforálacha sna rialacháin thuasluaite.

Is é an tuairim atá ann maidir leis an ghá do AA (féach thíos) ná muna bhfuil maolú ann, tá an baol ann go mbeidh éifeachtaí suntasacha díobhálacha ann ar suíomhanna na hEorpa agus tá AA Cuid a 2 ag teastáil. I gcomhréir le hImlitir Roinne SEA 1/08 & NPWS 1/08[1] nuair atá gá le AA sa phlean, ní mór tabhairt faoi Mheasúnacht Straitéiseach Chomhshaoil (SEA). Dá bhrí sin, tá an Plean faoi réir ag an SEA agus scóip i gcomhar leis na hÚdaráis Chomhshaoil cuí.

Tá Tuairisc Chomhshaoil SEA in éineacht leis an PGA.

De réir an SEA tá an Fhís, an Misean, na Spriocanna, na Cuspóirí agus na hAidhmeanna sa PGA 2024 – 2029 ag teacht le héifeachtaí dearfacha ar gach gné den chomhshaol, go háirithe ar shláinte, bhithéagsúlacht, uisce, cháilíocht aeir agus aeráid, mar aon leis an nasc idir an imthosca timpeallachta seo. Tá an Plean ag teacht le Cuspóir ginearálta Náisiúnta Aeráide an Rialtais, an tAcht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 agus Treoirlínte PGA an Údaráis Áitiúil a d'fhoilsigh An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide (Márta 2023).

Tugann an Plean reachtaíocht agus beartas aeráide cuí san áireamh, measúnacht riosca athrú aeráide agus measúnacht bhunlíne maolaithe aeráide agus scála chrios dícharbónú. Dá bhrí sin, tá an PGA leagtha amach agus cuimsítear comhthéacs níos leithne idirnáisiúnta, AE, Beartas Aeráide Náisiúnta agus Earnálach.

De réir an SEA tá féidireachtaí ann go mbeidh, más fíor, ag méid áirithe gníomhaíochtaí i dtaca leis an PGA (2024–2029) – ag brath ar scóip an ghníomhaithe – le haghaidh éifeachtaí neamhchinnte nó diúltacha maidir le gnéithe na timpeallachta, go háirithe bithéagsúlacht, uisce, aeráid, oidhreacht agus tírdhreach. Tá bearta aitheanta ag an SEA chun éifeachtaí den chineál sin a mhaolú agus a sheachaint. Baintear amach an chuid is mó de na bearta seo trí bheartais cosanta timpeallachta agus cuspóirí Phlean Forbartha Chontae na Mí 2021-2027, mar atá leagtha amach i dTuarascáil Timpeallachta an SEA.

Tá maolú sonrach maidir le measúnú tionchair comhshaoil agus measúnú cuí leagtha amach chomh maith sa mhír thíos i dtaca le Rialachas Comhshaoil ar Leibhéal na dTionscadal.

Treoir maidir le Gnáthóga AE – Measúnacht Chuí

TA PGA an Údaráis Áitiúil faoi réir ag Measúnacht Chuí faoi Airteagal 6(3) den Treoir faoi Ghnáthóga AE (Treoir 92/43/AE) chun socrú má bheidh aon éifeachtaí suntasacha de bharr a chur chun feidhme ar aon suíomh Eorpach atá mar chuid de Líonra Natura 2000. Tá sé de chead ag na hÚdaráis Áitiúla atá aitheanta mar 'údaráis inniúla' glacadh leis an phlean tar éis dóibh a bheith cinnte de nach mbeidh aon tionchar suntasach ann féin, nó mar chuid de phleananna nó thionscadail eile ar chaighdeán na suíomhanna Eorpacha.

De réir na Treorach tá cosaint dlí ann le haghaidh gnáthóga agus speicis a bhfuil tábhacht Eorpach orthu mar thoradh ar bhunú Líonra Natura 2000. Áiritear suíomhanna sa Líonra Natura 2000 atá sainithe mar Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta (SAC) de réir na Treorach faoi Ghnáthóga agus Limistéar faoi Chosaint Speisialta (SPA) atá sainithe faoi Threoir maidir le hÉin AE (Treoir 79/409/AE, leasaithe de réir 2009/147/AE). Rinneadh an PGA 2024-2029 a scagadh i dtaca le Measúnacht Chuí agus is é an tuairim atá ann ina leith ná:

- nach bhfuil sé nasctha le nó riachtanach maidir le bainistiú ar aon suíomh Eorpach; agus
- muna ndéantar maolú air, go mbeidh éifeachtaí suntasacha díobhálacha ar shuímh Eorpacha.

Dá bhrí sin, tá Céim a 2 AA ag teastáil ón phlean agus tá Tuarascáil Thionchair Natura (NIR) curtha le chéile agus tá sé in éineacht leis an Phlean seo.

Tá sé aitheanta ag an NIR go bhfuil an fhéidearthacht ann, muna bhfuil maolú ann, le haghaidh éifeachtaí diúltacha ar shuímh Eorpacha, go háirithe trí uisce maidir le méid áirithe ghníomhaithe sonracha den PGA 2024-2029 – ag brath ar scóip an ghníomhaithe. Tá bearta aitheanta ag an NIR chun a leithéid d'éifeachtaí diúltacha a sheachaint – go háirithe trí bheartais chosanta agus chuspóirí Phlean Forbartha Chontae na Mí 2021-2027 chomh maith leis an chuid thíos ar Rialachas Comhshaoil ar Leibhéal na dTionscadal.

Rialachas Comhshaoil ar Leibhéal na dTionscadal

Beidh cuspóirí, aidhmeanna agus/nó gníomhaithe aon thionscadail sa phlean seo faoi scagadh an riachtanais le haghaidh Measúnachta Tionchair Chomhshaoil (EIA) i gcomhréir le Treoir 2011/42/AE, arna leasú le Treoir 2014/52/AE ar mheasúnacht d'éifeachtaí tionscadal poiblí agus príobháideach áirithe, agus más gá, beidh sé faoi réir ag an Tuarascáil Measúnachta Tionchair Chomhshaoil (EIAR).

Beidh cuspóirí, aidhmeanna agus/nó gníomhaithe aon thionscadail sa phlean seo faoi scagadh an riachtanais le haghaidh Measúnachta Chuí (AA) chomh maith, i gcomhréir le Airteagal 6(3) de Threoir na Comhairle 92/43/AE, agus más dóiche go mbeidh éifeachtaí díobhálacha ar chaighdeán na suíomhanna Eorpacha, beidh an tionscadal faoi réir ag Measúnachta Chuí. Glacfaidh an t-údarás inniúil leis an tionscadal má tá siad cinnte nach mbeidh aon éifeacht dhíobhálach ar an suíomh atá i gceist, agus tar éis tuairim an phobail a fháil.

2.4.3 Ról Aeráide CCM

Sa PGA seo sonraítear gníomhaithe CCM chun a cuid dualgais a chomhlíonadh agus páirt a ghlacadh sa Chuspóir Náisiúnta Aeráide.

Tá cur chuige tríthaobhach sa PGA seo, léirithe thíos, agus fócas inmheánach (eagraíochtúil) agus seachtrach (pobal) chun teacht aniar a thógáil in aghaidh thionchar dhiúltacha athraithe aeráide agus chun dul i ngleic le cúiseanna athraithe aeráide.

Figiúr 7: Ról Aeráide CCM

Cé go bhfuil PGA uaillmhianach curtha le chéile chun ról ceannaireachta an rialtais áitiúil a léiriú maidir le gníomhú aeráide, ní chuimseofar sa Phlean gníomhaithe nach féidir a chur i bhfeidhm nó a bhaint amach taobh amuigh de ról, cúram agus rialachas CCM.

Treoraigh	Cumasaigh	Gríosaigh
• Gníomhaíocht ar son na haeráide a sheachadadh faoi chúram CCM: ina measc acmhainní, seirbhísí agus bonneagar an ÚÁ féin. • Teacht aniar a thógáil in aghaidh tionchair dhiúltacha athraithe aeráide, sa Chontae againn, trí sholáthar réimse seirbhísí agus feidhmeanna.	• Earnálacha, gnólachtaí, pobail agus daoine aonair a chumasú, a éascú agus tacú leo chun gníomhartha aeráide áitiúla a sheachadadh. • Iarrachtaí gach páirtí leasmhara a chomhordú m.sh. Criosanna Dícharbónú, pobail agus gnólachtaí maidir le gníomhartha aeráide áitiúla. • Iarrachtaí gach páirtí leasmhara a chomhordú chun éifeachtaí a uasmhéadú agus caidrimh a chruthú.	• Feasacht agus cumarsáid a mhéadú agus páirt a ghlacadh i gcomhráite i dtaca le ceisteanna agus freagraí gaolmhara.

Tábla 2: Ról Aeráide CCM

2.5 Maoiniú

Chun dea-shampla a thabhairt agus an t-athrú i dtreo sochaí aeráid-neodrach a chumasú, beidh ar an Chomhairle cistiú leordhóthanach a fháil le haghaidh tionscadal ghníomhú aeráide chun spriocanna 2030 a bhaint amach. Tá maoiniú ar fáil d'údaráis áitiúla ó fhoinsí éagsúla amhail deontais rialtais, cistí na hEorpa, infheistíocht ón earnáil phríobháideach agus maoiniú comhpháirteach pobail. Tá sé aitheanta go bhfuil an fhéidearthacht ann go mbeidh maoiniú spriocdhírithe nua ar fáil i leith ghníomhaithe ar son na haeráide sa todhchaí, tabharfaidh comhlachtaí cistiúcháin maoiniú nua isteach nó é a mhéadú i dtreo chatagóirí atá dírithe ar ghníomhú ar son na haeráide. Leanfaidh an Chomhairle uirthi ag lorg deiseanna nua agus reatha ó chomhlachtaí Náisiúnta agus Eorpacha araon atá ag teacht lena cuspóirí i dtaca le gníomhaíocht ar son na haeráide. Tá seans ann go dtiocfaidh deiseanna maoinithe chuig comhpháirtíochtaí atá ar son tionscadal agus tionscnamh le haghaidh gníomhaithe ar son na haeráide.

Ciste Aeráide Pobail

Cuirfidh an Chomhairle pobail ar a gcumas eolas agus acmhainní a bheith acu chun teacht aniar s'acu a fheabhsú mar aon lena gcumas chun dul in oiriúint d'athrú aeráide.

Ar 3 Feabhra 2023 chuir an tAire Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide tús le Sraith a 1 den Chiste Aeráide – ag Tógáil Pobal ÍsealCharbóin. Is ciste náisiúnta é seo ar luach €24 milliúin é atá ann ar mhaithe le húdaráis áitiúla ar fud na tíre, agus chun tacú le pobail agus pobail ísealcharbóin a thógáil. Tá €3 mhilliúin eile ann chun tacú le tionscnaimh uile-Éireann atá ann maidir le gníomhú aeráide sna pobail. Tá an maoiniú seo mar chuid den Chlár Aeráide Pobail, a thugann tacaíocht do thionscadail agus thionscnaimh a chuidíonn le pobail gníomhú go díreach ar son na haeráide agus acmhainneacht a fhothú.

De réir Sraithe a 1 bhí gá le hOifigigh Aeráide Pobail a cheapadh (CCAO) atá dírithe ar phobail a threorú agus tacaíocht a thabhairt dóibh ón tús. Tá CCAO ceaptha ag CCM chun cumarsáid agus riarachán an chiste seo a éascú.

Ní mór do thionscadail pobail atá i dteideal an mhaoinithe seo dul i ngleic le ceann amháin nó gach ceann de na cúig théama a leanas:

Figiúr 8: Téamaí Chiste Aeráide Pobail

2.6 Comhoibriú

Mar a rinneadh tagairt dó sa PGA seo tá CCM freagrach as astaíochta gás teasa cheaptha arbh fhiú 7.7 Kt CO_2eq, níos lú ná 1% de na hastaíochtaí sa Chontae. Cé go dtabharfaidh an Chomhairle faoi laghdú na n-astaíochtaí seo, tá géarghá le cumarsáid, comhoibriú agus comhpháirtíocht le réimse leathan pháirtithe leasmhara idir rialtas agus phobal, chun gníomhaíocht ar son na haeráide a sheachadadh.

Leanfaidh CCM léi chun comhoibriú i gcomhpháirtíocht le réimse phríomhpháirtithe leasmhara chun tacú le seachadadh an phlean seo. Bhéarfaidh na comhpháirtíochtaí seo deiseanna chun comhoibriú i dtaca le tionscadail, comh-fhoghlaim, tacaíocht theicniúil agus giaráil ar dheiseanna maoinithe le linn chur chun feidhme an phlean.

Páirtithe leasmhara		
Saoránach Is iad na saoránaigh na príomhpháirtithe leasmhara do CCM. De réir daonáirimh 2022 tá 220,826 duine sa chontae. Is pobal uirbeach agus tuaithe é seo. Tá taithí dhifriúil ag gach duine i dtaca le hadhaimsir, tuairimí éagsúla ina leith, agus acmhainní éagsúla acu chun maolú a dhéanamh nó oiriú ar thionchair a bhféadfaí a bheith ann. I gcás na saoránach ar níos lú acmhainní iad chun dul i dtaithí ar athrú aeráide tacóidh CCM le h-aistriú cóir.	**Pobail áitiúla** I gContae na Mí tá iliomad clubanna áitiúla, eagraíochtaí agus pobail go bhféadfadh CCM tionchar a bheith aici orthu ach iad a chur ar an eolas ar bhealach sothuigthe. D'fhéadfaí an clár aistrithe a chur chun cinn le pobail inbhuanaithe a sheachadadh sa Mhí ach teagmháil a dhéanamh le grúpaí pobail, amhail eagraíochtaí spóirt, botháin na bhfear, grúpaí amharclainne agus 7rl.	**Eagraíochtaí Rialtais** Beidh Eagraíochtaí Rialtais ríthábhachtach chun tacú le CCM le seachadadh spriocanna an PGA.
Comhairle Chontae na Mí Is iad bainistíocht CCM, na fostaithe agus na Comhairleoirí na príomhpháirtithe leasmhara chun an clár oibre a shocrú maidir le seirbhísí agus oibríochtaí na Comhairle.	**Gnóthaí** Beidh ról lárnach ag gnólachtaí chun astaíochtaí i gContae na Mí a laghdú agus is ábhair athraithe iad. Tá sé ríthábhachtach go bhfuil an tacaíocht chuí ag gnólachtaí i gContae na Mí le go dtuigfidh siad conas a gcuid slabhraí soláthair a athrú chun riachtanais a gcuid custaiméirí a shásamh.	**Soláthar caipitil** Tá soláthar caipitil mar chuid d'aistriú go dtí geilleagar ísealcharbóin in Éirinn agus tá athrú mór ag teastáil i dtaca leis an bhealach a ngintear fuinneamh sa tír agus cé chomh héifeachtach a n-úsáidtear é. Beidh costas an athraithe seo taobh thiar de dhul chun cinn na heacnamaíochta sna blianta amach romhainn. Beidh tacaíocht de dhíth ar ghnólachtaí Chontae na Mí le go dtuigfidh siad riachtanais na soláthróirí caipitil ionas go bhfaighidh siad an t-eolas atá uathu le go mbeidh siad in ann an maoiniú cuí a fháil atá ag teastáil uathu.

Tábla 3: Príomhpháirtithe leasmhara

3.0 Achoimre ar Reachtaíocht agus Beartas i dtaca le hAthrú Aeráide

Tuigtear gurb é athrú aeráide an dúshlán domhanda is mó, fadtéarmach, lenár linn, agus tá tionchair s'aige le brath ar fud an domhain agus sa bhaile. Dhearbhaigh an Grúpa Oibre sa Séú Tuarascáil Mheasúnaithe ón Phainéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide go bhfuil fianaise doshéanta ann go bhfuil an aeráid athraithe ó bhí an ré réamhthionsclaíoch ann agus gurb iad gníomhaíochtaí daonna, de bharr astaíochtaí gás teasa cheaptha, is cúis leis. Deirtear gurb iad gníomhaíochtaí daonna an chúis shoiléir le téamh domhanda, agus tá teocht dhromchla ag sroicheadh 1.1°C os cionn 1850-1900, sa tréimhse 2011-2020.

Tá aeráid na hÉireann ag cloí le torthaí an ráitis sin. Déantar comparáid i bhFigiúr 9 idir an méadú ar theocht domhanda ó bhí 1900 ann agus teocht na hÉireann. Tá Éirinn ar aon líne leis an mhéadú ar theocht domhanda, agus in 2022 bhí an teocht ba mhó ann mar aon leis an méid is mó báistí. De réir Met Éireann ba é 2022 'an bhliain ba theo riamh'. Ciallaíonn sé sin go raibh teocht na hÉireann os cionn an mhéan fhadtéarmaigh don 12ú bliain as a chéile. Ina éagmais sin, sa bhliain 2022 bhí an teocht ab airde riamh in Éirinn i rith an tsamhraidh agus bhí teocht de 33°C ann, an dara teocht ab airde riamh.

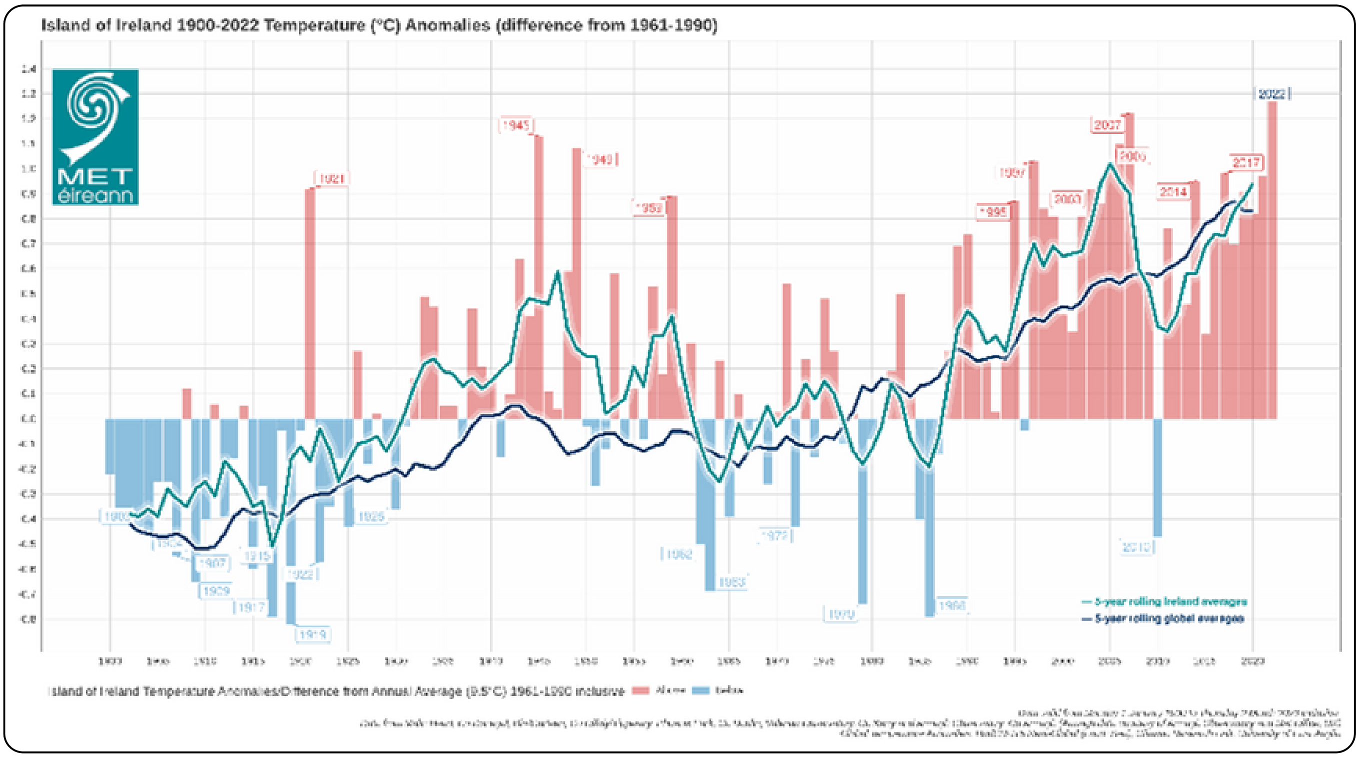

Figiúr 9: Oileán na hÉireann 1900-2022 Teocht (°C) Aimhrialtacht (difear ó 1961-1990) – (Foinse: Met Éireann).

Léirítear é seo i dtaca leis an méid baistí ó bhí 2022 ann, nuair a rinneadh báisteach a thaifeadadh ag leibhéal níos ísle ná an meán fadtéarmach ag an chuid is mó de na stáisiúin aimsire. Bhí inathraitheacht sa bháisteach le linn 2022, agus bhí foircneacha ann i ngach séasúr, agus bhí an Samhradh agus an t-Earrach níos tirime, agus bhí an Fómhar agus an Geimhreadh níos fliche.

D'ardaigh meán leibhéal domhanda na farraige 20cm idir 1901 agus 2018. Tá treocht mheán leibhéal domhanda na farraige ag ardú i rith an ama ó 1901 i leith. In Éirinn feictear go dtí seo an meán ardú 2-3mm céanna in aghaidh na bliana ar leibhéal na farraige. Is é téamh aeráide is cúis le hardú leibhéal na farraige, caillteanas d'oighear farraige agus leathnúchán teirmigh (an méadú ar lear uisce de bharr téimh) mar thoradh ar an aigéan ag éirí níos teo.

D’fhulaing Éirinn de bharr tionchair dhíobhálacha aeráide cheana féin agus díríonn eachtraí adhaimsire aird ar leochaileacht an duine aonair, ghnólachtaí, phobail agus bhonneagair i leith athrú aeráide, agus is fiú béim a chur ar an phráinn a bhaineann le hathrú aeráide sa tsochaí ar fad.

Mar shampla, d’fhág stoirmeacha ar nós Arwen agus Barra i 2021 59,000 teach agus gnólacht gan chumhacht (PGA, 2023). Is féidir le tionchair dhíobhálacha aeráide cur le dúshláin shóisialta, chomhshaoil, agus eacnamaíocha. Is féidir leis seo leochaileacht agus íogaireacht i dtaca le hathrú aeráide agus foircneacha aimsire a mhéadú.

Bunaithe ar na hathruithe san aeráid agus a thionchair, tá Met Éireann, an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) agus eolaithe aeráide eile in ann réamh-mheastacháin chinnte a dhéanamh mar gheall ar phatrúin aeráide in Éirinn agus go domhanda. D’fhoilsigh an EPA, Foras na Mara agus Met Éireann Tuarascáil ar Stádas Aeráide na hÉireann in Iúil 2021.

Future climate projections for Ireland may be summarised as follows:

- Léiríonn réamh-mheastacháin go leanfar leis na treochtaí a chonacthas le céad bliain anuas agus go rachfar níos déine sna deicheanna amach romhainn.
- Tá an teocht ag ardú agus táthar ag súil le méadú leanúnach i ngach séasúr.
- Táthar ag súil le titim ar an méid báistí san Earrach agus sa Samhradh, agus léirítear sna réamh-mheastacháin go mbeidh tuilleadh eachtraí báistí ann, go mór mór le linn an Gheimhridh.
- De réir na réamh-mheastacháin is beag difir a mbeidh ann i dtaca le meán luas gaoithe nó treo s’aici. Táthar ag súil le méadú ar mhinicíocht maidir le dálaí gaoithe, go hairithe le linn an Gheimhridh.
- Bunaithe ar threochtaí reatha, beidh méadú ar ardú leibhéal na farraige, cosúil leis an ardú a bhí ann go dtí seo. Tá Éirinn thar a bheith leochaileach i leith ardaithe leibhéal na farraige, toisc go bhfuil cósta fairsing aici agus an líon mór daoine ata ina gcónaí cois farraige
- Méadú ar mhinicíocht fuarlaigh srutha (abhainn) agus bháistiúil (uisce dromchla)
- Méadú ar mhinicíocht agus ar dhéine fuarlaigh cósta agus creimthe
- Méadú ar mhinicíocht agus ar dhéine teaspaigh Samhraidh, teocht ard agus triomach
- Laghdú ar mhinicíocht seaca agus sneachta; agus
- Méadú ar fhad an tséasúir fáis (seal feineolaíoch).

Is féidir aeráid na hÉireann sa lá atá inniu ann agus a mbeidh i ndán di amach anseo a mheas go simplí. D’athraigh aeráid na hÉireann ón chéad seo caite, mar aon le teochtaí domhanda tá sí níos teo, agus bhéarfaidh sé seo réimse tionchair atá ceangailte le haeráid níos teo agus adhaimsire breise.

3.1 Reachtaíocht Aeráide agus Comhthéacs Beartais

Tugann fianaise eolaíoch ugach do ghníomhú ar son na haeráide ina bhfuil tacaíocht d'eolas maidir le tionchar an duine ar athrú aeráide agus an conradh daingnithe idirnáisiúnta dleathach is déanaí i dtaca le hathrú aeráide, ina bhfuil creat le haghaidh freagraí beartais atá uaillmhianach agus láidir, Comhaontú Pháras, 2015.

Dá bhrí sin, tá an PGA seo mar chuid de chomhthéacs beartais aeráide idirnáisiúnta, AE, náisiúnta agus earnálach níos leithne. Léirítear an méid seo i bhFigiúir 10.

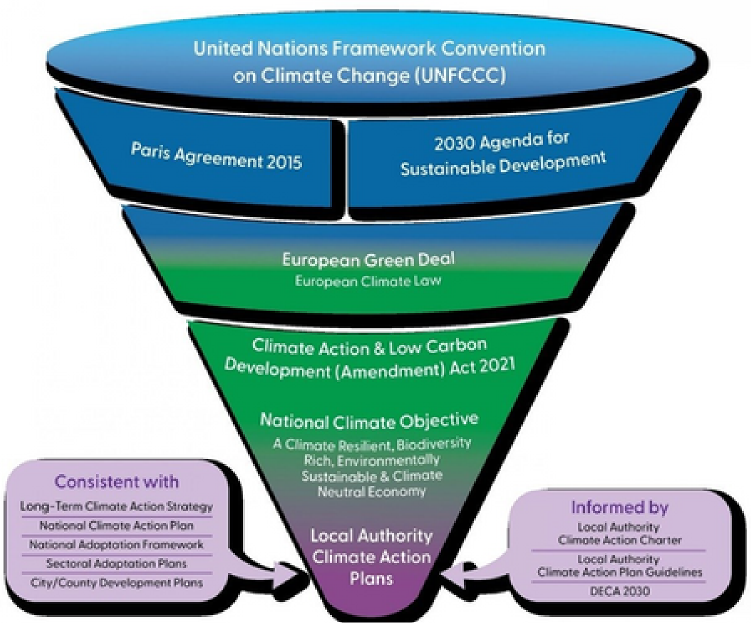

Figiúr 10: Reachtaíocht agus Comhthéacs Beartais le haghaidh PGA

3.1.1 Beartas Idirnáisiúnta don Athrú Aeráide

Tá comhoibriú idirnáisiúnta agus uaillmhian ag teastáil chun gníomhú éifeachtúil i dtaca le hathrú aeráide a bhaint amach. Tá sé mar aidhm ag an Chreat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide (UNFCCC), a bunaíodh i 1994, comhoibriú domhanda a chothú chun dul i ngleic le hathrú aeráide agus an toradh atá ann de bharr an ardaithe ar theochtaí domhanda.

Ba gharsprioc shuntasach é san iarracht domhanda seo nuair a síníodh Comhaontú Pháras ag Comhdháil na bPáirtithe 21 (COP21). Tháinig an conradh daingnithe dleathach seo ar an saol ar 4 Samhain 2016 agus thacaigh gach ceann de na 196 tír leis, Éirinn ina measc.

Tá Comhaontú Pháras dírithe ar dhá phríomhsprioc:

- teorainn a chur le méadú teochtaí domhanda go dtí i bhfad níos lú ná 2°C os cionn leibhéil réamhthionsclaíoch agus iarracht ar leith a dhéanamh chun an t-ardú a theorannú go dtí 1.5°C, agus
- cumais aistrithe a fheabhsú chun dul i ngleic le tionchair athrú aeráide.

Is é an tiomantas idirnáisiúnta riachtanach eile a bhaineann le hathrú aeráide ná Clár Oibre 2030 na Náisiún Aontaithe don Fhorbairt Inbhuanaithe a glacadh leis i Meán Fómhair 2015, agus ina bhfuil 17 Sprioc Forbartha Inbhuanaithe (SDG) agus ina bhfuil 169 aidhm atá le baint amach faoi 2030. Mar thoradh ar chur chun feidhme na spriocanna seo tá sé mar aidhm bochtanas a laghdú, an timpeallacht a chosaint agus dálaí maireachtála domhanda a fheabhsú.

Chun aidhmeanna laghdú astaíochtaí atá ann de réir Chomhaontú Pháras thug Coimisiún na hEorpa isteach Comhaontú Glas don Eoraip i mí na Nollag, 2019. Tá sé mar aidhm sa reachtaíocht seo go mbeidh an Eoraip an chéad mhór-roinn a bheidh Neodrach ó thaobh na hAeráide de faoi 2050 ach borradh geilleagair a scaoileadh ó úsáid acmhainní. Tugann An Dlí Aeráide Eorpach feidhm dleathach leis na haidhmeanna seo, lena n-áirítear laghdú iomlán ar astaíochtaí gás teasa cheaptha de 55% faoi 2030.

3.1.2 Beartas d'Athrú Aeráide na hÉireann

Tá beartas d'athrú aeráide na hÉireann ar chomhréim le huaillmhian an AE agus comhaontaithe idirnáisiúnta. Cuireann an tAcht um Ghníomhú Aeráide (Leasú) 2021 geilleagar inbhuanaithe chun cinn agus tá idirdhealú ann idir astaíochtaí gás teasa cheaptha agus astaíochtaí aistrithe. Tá Éirinn ag baint feidhme as buiséid charbóin, teorainneacha earnála, agus straitéisí éagsúla chun uas-scálú a dhéanamh ar iarrachtaí maidir le hoirniú agus maolú chun gníomhú ar son na haeráide claochlaitheach a bhaint amach faoi 2030 agus ar aghaidh go dtí 2050.

Tá PGA 2023 ag iarraidh dhá leath a dhéanamh d'astaíochtaí faoi 2030 agus neodracht charbóin a bhaint amach faoi 2050, gníomh atá ag teacht le Clár an Rialtais.

D'fhoilsigh rialtas na hÉireann an chéad Chreat Náisiúnta Oiriúnúcháin in 2018 (NAF) chun rioscaí aeráide a mheas agus chun bearta oiriúnúcháin a thabhairt isteach i mbearta Náisiúnta, Réigiúnach agus Áitiúil.

Sa Straitéis Fhadtéarmach i dtaca le Laghduithe ar GHG leagtar amach treo cinnte chun neodracht charbóin a bhaint amach faoi 2050, ag cur le buiséid charbóin, teorainneacha earnála agus Cuspóir Náisiúnta Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Dlí Aeráide na hEorpa.

Mar fhreagra ar Chreat Náisiúnta Oiriúnúcháin (NAF), d'fhoilsigh Ranna Rialtais Pleananna Oiriúnúcháin Aeráide Earnála. I ngach plean aithnítear na príomh-rioscaí i ngach earnáil agus an cur chuige atá ag teastáil le dul i ngleic leis na rioscaí seo agus teacht aniar aeráide a thógáil don todhchaí. Baineann na Pleananna leis na hearnálacha seo a leanas: Talmhaíocht, Foraoiseacht agus Bia Mara, Bithéagsúlacht, Oidhreacht Thógtha agus Seandálaíocht, Bonneagar Iompar, Líonraí Gáis agus Leictreachais, Líonraí Cumarsáide, Bainistiú Riosca Fuarlaigh, Cáilíocht agus Seirbhísí an Uisce mar aon le Bonneagar agus Sláinte.

De réir na Cairte faoi Ghníomhú Aeráide an Údaráis Áitiúil tá dualgas ar údaráis áitiúla, CCM ina measc (Deireadh Fómhair 2019) chun ceannaireacht a léiriú i dtaca le hiarrachtaí maidir le gníomhú ar son na haeráide ag an leibhéal áitiúil agus Náisiúnta. Baineann sé le hastaíochtaí a laghdú ó oibríochtaí na Comhairle agus comhoibriú le páirtithe leasmhara eile i dtaca le tionscnaimh aeráide.

Is tionscnamh é Seachadadh Éifeachtúil ar Ghníomhú ar son na hAeráide 2030 (DECA 2030) a foilsíodh in Aibreán 2021, rud a chinnteoidh cur chuige comhordaithe maidir le gníomhú aeráide i ngach ceann de na 31 údarás áitiúil, agus a chuirfidh béim láidir ar ról ard cheannaireachta maidir le gníomhú aeráide. Tá an tiomantas earnála uileghabhálach seo agus an cur chuige stuama leagtha amach sna sé chuspóir agus tá siad leagtha amach thíos:

DECA 1

Cuspóir 1
Na stuchtúir agus próisis chuí a fhorbairt chun gníomhú éifeachtúil ar son na haeráide a stiúradh agus a bhainistiú.

DECA 2

Cuspóir 2
Aidhmeanna astaíochtaí carbóin agus éifeachtúlacht fuinnimh an údaráis áitiúil a bhaint amach roimh 2030.

DECA 3

Cuspóir 3
Timpeallacht nádúrtha na Mí a chosaint agus a fheabhsú ach tacú le bithéagsúlacht agus teacht aniar aeráide a mhéadú.

DECA 4

Cuspóir 4
Gníomhú ar son na haeráide a ghríosú sna pobail áitiúla, agus aistriú cóir a bhaint amach.

DECA 5

Cuspóir 5
Cultúr na hinbhuanaitheachta a chruthú, ach geilleagar ciorclach a chur chun cinn ar fud an Chontae.

DECA 6

Cuspóir 6
'Aistriú cóir' a bhaint amach go háirithe sna pobail atá faoi mhíbhuntáiste eacnamaíoch trí thionscadail dícharbónú.

Mar chuid de phróiseas forbartha an PGA seo, thug CCM faoi Athbhreithniú ar Chomhthéacs Beartais. Toisc gur próiseas forbartha é seo déanfar an t-Athbhreithniú ar Chomhthéacs Beartais a uasdátú go bliantúil le cinnte a dhéanamh de go ndéantar ailíniú leis an PGA seo.

Chuir CCM cur chuige fianaise-bhunaithe ar bun a thacaíonn le tuiscint chomhoibríoch ón bhun aníos de na tionchair agus rioscaí a bhaineann le hathrú aeráide, na príomh fhoinsí earnála d'astaíochtaí, sa limistéar riaracháin agus mionscrúdú a dhéanamh ar fhoinsí na n-astaíochtaí sna naoi gCrios Dícharbónú.

Léiríonn na chéad mhíreanna eile achoimrí d'anailís a tugadh faoi agus atá ar fáil sna cáipéisí / míreanna a leanas:

4.1 Seo achoimre ar Mheasúnacht Riosca Athrú Aeráide (CCRA) do Chontae na Mí a cuireadh le chéile agus sonraí d'eachtraí aeráide san am atá caite agus foinsí sonraí reatha mar fhianaise á n-úsáid, mar aon le cinneadh i dtaca le rioscaí tuartha go bhféadfaí a bheith ann sa Chontae mar thoradh ar aeráid atá ag athrú; agus

4.2 Achoimre ar Liosta Bunlíne Astaíochtaí (BEI) do Chontae na Mí agus na Criosanna Dícharbónú ina léirítear na hastaíochtaí gás teasa cheaptha ó gach foinse (iompar, cónaitheach, tráchtáil, talmhaíocht, bardas, tithíocht shóisialta, fuíolluisce agus dramhaíl) don bhliain bhunlíne (2018).

4.1 Measúnacht Riosca Athrú Aeráide (CCRA)
Is é an aidhm atá leis an mheasúnacht riosca athrú aeráide (CCRA) seo le go mbeidh tuiscint níos fearr ar na rioscaí reatha atá in aghaidh Chontae na Mí agus léargas a sholáthar ar an mhinicíocht fhéideartha agus tionchar de bharr eachtraí aeráide sa todhchaí. Tugadh faoi CCRA faoi stiúir Threoirlínte PGA ó Iarscríbhinn Theicniúil B: Measúnacht Riosca Athrú Aeráide.

I measc na nguaiseacha aeráide tá teagmhais aimsire crua agus athraitheacht aeráide. I bhfigiúr 11 tá léaráid ar theagmhais aimsire crua i gContae na Mí (1986 – 2022).

Climate hazards include extreme weather events and periods of climate variability. Figure 11 provides an illustration of extreme weather events in County Meath (1986 – 2022).

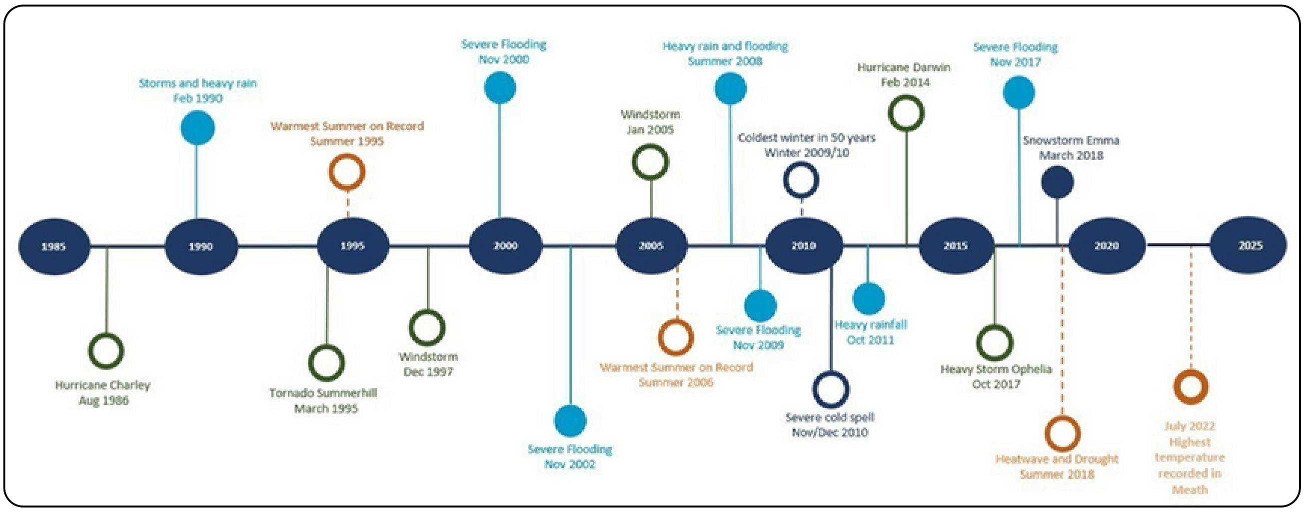

Figiúr 11: tá léaráid ar theagmhais aimsire crua i gContae na Mí (1986 – 2022).

Tionchair Athrú Aeráide ar Chontae na Mí

De réir na measúnachta aithníodh stoirmeacha gaoithe mar an riosca ba mhó i dtaca le hathrú aeráide i gContae na Mí. I measc na bpríomh thionchar atá ann de bharr stoirmeacha gaoithe tá dochar d'fhoirgnimh agus bhonneagar amhail bóithre, línte cumhachta agus córais cumarsáide. Beidh An Inse agus Baile an Bhiataigh níos oscailte don ghaoth toisc nach bhfuil aon bhacainn acu.

Tá fuarlach aitheanta mar riosca measartha ard do Chontae na Mí agus bhí tionchair aige seo go háitiúil agus ina measc bhí damáiste déanta d'acmhainní agus bhonneagar agus tá an fhéidearthacht ann go ndéanfar pobail a imeallú agus go mbeidh laghdú ar ghníomhaíochtaí gnó. Tá a lán aibhneacha beaga fite fuaite i gContae na Mí, leithéidí An Eithne, An Ailbhine agus Abhainn Ghabhra. Is í An Bhóinn ceann de na príomh aibhneacha sa Mhí agus téann sí tríd roinnt mór-ionaid uirbeacha.

Beidh An Inse agus Baile an Bhiataigh oscailte d'ardú leibhéal na farraige de bharr téimh. Feictear ar fhuarlach cósta san Inse agus i mBaile an Bhiataigh mar riosca féideartha má ardaíonn an teocht ceithre chéim Celsius roimh 2050.

Is cosúil go dtiocfaidh laghdú ar thitim sneachta agus thréimhsí fuara i gContae na Mí toisc go mbeidh laghdú ar dhéine agus ar fhad na n-eachtraí seo.

Beidh triomach i ndán do Chontae na Mí ar fad mar tá sé tuartha go mbeidh méadú ar mhinicíocht agus ar fhad na n-eachtraí triomaigh. Beidh talmhaíocht go háirithe leochaileach do thriomach agus strus maidir le huisce d'fhás na mbarr, féar ina measc, agus dá bharr tá an fhéidearthacht ann go mbeidh tionchar aige seo ar bheostoc.

Tá an Mheasúnacht Riosca Athrú Aeráide seo nasctha leis an phleanáil leanúnach atá ar siúl ag CCM maidir le hoirniú don aeráid atá ag athrú agus na seirbhísí tacaíochta leanúnacha a thugtar do shaoránaigh agus do ghnólachtaí.

Déanfar an Mheasúnacht Riosca Athrú Aeráide seo a athnuachan nuair a bheidh sonraí níos cruinne eolaíocha ar fáil i dtaca leis an aeráid.

Beidh freagra CCM maidir le hathrú aeráide ag athrú i rith an ama mar aon leis an tionchar a bheidh ag eachtraí aimsire sa todhchaí, ba chóir an riosca fuílligh seo a chur in oiriúint d'aon riosca reatha.

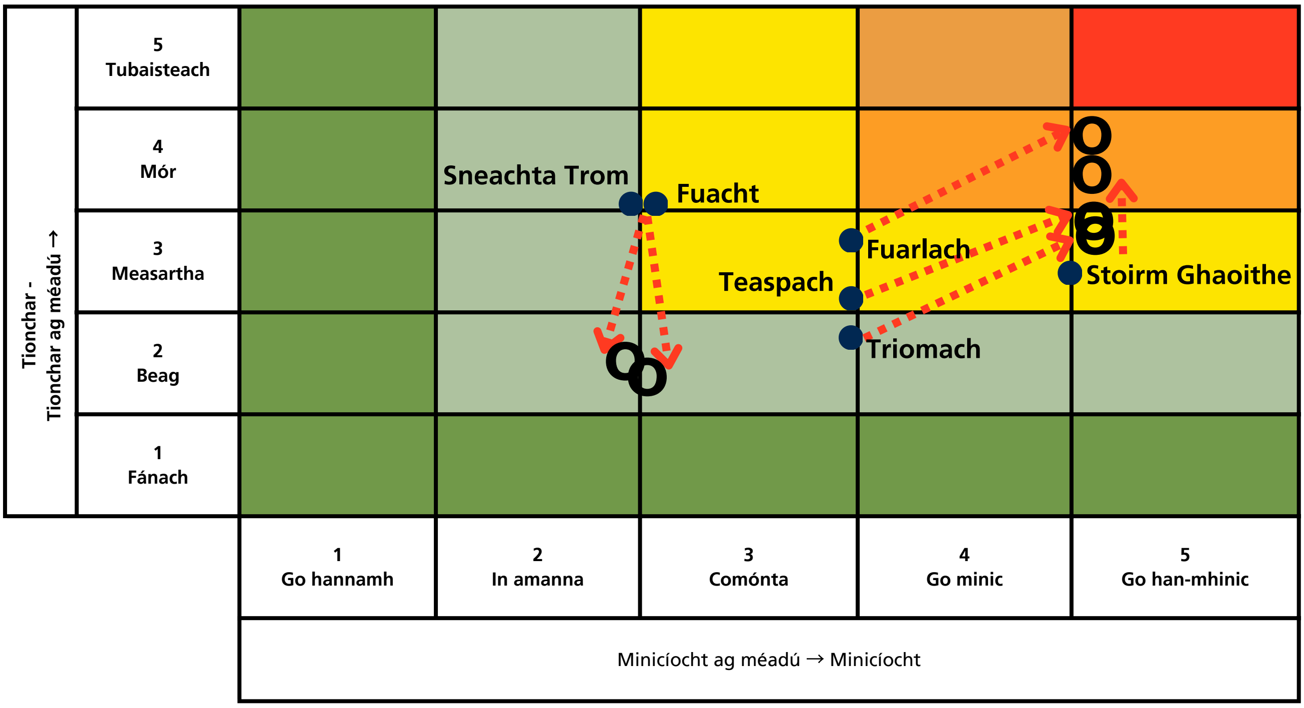

Cairt 1: Maitrís Riosca ina léirítear na hathruithe amach anseo de na guaiseacha atá aitheanta i gContae na Mí

Léiríonn an mheasúnacht ar na príomh eachtraí aeráide le déanaí na tionchair agus na rioscaí a bhaineann le hathrú aeráide i gContae na Mí. Tá sé soiléir anois go bhfuil minicíocht agus déine na n-eachtraí aimsire ag dul i bhfeidhm ar Chontae na Mí, ach chomh maith leis sin ar sheirbhísí agus ar oibríochtaí CCM. De bharr na hanailíse seo tá tuiscint níos fearr ag CCM maidir leis an riosca féideartha aeráide do Chontae na Mí, dá shaoránaigh agus don bhealach go mbíonn an Contae ag feidhmiú. Cuidíonn an próiseas seo le forbairt na dtionscnamh i dtaca le maolú agus oirniú a thabharfar fúthu sa Chontae ar fad.

Níl na tionchair ghearrthéarmacha do CCM amach go dtí 2030 agus a cuid oibríochtaí féin ró-éagosúil leis an suíomh reatha. Beidh méadú , áfach, ar an éileamh ar sheirbhísí CCM de réir mar a thagann athruithe ar na patrúin aimsire, go háirithe de bharr an mhéadaithe ar chruas agus ar mhinicíocht na n-eachtraí a bhaineann leis an aeráid.

Guais Aeráide	Réamh-mheastacháin	Achoimre	Minicíocht sa todhchaí
Triomaigh Teaspaigh Fuarlaigh	Táthar ag súil leis go mbeidh méadú suntasach ar rioscaí aeráide atá ceangailte le triomaigh, teaspaigh agus fuarlaigh i gContae na Mí mar thoradh ar mhéadú tuartha ar mhinicíocht eachtraí guaise mar aon le méadú sna ceantair, acmhainní agus daonra atá gan chosaint ar na guaiseacha seo. Tá an riosca níos measa ní hamháin de bharr minicíocht na dtriomach agus na dteaspach ach de bharr méadaithe tuartha sa daonra agus an chuid den daonra a mheastar a bheith leochaileach (iad siúd atá 65 bliain d'aois nó níos sine). Beidh tionchar aige seo ar sheirbhísí CCM de bharr na n-athruithe seo agus beidh brú sa bhreis ar sheirbhísí roimh theagmhais aimsire crua, le linn teagmhais aimsire crua agus ina ndiaidh. Tá an chosúlacht ann go mbeidh tionchar suntasach airgeadais ann ar CCM toisc gur dócha go mbeidh gá le hacmhainní airgeadais le cur ar fáil do bhearta a bhaineann le maolú agus oirniú.	**Is rioscaí iad seo atá ag teacht chun cinn agus is rioscaí méadaithe iad**	
Stoirmeacha Gaoithe	Beidh méadú beag ar thionchar na stoirmeacha gaoithe i gContae na Mí. Beidh méadú ar dhéine na stoirmeacha ach ní bheidh méadú ar mhinicíocht na stoirmeacha ceánna. Beidh méadú ar chostais CCM roimh an eachtra, le linn na heachtra agus ina dhiaidh m.sh., crainn a thit a bhaint, bonneagar poiblí a dheisiú.	**Is riosca é seo atá ag méadú**	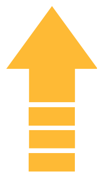
An-fhuar Sneachta trom	Tá an chosúlacht ann go dtiocfaidh laghdú ar sneachta trom agus tréimhsí fuara i gContae na Mí de bharr an laghdaithe ar dhéine agus ar fhad na n-eachtraí seo. Tá sé tuartha go mbeidh laghdú ar na guaiseacha seo sa todhchaí, agus beidh riosca níos lú dá bharr. Is rioscaí iad seo atá ag laghdú.	**Is rioscaí iad seo atá ag laghdú**	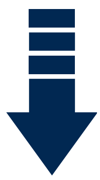

Achoimre: Cuireann Tábla 4 síos ar na hathruithe atá tuartha i dtaca le riosca guaise aeráide i gContae na Mí

4.2 Liosta Bunlíne Astaíochtaí (BEI)

Is é an aidhm atá leis an Liosta Bunlíne Astaíochtaí (BEI) ná chun na príomhfhoinsí i gContae na Mí a aithint agus cinneadh a dhéanamh i dtaca leis na hiarrachtaí a dhíriú. Cuireadh an BEI le chéile faoi stiúir Treoirlínte PGA an Údaráis Áitiúil agus Iarscríbhinn Theicniúil C – Measúnacht ar Mhaolú Aeráide. De réir na dTreoirlínte tá dualgas ar gach údarás áitiúil liosta astaíochta a fhorbairt don bhliain 2018 atá aitheanta mar an bhliain chaighdeánaithe.

Is é an aidhm atá leis an Liosta Bunlíne Astaíochtaí (BEI) ná chun na príomhfhoinsí i gContae na Mí a aithint agus cinneadh a dhéanamh i dtaca leis na hiarrachtaí a dhíriú. Cuireadh an BEI le chéile faoi stiúir Treoirlínte PGA an Údaráis Áitiúil agus Iarscríbhinn Theicniúil C – Measúnacht ar Mhaolú Aeráide. De réir na dTreoirlínte tá dualgas ar gach údarás áitiúil liosta astaíochta a fhorbairt don bhliain 2018 atá aitheanta mar an bhliain chaighdeánaithe.

Tá an BEI briste síos i dtrí mhír sonracha:

4.2.1 Astaíochtaí CCM (astaíochtaí díreacha) a bhaineann le gach acmhainn atá faoi úinéireacht an údaráis áitiúil nó atá á n-oibriú ag an údarás áitiúil nó atá faoi smacht s'aige.

4.2.2 Astaíochtaí Chontae na Mí ar earnáil réamhshainithe mar atá leagtha amach i limistéar riaracháin CCM.

4.2.3 Astaíochtaí i gCriosanna Dícharbónú ar earnáil réamhshainithe mar atá leagtha amach – Cill Dhéagláin, Damhliag, Dún Búinne, Dún Seachlainn, An Inse/Baile an Bhiataigh, Ceanannas Mór, An Uaimh, Ráth Tó agus Baile Átha Troim. Tá briseadh síos ar fáil i mír 5.0 maidir le hastaíochtaí i ngach aon cheann de na Criosanna Dícharbónú. Criosanna Dícharbónú den Phlean seo.

4.2.1

CCM Bunlíne Díreach Astaíochtaí i bhfoirgnimh CCM oibríochtaí agus gníomhaíochtaí agus is fiú <1% d'astaíochtaí CO_2eq Chontae na Mí iad. Tá briseadh síos ar fhoinse na n-astaíochtaí do CCM á léiriú i gCairt 2 agus á shonrú i dTábla 5 thíos.

Foinse Astaíochtaí CCM (ktCO_2eq)

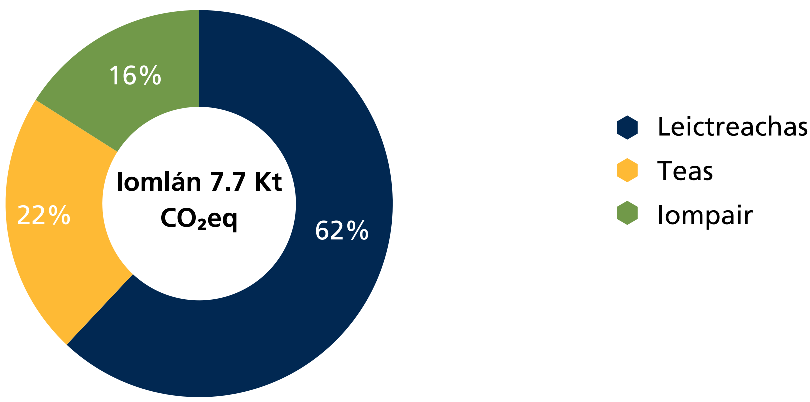

Cairt 2 – Foinse Astaíochtaí CO_2eq CCM

Foinse Astaíochta	Úsáid Fuinnimh (kWh)	% d'Úsáid Fuinnimh	Astaíochtaí (Kt CO_2eq)	% d'Astaíochtaí
Leictreachas	12,501,772	49%	4.7	62%
Teas	8,067,693	32%	1.7	22%
Iompar	4,884,457	19%	1.3	16%

Tábla 5 - Foinse Astaíochtaí CCM

4.2.2 Bunlíne Astaíochtaí – Contae na Mí

Is iad na príomhfhoinsí astaíochtaí i gContae na Mí ná Próisis Thionsclaíocha (29%), talmhaíocht (25%), déantúsaíocht agus tráchtáil (13%) agus iompar (10%) faoi seach. Tá na hearnálacha thíos ag teacht leis na hearnálacha atá luaite sa Liosta Astaíochtaí Náisiúnta.

Bunlíne Astaíochtaí (Kt CO_2eq)

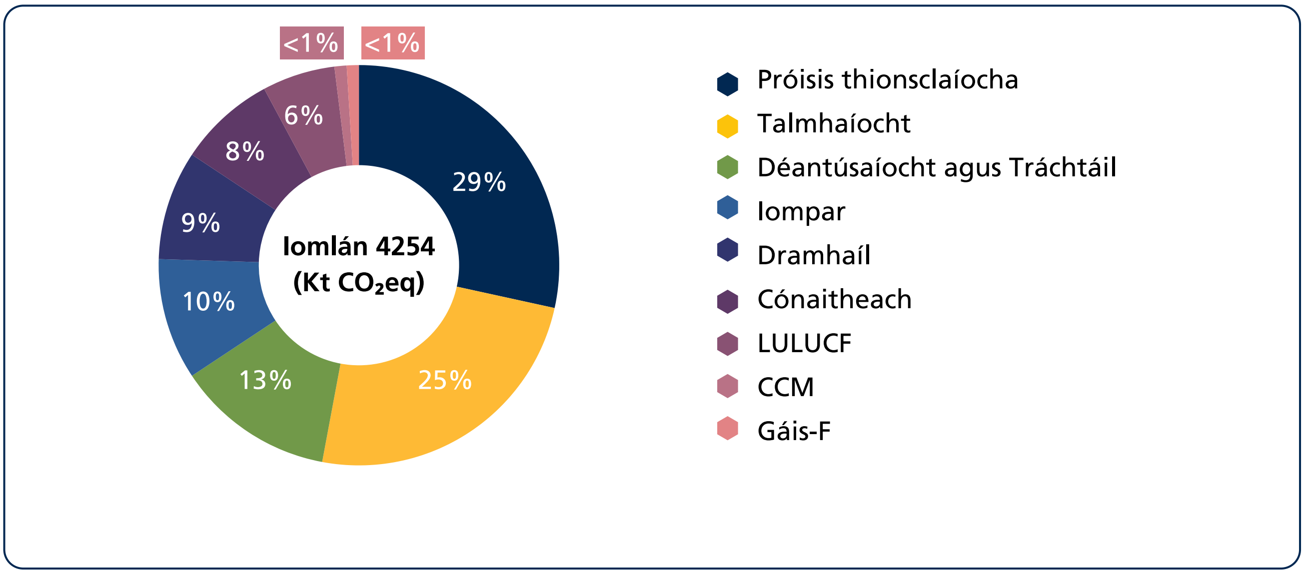

Cairt 3 – Astaíochtaí i ngach earnáil i gContae na Mí de réir tábla 6.

Earnáil Catagóir	Astaíochtaí Earnála Chontae na Mí (Kt CO_2eq)	Astaíochtaí Earnála mar % d'Astaíochtaí Iomlán Chontae na Mí	Astaíochtaí Earnála sa Liosta Náisiúnta*
Próisis Thionsclaíocha	1,230	29%	3.80%
Talmhaíocht	1,054	25%	38.40%
Déantúsaíocht & Tráchtáil	556	13%	8.40%
Iompair	419	10%	19.10%
Dramhaíl	378	9%	1.40%
Cónaitheach	353	8%	10.00%
LULUCF	264	6%	Not available
CCM**	8	<1%	1.1%**
Gáis-F	0.0004	<1%	1.20%
Iomlán	4,254		

**Foinse: EPA: Astaíochtaí Gás Teasa Cheaptha de réir earnála i 2022*
*** Seirbhísí Poiblí á gcatagóiriú sa liosta náisiúnta*

Tábla 6 – Astaíochtaí i ngach earnáil agus céatadán d'astaíochtaí iomlán do gach catagóir astaíochta do Chontae na Mí mar aon leis an chéatadán astaíochtaí do gach earnáil ag an leibhéal náisiúnta.

Is é 67,312 Kt CO_2eq an líon astaíochtaí iomlán in Éirinn i 2018 de réir Tuarascála Liosta Náisiúnta na hÉireann.

4.2.3 Bunlíne Astaíochtaí de na Criosanna Dícharbónú

Is fiú 19% na naoi gCriosanna Dícharbónú de na hastaíochtaí iomlán i gContae na Mí, 824 Kt CO_2eq san iomlán. Ba iad na ceithre phríomh earnáil ina raibh astaíochtaí sna naoi gCriosanna Dícharbónú ná cónaitheach, déantúsaíocht agus tráchtáil, iompar agus dramhaíl. Tá briseadh síos sa bhreis ar astaíochtaí i ngach ceann de na Criosanna Dícharbónú ar fáil i mír 5.0 Criosanna Dícharbónú den Phlean seo.

Astaíochtaí i gCriosanna Dícharbónú kt CO_2eq

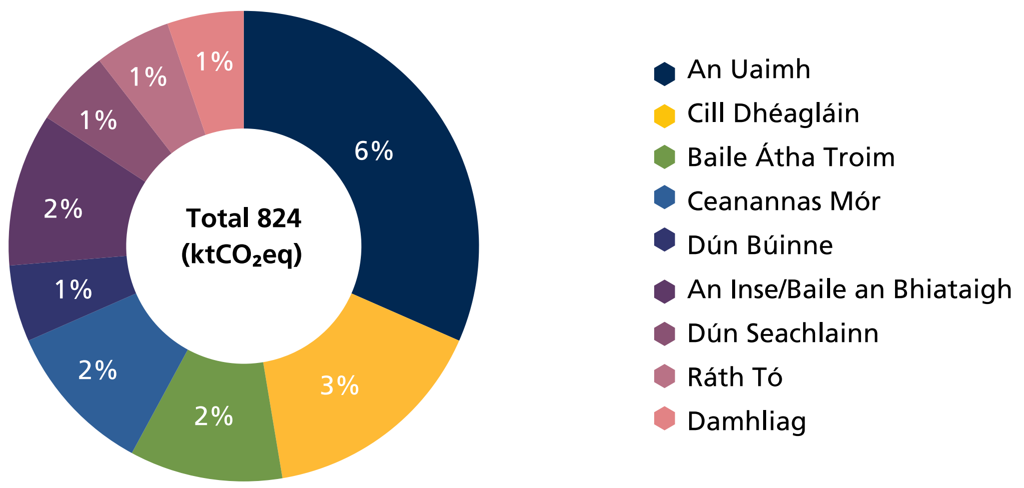

Cairt 4 – Astaíochtaí kt CO_2eq i ngach Crios Dícharbónú i gContae na Mí

	DZ Iomlán	
DZ Crios	ktCO_2eq	% d'Astaíochtaí an Chontae
An Uaimh	269	6
Cill Dhéagláin	118	3
Baile Átha Troim	84	2
Ceanannas Mór	71	2
Dún Búinne	61	1
An Inse/B. An Bhiataigh	83	2
Dún Seachlainn	51	1
Ráth Tó	53	1
Damhliag	33	1
Iomlán de gach DZ	824	19

Tábla 7 - kt CO_2eq i ngach Crios Dícharbónú i gContae na Mí maidir leis na hearnálacha - cónaitheach, déantúsaíocht agus tráchtáil, iompar agus dramhaíl in aghaidh an chéatadáin de na hastaíochtaí sa chontae ar fad.

I 2018, an bhliain bhunlíne, ba é 4,254 kt CO_2eq an líon d'astaíochtaí gás teasa cheaptha (GHG) i limistéar riaracháin CCM. Tá CCM freagrach as 7.7 kt CO_2eq de na hastaíochtaí, níos lú ná 1% de na hastaíochtaí iomlán sa chontae arbh fhiú 4,196 kt CO_2eq é i gContae na Mí. Chomh maith leis sin, is fiú 824 kt CO_2eq de na DZanna atá aitheanta ná 19% de na hastaíochtaí atá aitheanta ar fud an Chontae de na hearnálacha atá aitheanta.

De réir an Acht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 tá dualgas ar Éirinn chun sprioc atá ceangailteach ó thaobh an dlí de agus laghdú de 51% a bhaint amach faoi 2030. Tá laghdú iomlán d'astaíochtaí ar an iomlán de 2,170 kt CO_2eq ag teastáil (ag laghdú an BEI ó 4,254 Kt CO_2eq go dtí 2,084 Kt CO_2eq) do Chontae na Mí i ngach aon earnáil chun an sprioc de laghdú ar astaíochtaí arbh fhiú 51% é a bhaint amach faoi 2030.

Astaíochtaí Reatha i gContae na Mí v Spriocanna Earnála Náisiúnta (kt CO_2eq)

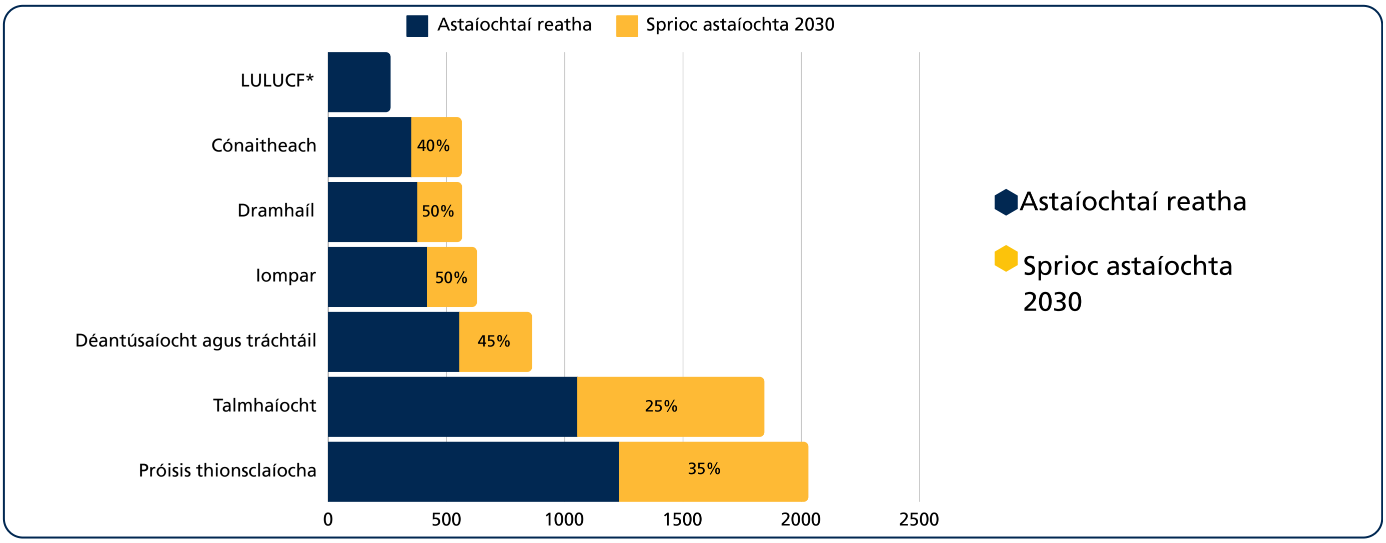

	LULUCF*	Cónaitheach	Dramhaíl	Iompar	Déantúsaíocht agus tráchtáil	Talmhaíocht	Próisis thionsclaíocha
Astaíochtaí reatha	264	353	378	419	556	1054	1230
Sprioc astaíochta 2030	0	212	188	210	306	790	800
Laghdú Sprioc %	Not available*	40%	50%	50%	45%	25%	35%

*Cairt 5 agus Tábla 8 - Astaíochtaí reatha i gContae na Mí v Laghdú Astaíochtaí na Spriocanna Earnála Náisiúnta. *Maidir leis an earnáil LULUCF níl aon chéatadán náisiúnta socruithe i dtaca le laghdú sprice.*

The Climate Action and Low Carbon Development (Amendment) Act, 2021 commits Ireland to reach a legally binding target to deliver a reduction of 51% by 2030.

An overall emission reduction of 2,170 ktCO_2eq (reducing the BEI of 4,254 ktCO_2eq to 2,084 ktCO_2eq) is required for County Meath across all sectors to achieve the target to reduce GHG emissions by 51% by 2030.

5.0 Criosanna Dícharbónú

Comhoibriú le chéile chun bailte inbhuanaithe a chruthú atá aeráid-díonach, bithéagsúil, bríomhar a thacaíonn le saol folláin agus fás ar líon na bpost.

Is ceantar roghnaithe é an Crios Dícharbónú ina bhfuil na húdaráis áitiúla agus na pobail ag obair as lámh a chéile chun an méid charbóin a tháirgitear a laghdú ina gcuid gníomhaíochtaí reatha laethúla. Ar bhealach inbhuanaithe sa phobal féin, is féidir leis na criosanna seo réitigh áitiúla a fháil ar fhadhbanna domhanda, leithéidí astaíochtaí gás teasa cheaptha a laghdú, cáilíocht aeir a fheabhsú, fuinneamh a shábháil agus dramhaíl a laghdú.

Spriocanna agus cuspóirí

Comhoibriú idir na páirtithe leasmhara	**Fócas ar ghníomhaíochtaí aeráide atá áit bhunaithe**	**Maoiniú agus infheistíocht a chur chun tairbhe agus a éascú**
Harness co-benefits of climate actions	**Laghdú 51% ar Astaíochtaí Charbóin faoi 2030**	**Neodrach faoi 2050**

Figiúr 12: Spriocanna agus cuspóirí

Tá naoi DZanna aitheanta ag CCM:

- An Uaimh
- Cill Dhéagláin
- Baile Átha Troim
- Ceanannas Mór
- Dún Búinne
- An Inse/Baile an Bhiataigh
- Dún Seachlainn
- Ráth Tó
- Damhliag.

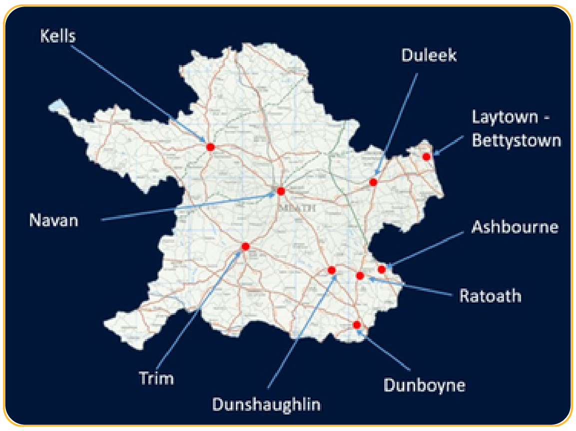

Figiúr 13: Léarscáil Chontae na Mí ina léirítear na naoi DZanna.

Tá éagsúlacht sna ceantair uirbeacha seo maidir leis an áit ina bhfuil siad agus próifíl s'acu. Léirítear go bhfuil riachtanais ar leith ag teastáil ó gach baile chun tacú leis an laghdú ar astaíochtaí gás teasa cheaptha. Ba é 2018 an bhliain bhunlíne chun astaíochtaí DZ a aithint, agus atá ag teacht leis an liosta bunlíne astaíochtaí ar fud an Chontae (BEI).

Fuarthas amach nach raibh ach ceithre phríomh earnáil ina raibh amhábhar mar gheall ar na naoi DZanna, agus ina measc bhí cónaitheach, déantúsaíocht agus tráchtáil, iompar agus astaíochtaí dramhaíola. Toisc gur cruthaíodh na DZanna i gContae na Mí, is féidir cuir chuige agus tionscadail éagsúla a thástáil agus a thabhairt chun críche, agus bhéarfaidh sé seo deis do phobail eile na samplaí seo a leanúint ag brath ar riachtanais s'acu féin.

	Tráchtáil		Iompar		Cónaitheach		Dramhaíl		DZ Iomlán	
Baile DZ	kt CO_2eq	% iomlán an chontae	kt CO_2eq	% iomlán an chontae	kt CO_2eq	% iomlán an chontae	kt CO_2eq	% iomlán an chontae	kt CO_2eq	% iomlán an chontae
An Uaimh	101	18	46	11	55	16	67	18	269	6
Cill Dhéagláin	53	10	18	4	21	6	26	7	118	3
Baile Átha Troim	33	6	15	3	17	5	20	5	84	2
Ceanannas Mór	39	7	9	2	11	3	13	3	71	2
Dún Búinne	29	5	9	2	11	3	13	3	61	1
An Inse/ B. an Bhiataigh	3	1	21	5	27	8	32	8	83	2
Dún Seachlainn	18	3	9	2	11	3	14	4	51	1
Ráth Tó	8	1	12	3	15	4	18	5	53	1
Damhliag	12	2	6	1	7	2	9	2	33	1
Earnáil Iomlán	295		145		173		211		824	
Contae Iomlán	556	53	419	33	353	50	378	55	4254	19

Tábla 9 – Astaíochtaí de réir Crios Dícharbónú (kt CO_2eq) agus earnáil (tráchtáil, iompar, cónaitheach, dramhaíl)

Emissions Profile of the Decarbonisation Zones

Maidir leis an mheascán éagsúil idir dhéantúsaíocht agus tráchtáil, iompar, dhramhaíl, agus chónaitheach i dtaca le hastaíochtaí i ngach aon DZ léirítear próifíl astaíochtaí atá díréireach. Maidir le Cill Dhéagláin agus Ceanannas Mór tá seans go mbeidh deiseanna ann chun tacú le gnólachtaí áitiúla san earnáil déantúsaíochta agus tráchtála. Maidir le Ráth Tó agus An Inse/ Baile an Bhiataigh agus na hastaíochtaí a bhaineann leis na hearnálacha iompar agus cónaitheach, tá seans go mbeidh tionchar dearfach ann má dhírítear ar na háiteanna seo.

Tá daonra na Mí ag dul i dtreo áiteanna uirbeacha agus tá siad ag éirí níos líonmhaire. Cé go bhfuil dúshlán féideartha ann do CCM maidir le soláthar seirbhísí sna háiteanna seo agus iad ag fás, tá deis ann fosta chun leas a bhaint as na héifeachtachtaí agus seirbhísí níos fearr a sholáthar sna háiteanna seo.

Ról CCM sna Criosanna Dícharbónú

Chun tacú leis an Phlean DZ agus chun é a sheachadadh beidh gníomhú ag teastáil ó CCM, ach ó eagraíochtaí eile san earnáil phoiblí fosta, gnólachtaí áitiúla agus tionsclaíocht, grúpaí sóisialta agus pobail, agus an pobal i gcoitinne.

Agus an méid sin aitheanta ag CCM beidh róil éagsúla ag an Chomhairle a fhad is a thacaítear le gníomhú ar son na haeráide sna DZanna.

Is iad na róil seo ná:

A bheith ceannródaíoch maidir le gníomhú ar son na haeráide a sheachadadh i réimsí atá faoi smacht go díreach ag an údarás áitiúil agus ina measc tá foirgnimh, bonneagar, córais, oibríochtaí agus foireann.

Seachadadh maidir le gníomhú ar son na haeráide a chumasú trí chomhordú, nascadh agus teagmháil a dhéanamh le daoine eile. I measc na ngníomhaíochtaí a bhaineann le cumasú áirítear teagmháil leis na páirtithe leasmhara, forbairt acmhainní, forbairt ar pháirtnéireachtaí, maoiniú, agus tacaíocht bheartais.

Cumarsáid a ghríosú, tionchar a bheith aige, agus tógáil ar fhís comhroinnte de chuid na DZanna, chomh maith le hardú feasachta na bpleananna DZ agus gníomhaíochtaí i dtaca leis an aeráid a fhorbairt i líonra leathan pháirtithe leasmhara chun tacaíocht an phobail áitiúil a fháil.

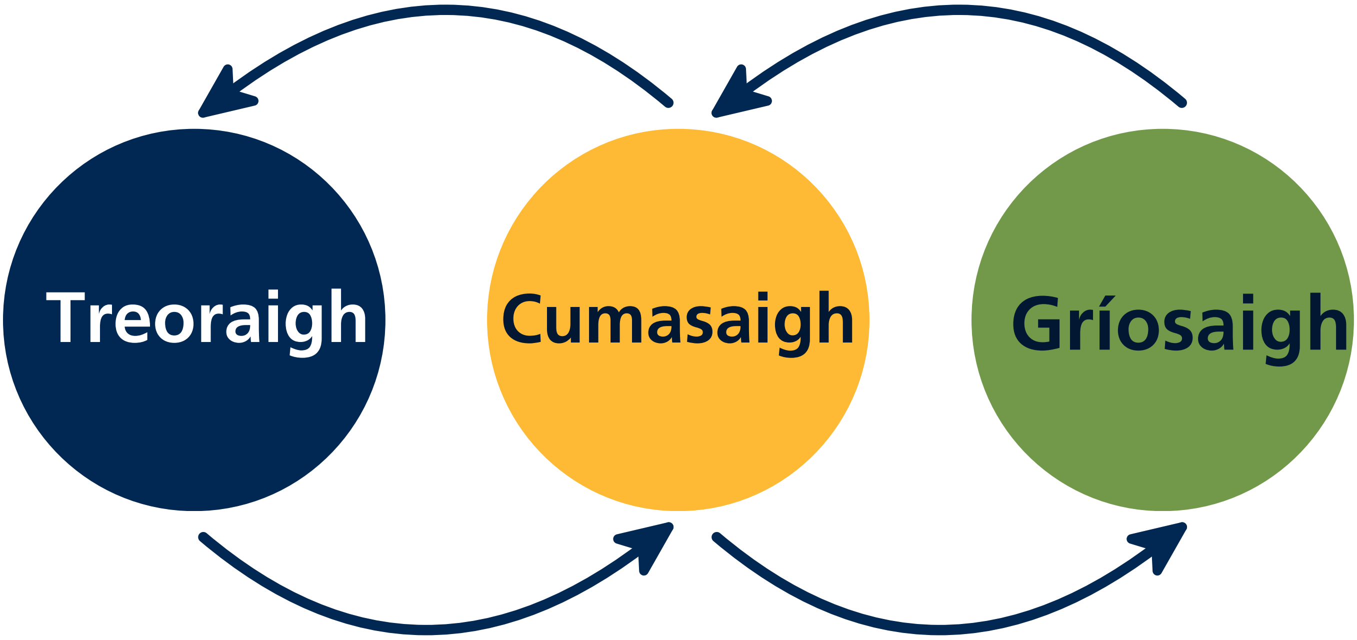

Figiúr 14: Ról CCM i dtaca le haeráid sa DZ

Fís agus Cuspóirí DZ

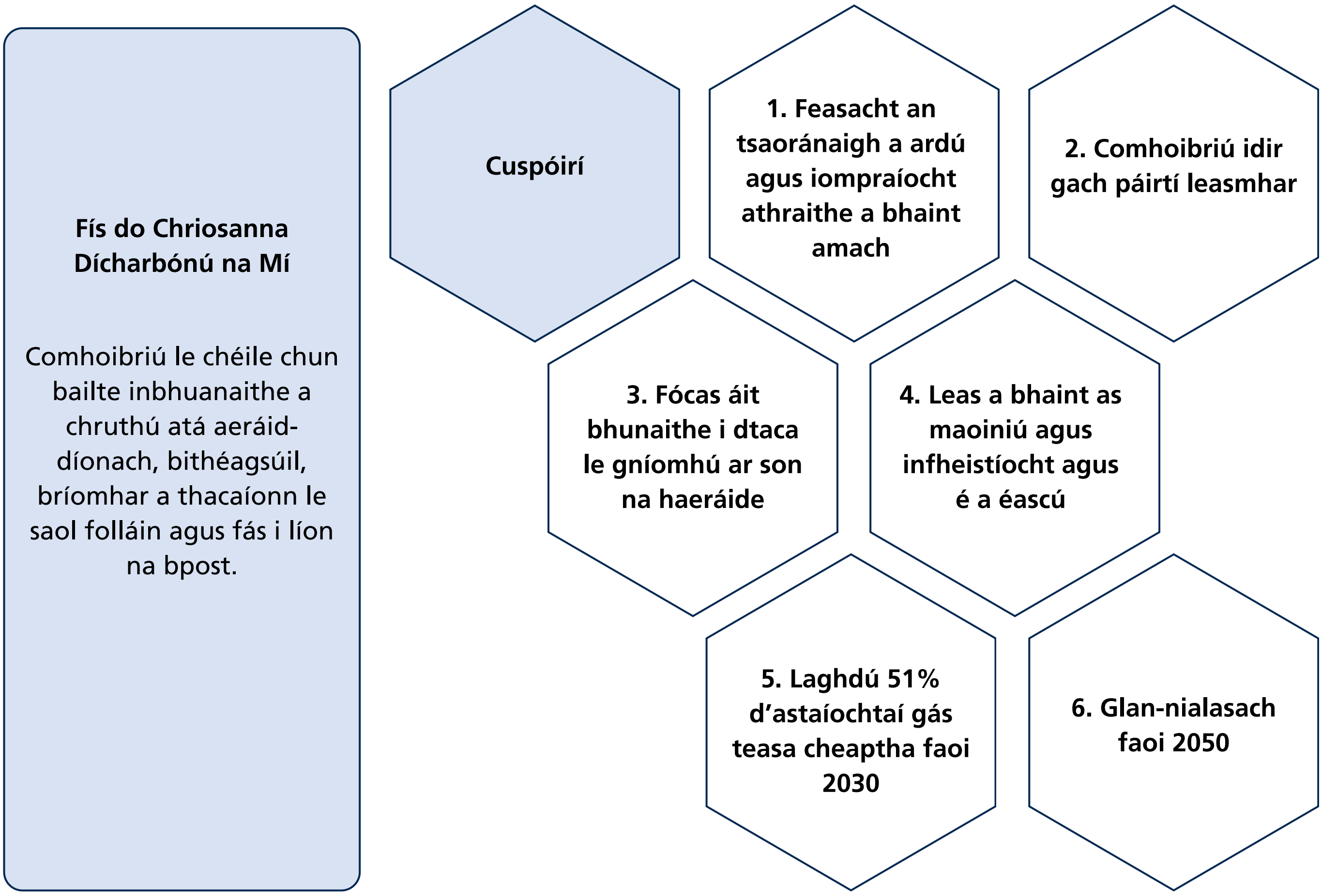

Figiúr 15: Fís agus Aidhmeanna DZ

Tá próifíl astaíochtaí DZ críochnaithe, clár deiseanna ag gach baile agus áirítear gníomhaíochtaí i Mír 6.0.

5.1 An Uaimh
5.2 Cill Dhéagláin
5.3 Baile Átha Troim
5.4 Ceanannas Mór
5.5 Dún Búinne
5.6 An Inse/Baile an Bhiataigh
5.7 Dún Seachlainn
5.8 Ráth Tó
5.9 Damhliag

5.1 An Uaimh

Tá An Uaimh, Baile Bláthach na hÉireann suite i gcroílár Ghleann na Bóinne, agus is é an lárionad riaracháin é i gContae na Mí. Thosaigh sé mar bhaile margaidh ag an nasc phointe idir abhainn na Bóinne agus an Abhainn Dubh agus sa lá atá inniu ann is lárionad gnó agus siopadóireachta bríomhar é.

Is é An Uaimh an lárionad fostaíochta sa Chontae. Tá An Uaimh suite ar an M3 go Baile Átha Cliath, atá nasctha leis an M50, cuarbhóthar Bhaile Átha Cliath, 36 nóiméad ar shiúil agus Aerfort Baile Átha Cliath atá 42 nóiméad ar shiúil.

Figiúr 16: Crios Dícharbónú na hUaimhe

Tá An Uaimh suite fosta ar an N51, príomhbhóthar náisiúnta a nascann an baile ag dul soir leis an N2 go Doire agus an N1 go Béal Feirste agus ag dul siar ar an N4/N5 agus an M6 go Gaillimh.

Staidreamh limistéir bheaga (2022 Daonáireamh)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

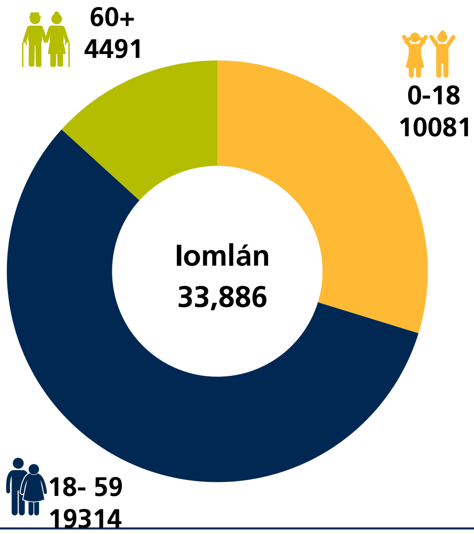

Sonraí daonra na hUaimhe 2022

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
10081	19314	4491	33886	30173

Tábla 10: Sonraí daonra do DZ na hUaimhe

Sonraí tithíochta

Tábla 11: Sonraí tithíochta do DZ na hUaimhe

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine

An Uaimh	
Gan Teas Lárnach	55
Ola	2715
Gás Nádúrtha	6921
Leictreachas	967
Gual (antraicít san áireamh)	151
Móin (fóid móna san áireamh)	27
Gas peitriliam leachtach (LPG)	34
Adhmad (milliní adhmaid san áireamh)	48
Eile	32
Níl sé luaite	372
Iomlán	11322

Tábla 12: Foinsí fuinnimh tí do DZ na hUaimhe

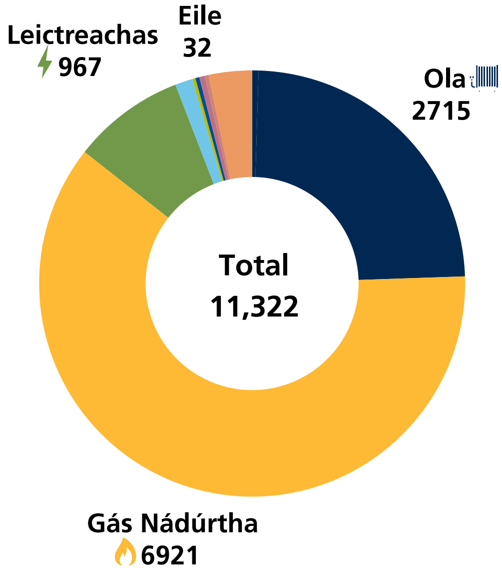

Sonraí comaitéireachta don Uaimh

Ag siúl: 4500

Rothar: 452

Bus, mionbhus nó cóiste: 2440

Traein, DART nó LUAS: 70

Gluaisrothar nó Scútar: 44

Tiománaí Chairr: 8948

Paisinéir: 4541

Veain: 944

Eile (leoraí san áireamh): 48

Obair as baile nó sa bhaile go príomha: 1319

Níl sé luaite: 1456

= Iomlán 24,762

Tábla 13: Sonraí comaitéireachta do DZ na hUaimhe

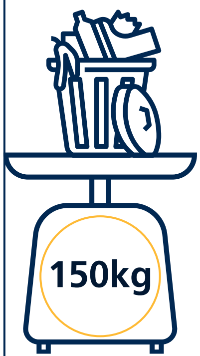

Léiríonn sonraí EPA:
Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia don Uaimh

Líon na dtithe	Iomlán Cur amú bia /An Uaimh	Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh
11322	1698.3t	€7,925,400

Tábla 14: Sonraí dramhaíola bia do DZ na hUaimhe

Obair ó chian

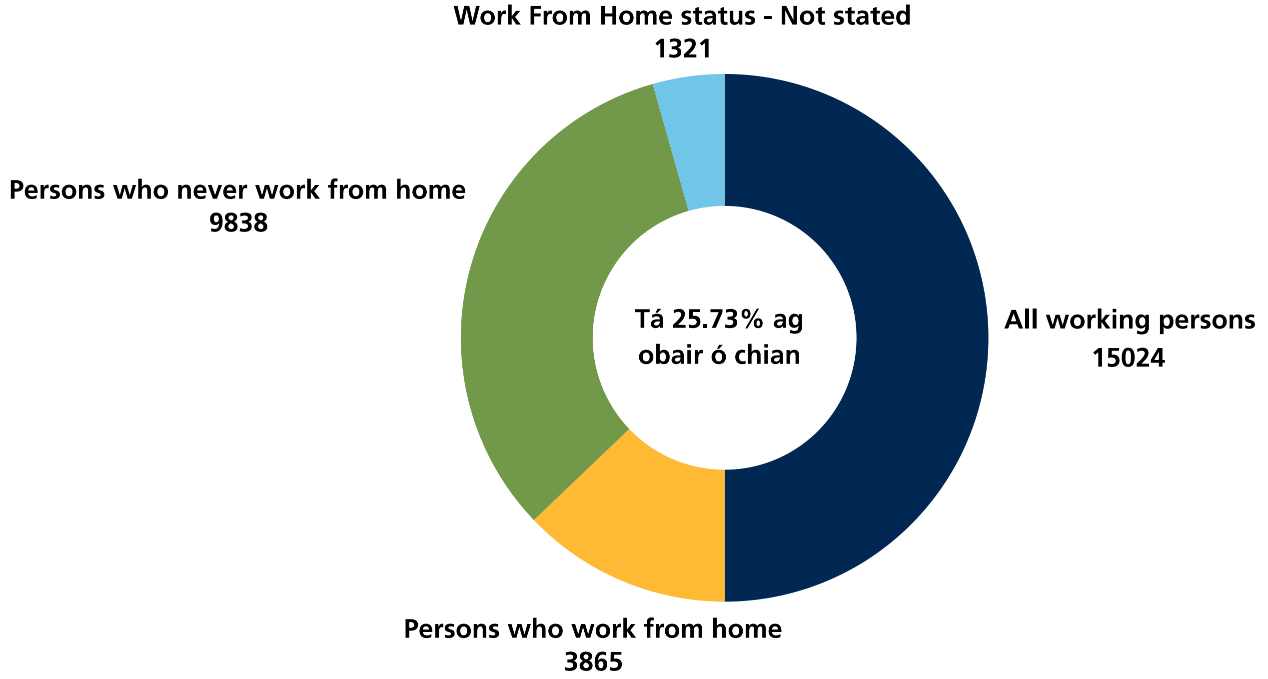

Tábla 15: Sonraí obair ó chian do DZ na hUaimhe

Cineálacha gnó san Uaimh

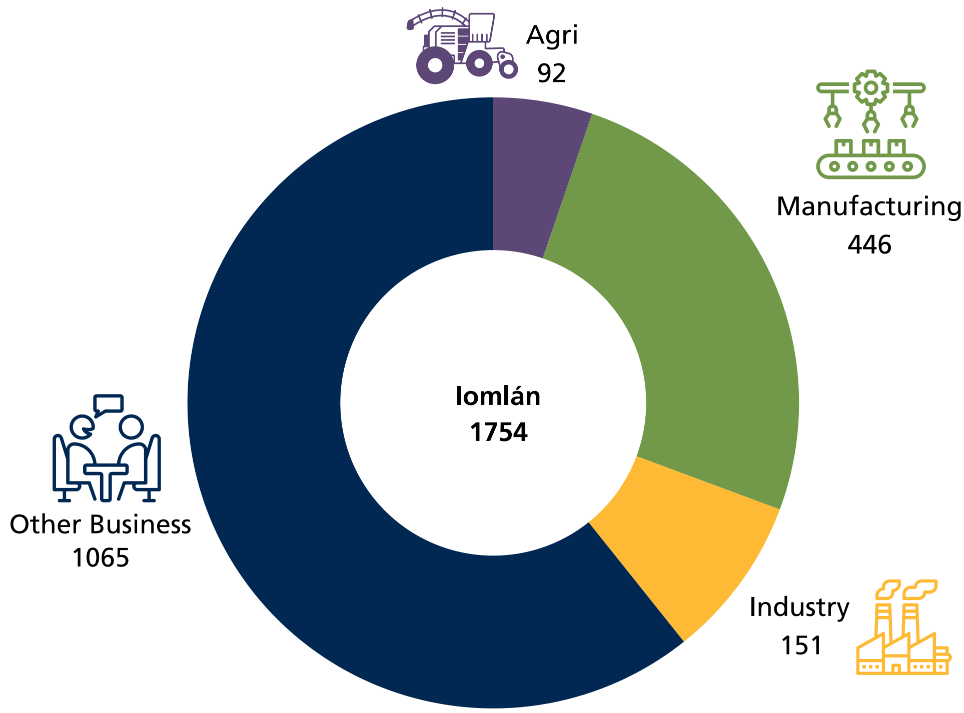

Tábla 16: Cineálacha gnó in DZ na hUaimhe

Próifíl astaíochtaí don Uaimh:

Tráchtáil

ktCO_2eq	101
% den iomlán sa chontae	18%
Iomlán Contae	556

Iompar

ktCO_2eq	46
% den iomlán sa chontae	11%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

ktCO_2eq	67
% den iomlán sa chontae	18%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

ktCO_2eq	55
% den iomlán sa chontae	9.9%
Iomlán Contae	556

Iomlán DZ:

ktCO_2eq	269
% den iomlán sa chontae	6%
Iomlán Contae	**4,254**

Tábla 17 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ na hUaimhe.

Is fiú 6% d’astaíochtaí do DZ na hUaimhe de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, agus is fiú 18% do DZ na hUaimhe na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	Sprioc laghdaithe earnála 2030		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	ktCO_2eq	Sprioc tuartha Kt CO_2eq	Laghdú ar sprioc mar % de BEI 2018	Sprioc laghdaithe Kt CO_2eq	Laghdú ar sprioc mar % de BEI 2018	
Tráchtáil	101	-45	45%	-31	31%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d’éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	46	-23	50%	-23	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 8,000) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.
Cónaitheach	55	-22	40%	-20	36%	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d’fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 3,000) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	67	-34	50%	-34	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar ísliú 50% de bhruscar dubh i ngach teaghlach agus athchúrsáil agus múiríniú a ghríosú.

Tábla 18 – Clár na nDeiseanna don Uaimh

5.2 Cill Dhéagláin

Is baile féinchothabhálach fáis é Cill Dhéagláin. Tá sé suite go straitéiseach i ndeisceart Chontae na Mí agus is é an dara baile is mó sa Chontae é. Suite ar mhótarbhealach an M2, tá Cill Dhéagláin nasctha leis an M50, 15 nóiméad ar shiúil, agus taobh istigh de 21 nóiméad go dtí Aerfort Bhaile Átha Cliath. I dtaca le hiompar poiblí tá roinnt comhlachtaí bus ag freastal ar an bhaile, rud a bheireann iompar go Baile Átha Cliath agus bailte eile i gContae na Mí. Le blianta beaga anuas tháinig forbairt ghasta de bharr bhunú lárbhaile agus sráid-dreach nua.

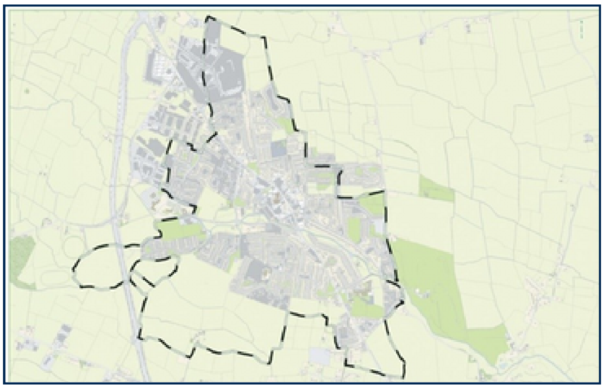

Figiúr 17: Crios Dícharbónú Chill Dhéagláin

Tá bunús láidir fostaíochta i gCill Dhéagláin, ach i dtaca le lucht saothair an bhaile tá líon na bpost measartha íseal.

Staidreamh Limistéir bheaga (Daonáireamh 2022)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

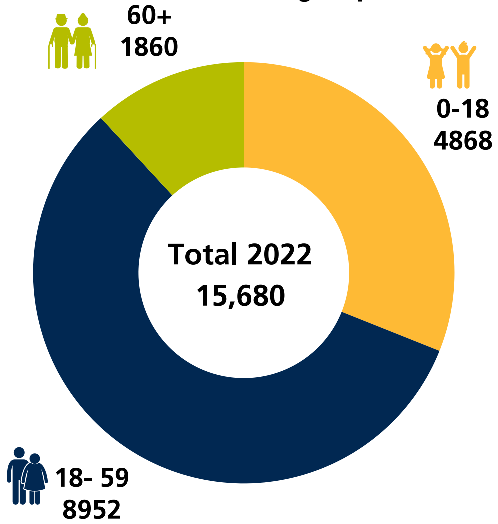

Sonraí daonra Chill Dhéagláin 2022

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
4868	8952	1860	15680	12679

Tábla 19: Sonraí daonra do DZ Chill Dhéagláin

Sonraí Tithíochta

Tábla 20: Sonraí tithíochta do DZ Chill Dhéagláin

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine 2022

Cill Dhéagláin	
Gan teas lárnach	25
Ola	695
Gás nádúrtha	3431
Leictreachas	665
Gual (antraicít san áireamh)	14
Móin (fóid móna san áireamh)	7
Gas peitriliam leachtach (LPG)	13
Adhmad (milliní adhmaid san áireamh)	10
Eile	23
Níl sé luaite	129
Iomlán	5012

Tábla 21: Foinsí fuinnimh tí do DZ Chill Dhéagláin

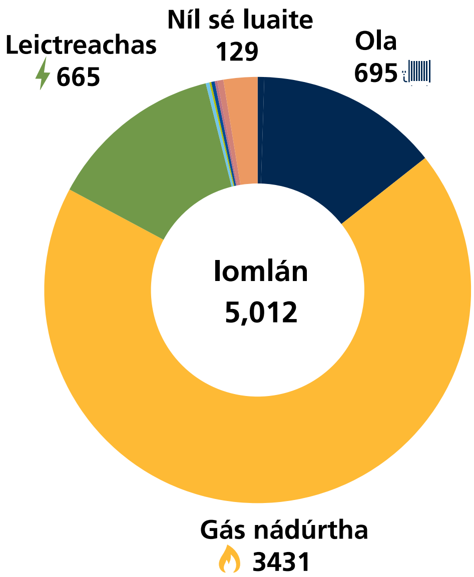

Sonraí comaitéireachta do Chill Dhéagláin

- Ag siúl: 2431
- Rothar: 460
- Bus, mionbhus nó cóiste: 1045
- Traein, DART nó LUAS: 24
- Gluaisrothar nó Scútar: 42
- Tiománaí Chairr: 4472
- Paisinéir: 1938
- Veain: 396
- Eile (leoraí san áireamh):18
- Obair as baile nó sa bhaile go príomha: 873
- Níl sé luaite: 495

= Iomlán 12,194

Tábla 22: Sonraí comaitéireachta do DZ Chill Dhéagláin

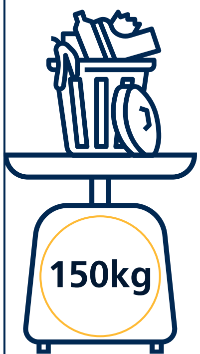

Léiríonn sonraí EPA: Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia do Chill Dhéagláin

Líon na dtithe	Iomlán Cur amú bia /Cill Dhéagláin	Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh
5012	751.8t	€3,508,400

Tábla 23: Sonraí dramhaíola bia do DZ Chill Dhéagláin

Obair ó chian

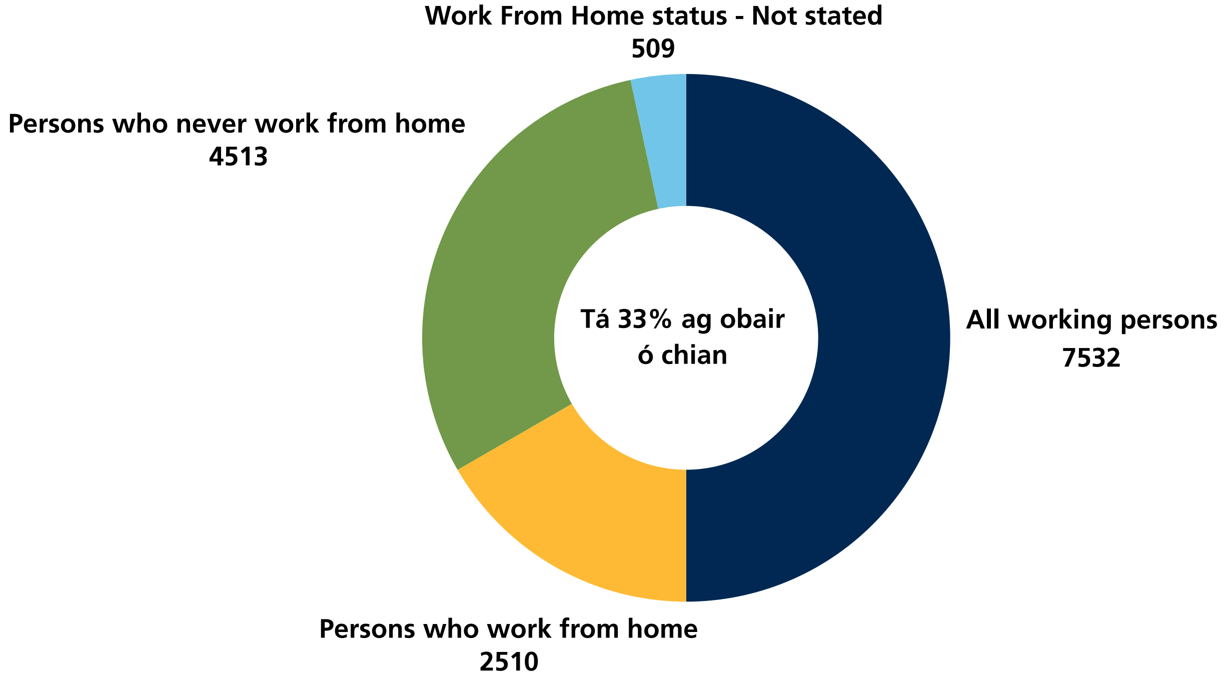

Tábla 24: Sonraí obair ó chian do DZ Chill Dhéagláin

Cineálacha gnó i gCill Dhéagláin

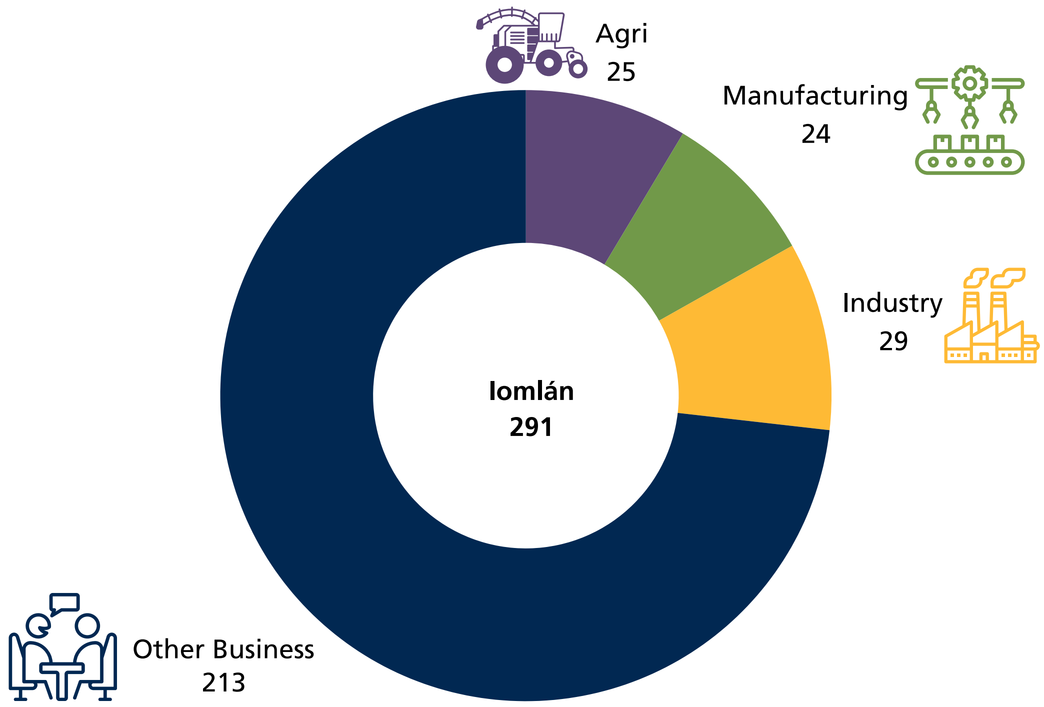

Tábla 25: Cineálacha gnó in DZ Chill Dhéagláin

Próifíl astaíochtaí do Chill Dhéagláin:

Tráchtáil

$ktCO_2eq$	53
% den iomlán sa chontae	10%
Iomlán Contae	556

Iompar

$ktCO_2eq$	18
% den iomlán sa chontae	4%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

$ktCO_2eq$	26
% den iomlán sa chontae	7%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

$ktCO_2eq$	21
% den iomlán sa chontae	6%
Iomlán Contae	353

Iomlán DZ:

$ktCO_2eq$	118
% of county total	3%
County total	**4,254**

Tábla 26 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Chill Dhéagláin.

Is fiú 6% d'astaíochtaí do DZ Chill Dhéagláin de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, agus is fiú 18% do DZ Chill Dhéagláin na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	Sprioc laghdaithe earnála 2030		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	
Tráchtáil	53	-24	45%	-16	30%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d'éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	18	-9	50%	-9	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 3,000) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.
Cónaitheach	21	-8	40%	-4	17%	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d'fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 600) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	26	-13	50%	-13	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar ísliú 50% de bhruscar dubh i ngach teaghlach agus athchúrsáil agus múiríniú a ghríosú.

Tábla 27 – Clár na nDeiseanna do Chill Dhéagláin

5.3 Baile Átha Troim

Is baile beo bríomhar é Baile Átha Troim atá suite ar abhainn na Bóinne agus is é an lárionad riaracháin é d'iardheisceart na Mí. Is baile bríomhar é ina mbíonn a lán gníomhaíochtaí rialta ar siúl idir stairiúla agus chultúrtha. Ó thaobh fostaíochta de is é Baile Átha Troim an dara baile is mó sa Chontae.

Tá an baile suite ar an bhóthar réigiúnach R154 agus tá sé nasctha ag acomhal 5 leis an M3 atá nasctha leis an M50 atá 46 nóiméad ar shiúil agus 43 nóiméad go dtí Aerfort Bhaile Átha Cliath.

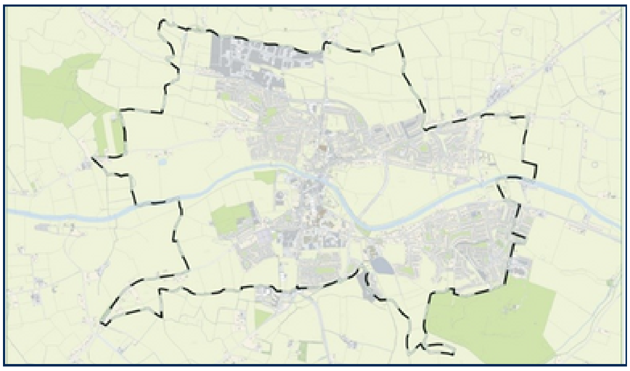

Figiúr 18: Crios Dícharbónú Bhaile Átha Troim

Staidreamh Limistéir bheaga (Daonáireamh 2022)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

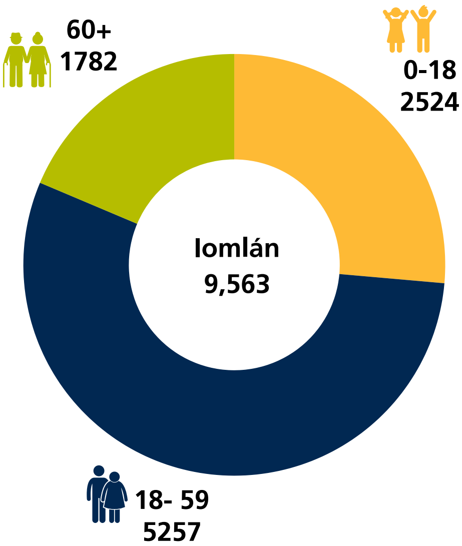

Sonraí daonra Bhaile Átha Troim 2022

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
2524	5257	1782	9563	9194

Tábla 28: Sonraí daonra do DZ Bhaile Átha Troim

Sonraí Tithíochta

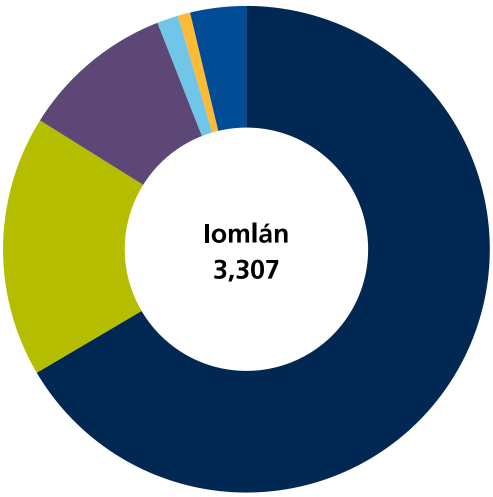

Úinéir-áitithe	2200
Ar cíos ó thiarna talún príobháideach	574
Ar cíos ó údarás áitiúil	336
Ar cíos ó eagras deonach	47
Saor ó chíos	27
Níl sé luaite	123

Tábla 29: Sonraí tithíochta do DZ Bhaile Átha Troim

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine 2022

Baile Átha Troim	
Gan teas lárnach	12
Ola	1176
Gás nádúrtha	1597
Leictreachas	250
Gual (antraicít san áireamh)	84
Móin (fóid móna san áireamh)	15
Gas peitriliam leachtach (LPG)	14
Adhmad (millíní adhmaid san áireamh)	27
Eile	21
Níl sé luaite	111
Iomlán	**3307**

Tábla 30: Foinsí fuinnimh tí do DZ Bhaile Átha Troim

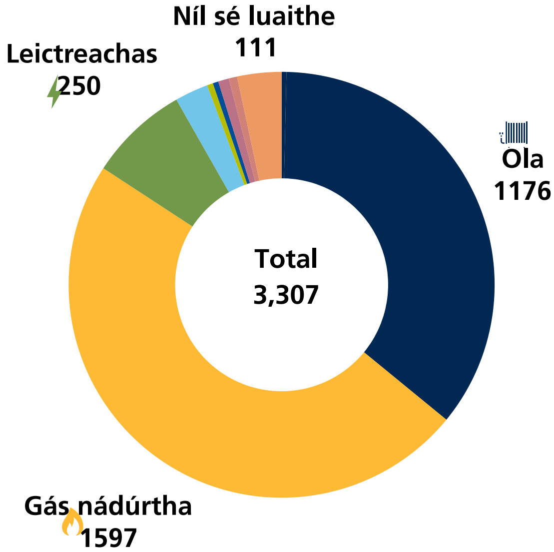

Sonraí comaitéireachta do Bhaile Átha Troim

Ag siúl: 1097

Rothar: 54

Bus, mionbhus nó cóiste: 587

Traein, DART nó LUAS: 23

Gluaisrothar nó Scútar: 9

Tiománaí Chairr: 4472

Paisinéir: 2687

Veain: 370

Eile (leoraí san áireamh): 15

Obair as baile nó sa bhaile go príomha: 410

Níl sé luaite: 322

= **Iomlán 6,838**

Tábla 31: Sonraí comaitéireachta do DZ Bhaile Átha Troim

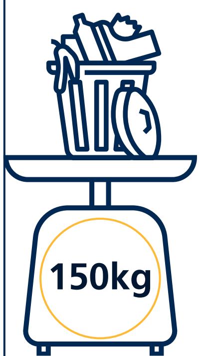

Léiríonn sonraí EPA:

Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia do Bhaile Átha Troim

Líon na dtithe	Iomlán Cur amú bia / Bhaile Átha Troim	Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh
3307	496.05t	€2,314,900

Tábla 32: Sonraí dramhaíola bia do DZ Bhaile Átha Troim

Obair ó chian

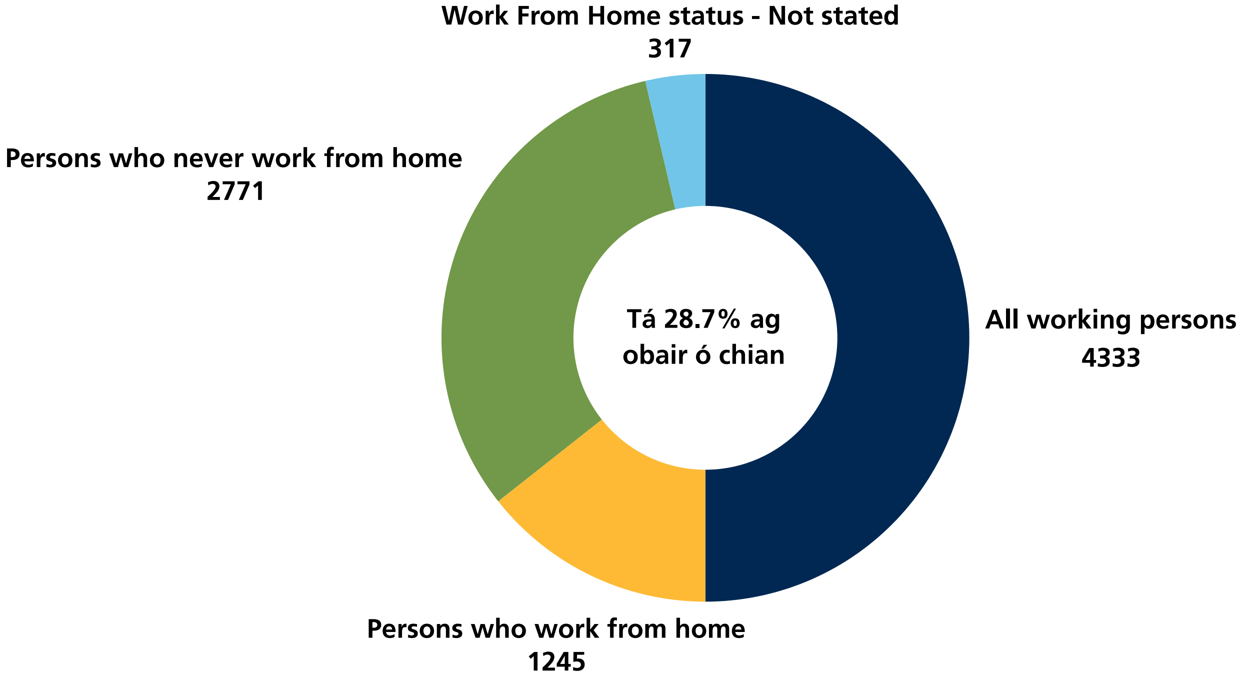

Tábla 33: Sonraí obair ó chian do DZ Bhaile Átha Troim

Cineálacha gnó i mBaile Átha Troim

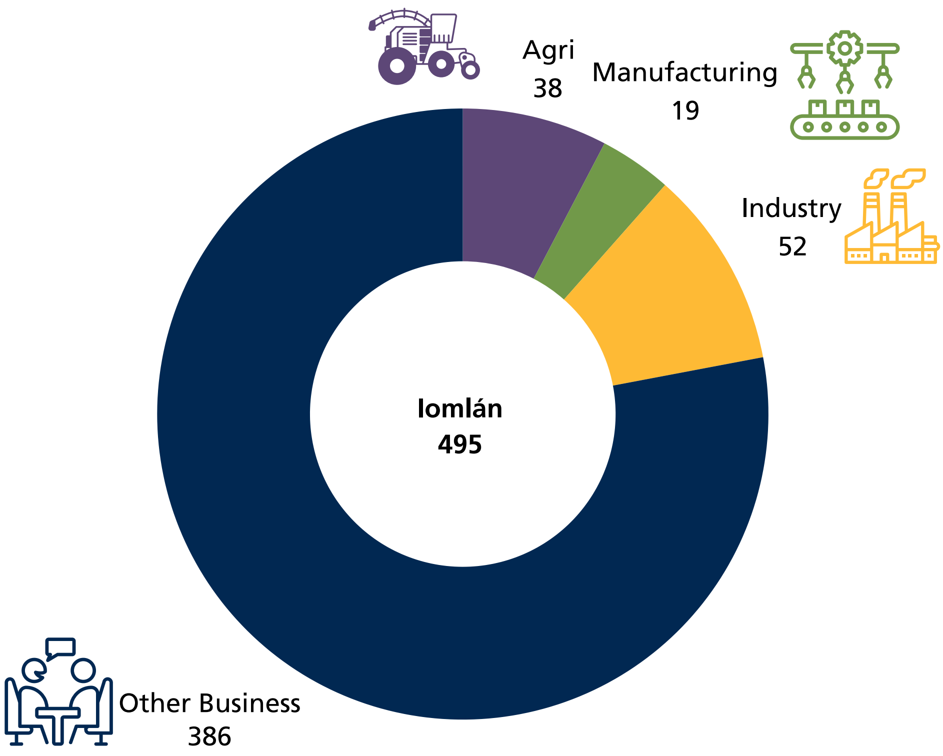

Table 34: Business Types Trim DZ Tábla 34: Cineálacha gnó in DZ Bhaile Átha Troim

Próifíl astaíochtaí do Bhaile Átha Troim:

Tráchtáil

$ktCO_2eq$	33
% den iomlán sa chontae	6%
Iomlán Contae	556

Iompar

$ktCO_2eq$	15
% den iomlán sa chontae	3%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

$ktCO_2eq$	20
% den iomlán sa chontae	5%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

$ktCO_2eq$	17
% den iomlán sa chontae	5%
Iomlán Contae	353

Iomlán DZ:

$ktCO_2eq$	85
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	**4,254**

Tábla 35 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Bhaile Átha Troim.

Is fiú 2% d'astaíochtaí do DZ Bhaile Átha Troim de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, agus is fiú 6% do DZ Bhaile Átha Troim na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus 5% san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	Sprioc laghdaithe earnála 2030		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	
Tráchtáil	33	-15	45%	-10	30%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d'éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	15	-7	50%	-8	56%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 2,000) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.
Cónaitheach	17	-7	40%	-7	43%	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d'fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 1,000) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	20	-10	50%	-10	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar ísliú 50% de bhruscar dubh i ngach teaghlach agus athchúrsáil agus múiríniú a ghríosú.

Tábla 36– Clár na nDeiseanna do Bhaile Átha Troim

5.4 An Inse – Baile an Bhiataigh

Tháinig forbairt ar An Inse – Baile an Bhiataigh de bharr comaitéireachta amach go Baile Átha Cliath, ar an iarnród isteach go Stáisiún Uí Chonghaile, agus an mótarbhealach M1 a nascann oirdheisceart an Chontae leis an phríomhchathair. Aimsíodh suíomh fostaíochta straitéisigh san Inse in aice leis an stáisiún traenach a bhéarfaidh fócas chun dul i ngleic leis na heasnaimh fostaíochta atá sa cheantar seo. Feictear ar an bhaile mar bhaile féinchothabhálach ina bhfuil fás mór sa daonra ach tá bunús lag fostaíochta ann atá ag brath ar áiteanna eile le haghaidh fostaíochta agus/nó seirbhísí agus a bhfuil infheistíocht chúitimh ag teastáil le go beidh sé níos féinchothabhálaí.

Figiúr 19: Crios Dícharbónú An Inse – Baile an Bhiataigh

Staidreamh Limistéir bheaga (Daonáireamh 2022)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

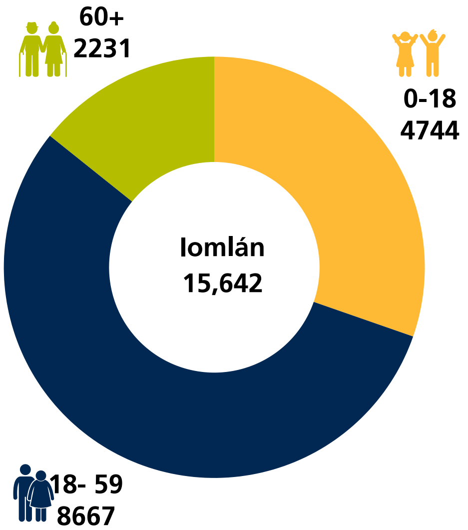

Sonraí daonra 2022 An Inse – Baile an Bhiataigh

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
4744	8667	2231	15,642	11,872

Tábla 37: Sonraí daonra 2022 do DZ An Inse – Baile an Bhiataigh

Sonraí Tithíochta

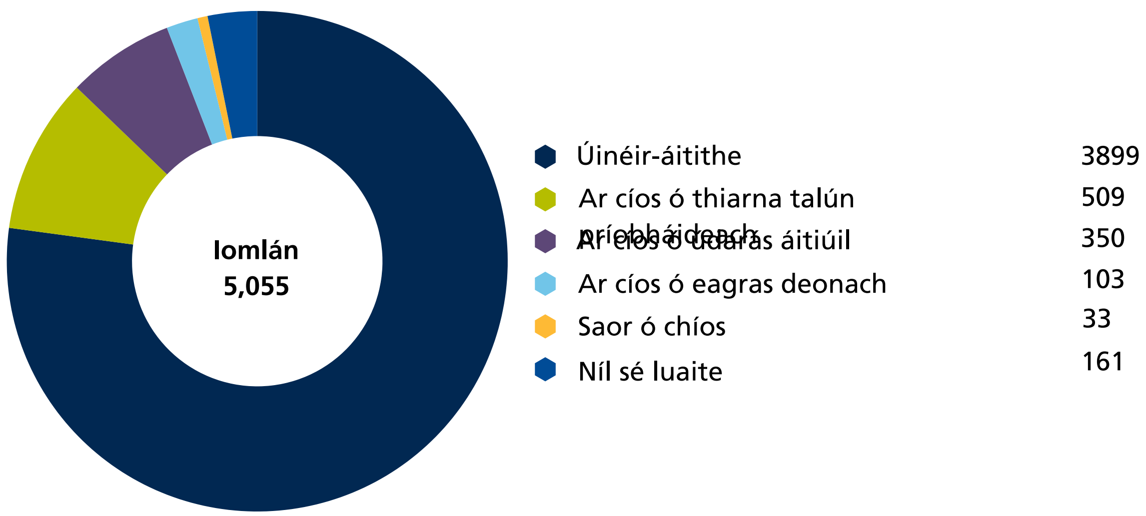

Tábla 38: Sonraí tithíochta do DZ An Inse – Baile an Bhiataigh

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine 2022

An Inse /Baile an Bhiataigh	
Gan teas lárnach	20
Ola	941
Gás nádúrtha	3314
Leictreachas	509
Gual (antraicít san áireamh)	48
Móin (fóid móna san áireamh)	1
Gas peitriliam leachtach (LPG)	19
Adhmad (millíní adhmaid san áireamh)	6
Eile	31
Níl sé luaite	166
Iomlán	**5055**

Tábla 39: Foinsí fuinnimh tí do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh

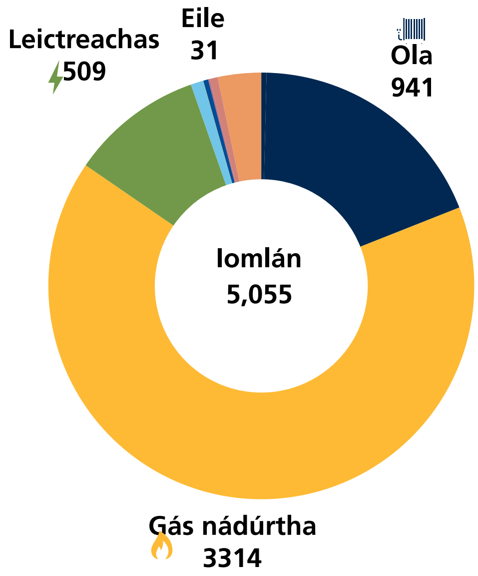

Sonraí comaitéireachta do An Inse-Baile an Bhiataigh

Ag siúl: 1094

Rothar: 134

Bus, mionbhus nó cóiste: 1839

Traein, DART nó LUAS: 418

Gluaisrothar nó Scútar: 23

Tiománaí Chairr: 4143

Paisinéir: 2068

Veain: 417

Eile (leoraí san áireamh): 20

Obair as baile nó sa bhaile go príomha: 962

Níl sé luaite: 480

= Iomlán 11,598

Tábla 40: Sonraí comaitéireachta do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh

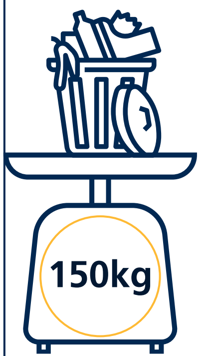

Léiríonn sonraí EPA:

Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia do An Inse-Baile an Bhiataigh

Líon na dtithe	Iomlán Cur amú bia - An Inse /Baile an Bhiataigh	Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh
5505	825.75t	€3,853,500

Tábla 41: Sonraí dramhaíola bia do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh

Obair ó chian don Inse-Baile an Bhiataigh

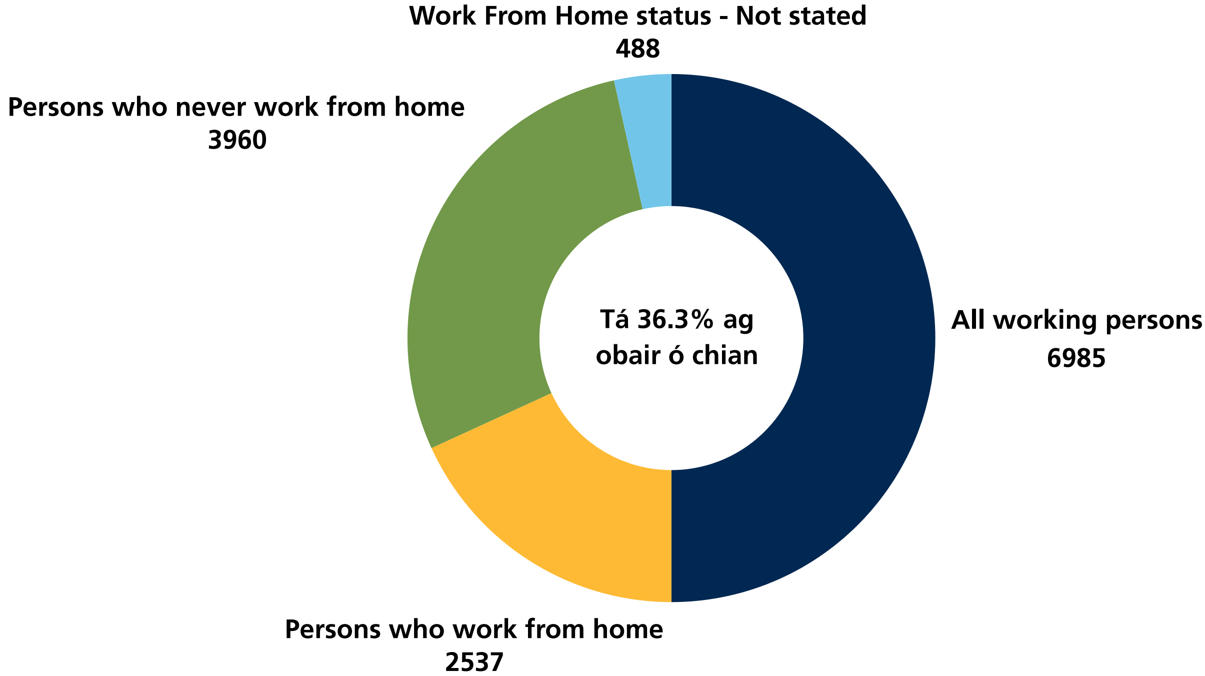

Tábla 42: Sonraí obair ó chian do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh

Cineálacha gnó san An Inse-Baile an Bhiataigh

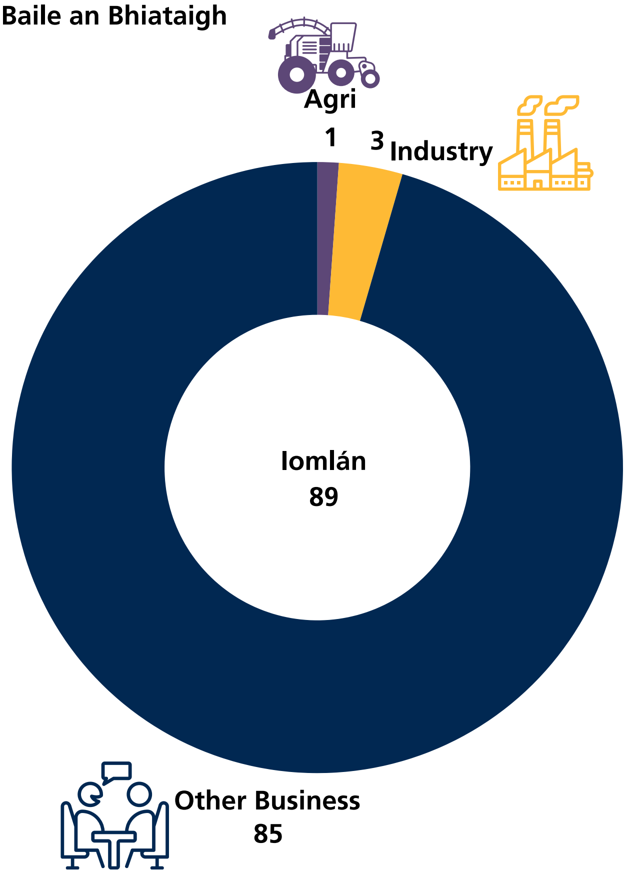

Tábla 43: Cineálacha gnó in DZ An Inse-Baile an Bhiataigh

Próifíl astaíochtaí don Inse-Baile an Bhiataigh:

Tráchtáil

$ktCO_2eq$	3
% den iomlán sa chontae	1%
Iomlán Contae	556

Iompar

$ktCO_2eq$	21
% den iomlán sa chontae	5%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

$ktCO_2eq$	32
% den iomlán sa chontae	8%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

$ktCO_2eq$	27
% den iomlán sa chontae	8%
Iomlán Contae	353

Iomlán DZ:

$ktCO_2eq$	83
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	**4,254**

Tábla 44 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ An Inse-Baile an Bhiataigh.

Is fiú 2% d'astaíochtaí do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, agus is fiú 6% do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus 5% san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	Sprioc laghdaithe earnála 2030		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	
Tráchtáil	3	-1%	45%	-1	25%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d'éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	21	-11	50%	-11%	51%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 3,500) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.
Cónaitheach	21	-11	40%	-3	10%	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d'fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 500) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	32	-16	50%	-16	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar ísliú 50% de bhruscar dubh i ngach teaghlach agus athchúrsáil agus múiríniú a ghríosú.

Tábla 45 – Clár na nDeiseanna do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh

5.5 Ceanannas Mór

Tá Ceanannas Mór i measc na mbailte is stairiúla in Éirinn, ina bhfuil oidhreacht chultúrtha agus thógtha uathúil, agus is baile tábhachtach é ó thaobh na turasóireachta de. Is é an lárionad riaracháin é i dtuaisceart na Mí agus is ionad tábhachtach é maidir le fiontraíocht agus fostaíocht. Tá an baile suite ar an M3, mótarbhealach a théann go dtí an príomhchathair agus tá sé nasctha leis an M50 atá 42 nóiméad ar shiúil agus tá sé 49 nóiméad ó Aerfort Bhaile Átha Cliath.

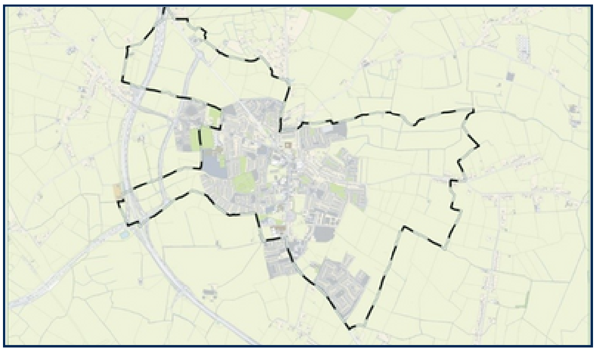

Figiúr 20: Crios Dícharbónú Cheanannas Mór

Tá Ceanannas Mór suite ar an N52, príomhbhealach náisiúnta atá nasctha leis an bhaile ar an bhealach soir go dtí an N2 go Doire agus an mótarbhealach M1 go Béal Feirste agus ag dul siar go dtí an N4/N5 agus an mótarbhealach M6 go Gaillimh. Tá seirbhís rialta bus poiblí ag freastal ar an bhaile.

Staidreamh Limistéir bheaga (Daonáireamh 2022)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

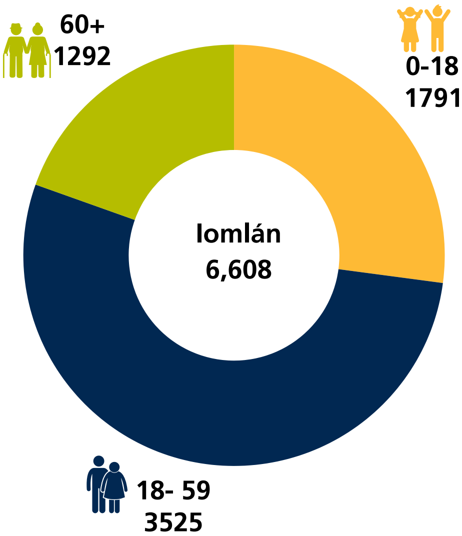

Sonraí daonra Cheanannas Mór 2022

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
1791	3525	1292	6608	6135

Tábla 46: Sonraí daonra do DZ Cheanannas Mór

Sonraí Tithíochta

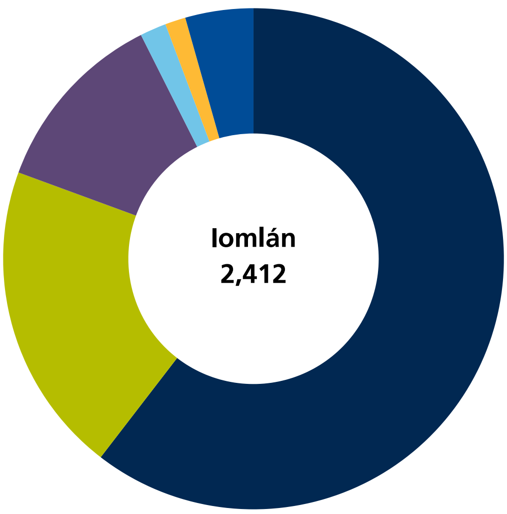

Úinéir-áitithe	1458
Ar cíos ó thiarna talún príobháideach	486
Ar cíos ó údarás áitiúil	289
Ar cíos ó eagras deonach	41
Saor ó chíos	32
Níl sé luaite	106

Tábla 47: Sonraí tithíochta do DZ Cheanannas Mór

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine 2022

Ceanannas Mór	
Gan teas lárnach	23
Ola	1639
Gás nádúrtha	203
Leictreachas	201
Gual (antraicít san áireamh)	118
Móin (fóid móna san áireamh)	19
Gas peitriliam leachtach (LPG)	61
Adhmad (millíní adhmaid san áireamh)	17
Eile	17
Níl sé luaite	114
Iomlán	**2412**

Tábla 48: Foinsí fuinnimh tí do DZ Cheanannas Mór

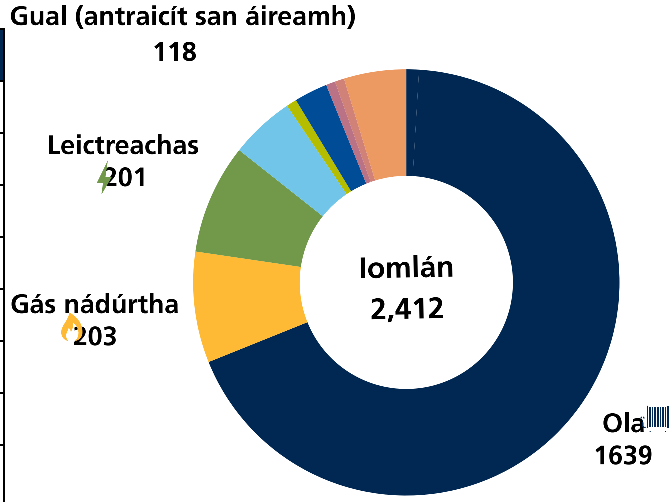

Commuting data for

Ag siúl: 833	Rothar: 17	Bus, mionbhus nó cóiste: 442	Traein, DART nó LUAS: 4	Gluaisrothar nó Scútar: 8	Tiománaí Chairr: 1540
Paisinéir: 810	Veain: 219	Eile (leoraí san áireamh): 10	Obair as baile nó sa bhaile go príomha: 197	Níl sé luaite: 335	= Iomlán 4,415

Tábla 49: Sonraí comaitéireachta do Cheanannas Mór

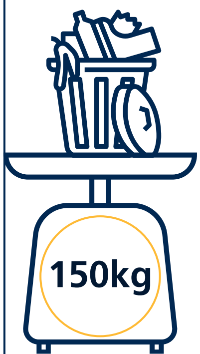

Léiríonn sonraí EPA:

Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia do Cheanannas Mór

Líon na dtithe	Iomlán Cur amú bia - Ceanannas Mór	Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh
2412	361.8t	€1,688,400

Tábla 50: Sonraí dramhaíola bia do DZ Cheanannas Mór

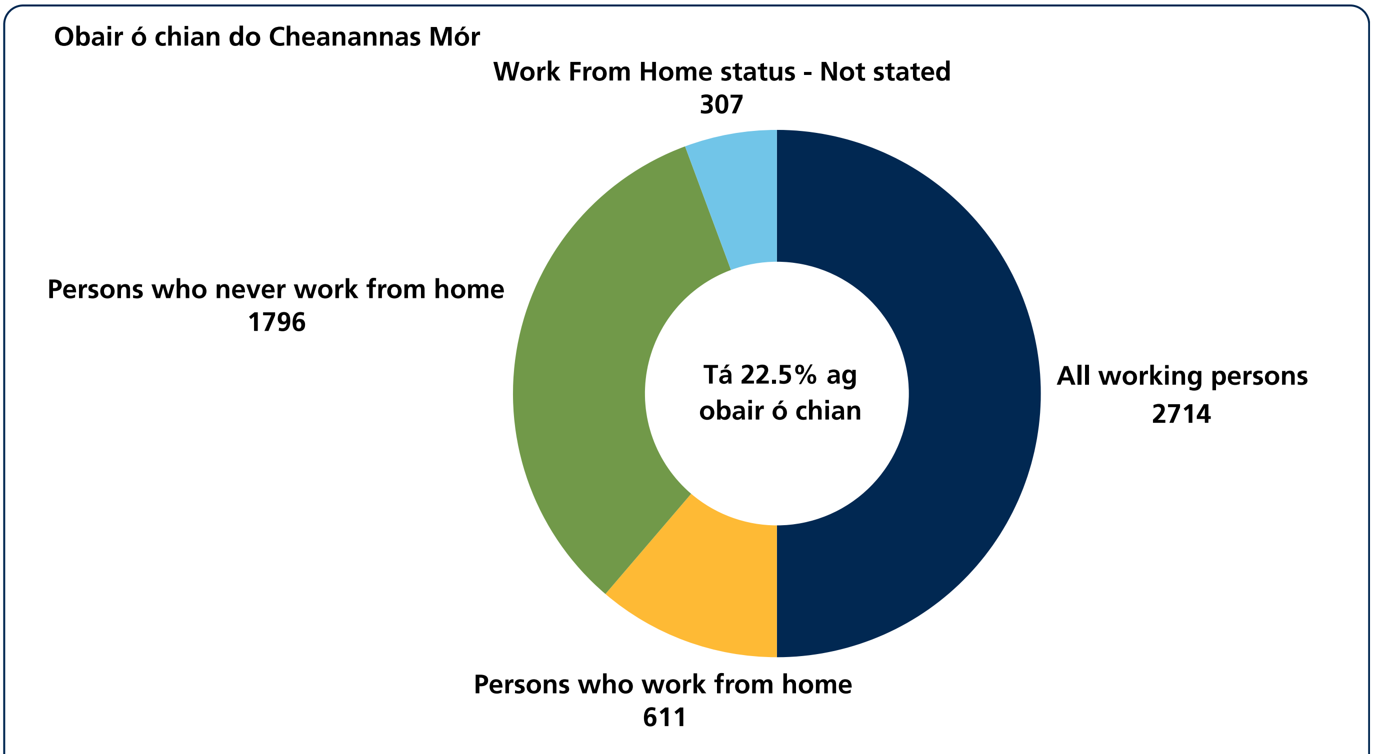

Tábla 51: Sonraí obair ó chian do DZ Cheanannas Mór

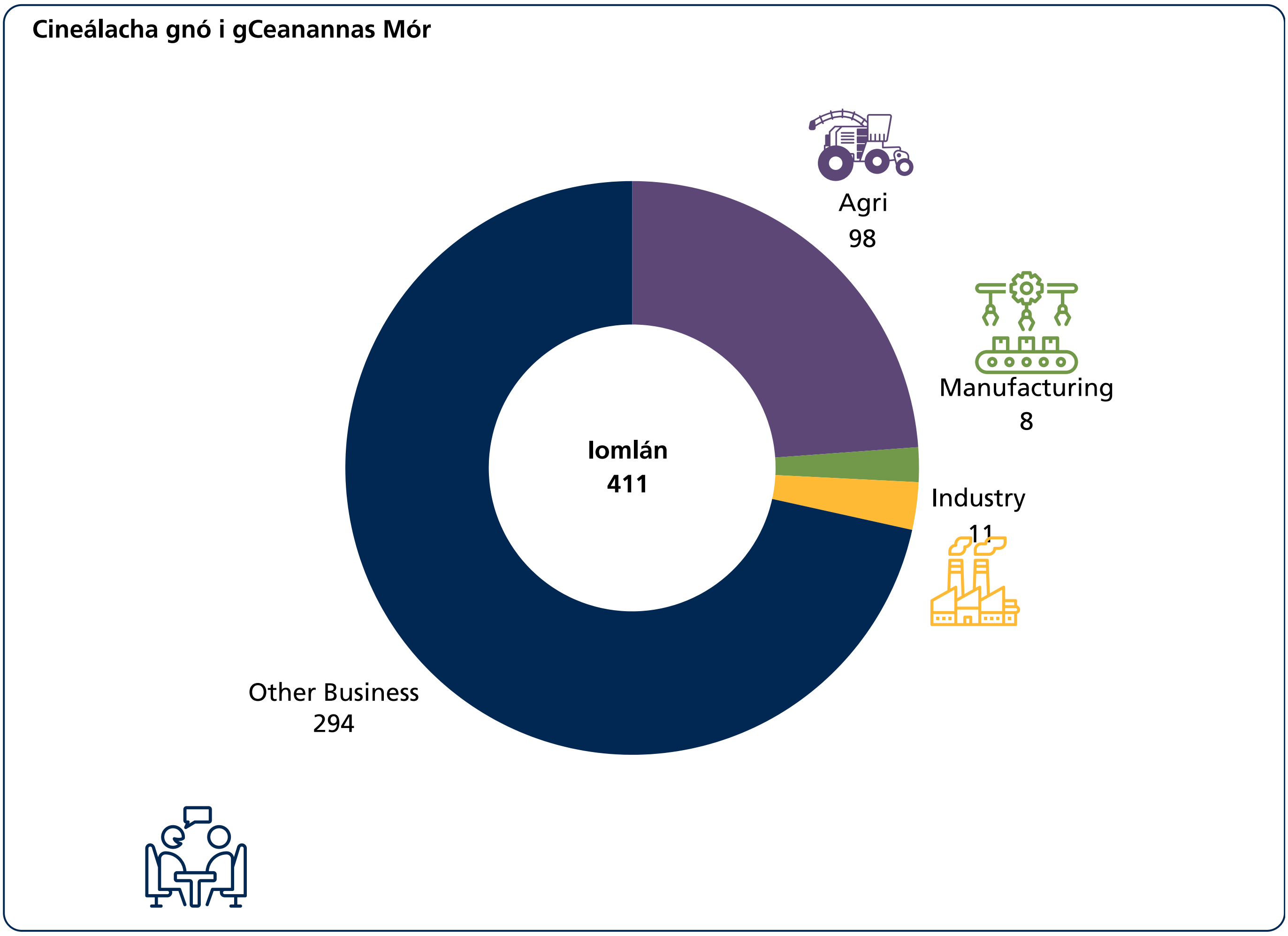

Tábla 52: Cineálacha gnó do DZ Cheanannas Mór

Próifíl astaíochtaí do Cheanannas Mór:

Tráchtáil

ktCO$_2$eq	39
% den iomlán sa chontae	7%
Iomlán Contae	556

Iompar

ktCO$_2$eq	9
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

ktCO$_2$eq	13
% den iomlán sa chontae	3%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

ktCO$_2$eq	11
% den iomlán sa chontae	3%
Iomlán Contae	353

Iomlán DZ:

ktCO$_2$eq	72
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	**4,254**

Tábla 53 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Cheanannas Mór. .

Is fiú 2% d'astaíochtaí do DZ Cheanannas Mór de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, agus is fiú 6% do DZ Cheanannas Mór na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus 5% san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	2030 Sprioc laghduithe		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	ktCO$_2$eq	ktCO$_2$eq	ktCO$_2$eq	ktCO$_2$eq	ktCO$_2$eq	
Tráchtáil	39	-17	45%	-12	30%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d'éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	9	-4	50%	-5	54%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 1,000) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.
Cónaitheach	11	-4	40%	-8	76%	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d'fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 1,000) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	13	-6	50%	-6	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar ísliú 50% de bhruscar dubh i ngach teaghlach agus athchúrsáil agus múiríniú a ghríosú.

Tábla 54– Clár na nDeiseanna Cheanannas Mór

5.6 Dún Búinne

Is ceantar bríomhar é Dún Búinne atá ag fás go gasta i ndeisceart na Mí. Tá bunús láidir fostaíochta i nDún Búinne ach i dtaca lena lucht saothair chónaitheach áfach, tá líon na bpost ar an iomlán measartha íseal.

Toisc go bhfuil Dún Búinne suite taobh istigh de Limistéar Cathrach Bhaile Átha Cliath tá deiseanna ann chun fostaíocht a mhéadú mar aon le gníomhaíocht eacnamaíoch.

Figiúr 21: Crios Dícharbónú Dún Búinne

Tá dhá stáisiún iarnród i nDún Búinne, tá stáisiún iarnród Dún Búinne suite ar an taobh thoir den bhaile agus tá an stáisiún iarnród M3 Parkway taobh amuigh den bhaile agus tá sé ag freastal ar an lucht comaitéireachta a n-úsáideann an M3. Tá roinnt comhlachtaí bus ag soláthar iompar poiblí. Téann an Tulcha tríd Dún Búinne agus thart air.

Staidreamh Limistéir bheaga (Daonáireamh 2022)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

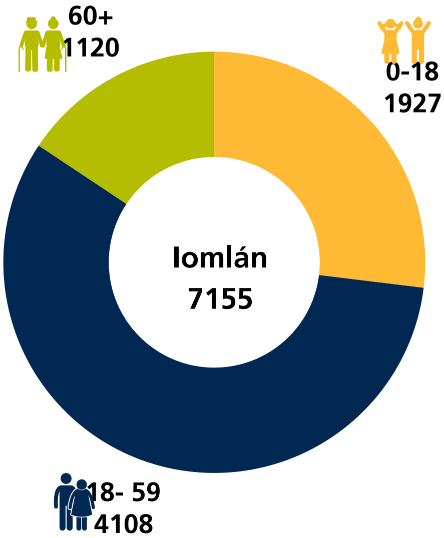

Sonraí daonra Dún Búinne 2022

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
1927	4108	1120	7155	7272

Tábla 55: Sonraí daonra do DZ Dún Búinne

Sonraí Tithíochta

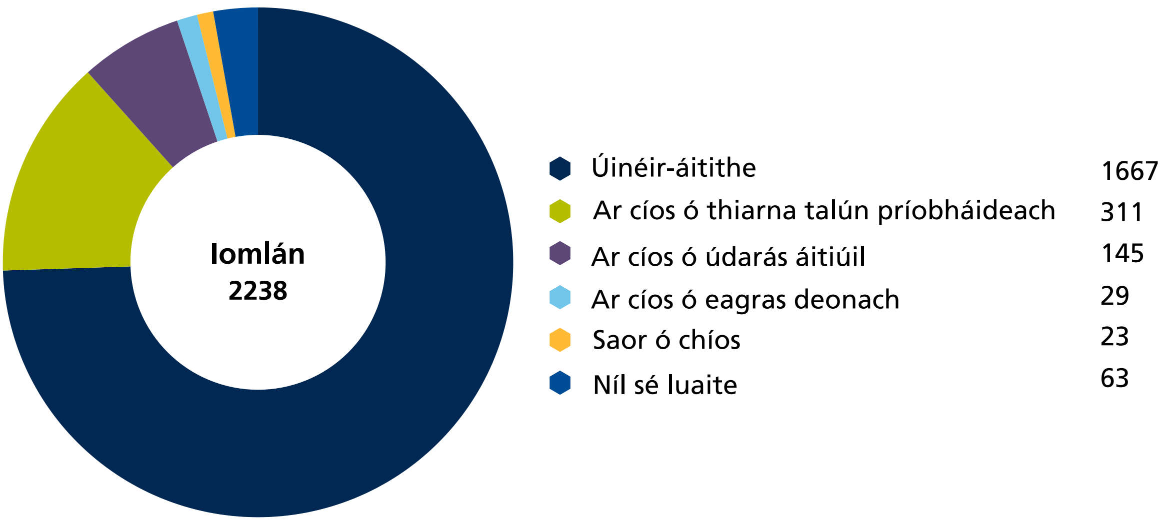

Tábla 56: Sonraí tithíochta do DZ Dún Búinne

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine 2022

Dún Búinne	
Gan teas lárnach	8
Ola	564
Gás nádúrtha	1260
Leictreachas	283
Gual (antraicít san áireamh)	15
Móin (fóid móna san áireamh)	3
Gas peitriliam leachtach (LPG)	11
Adhmad (millíní adhmaid san áireamh)	10
Eile	5
Níl sé luaite	79
Iomlán	**2238**

Tábla 57: Foinsí fuinnimh tí do DZ Dún Búinne

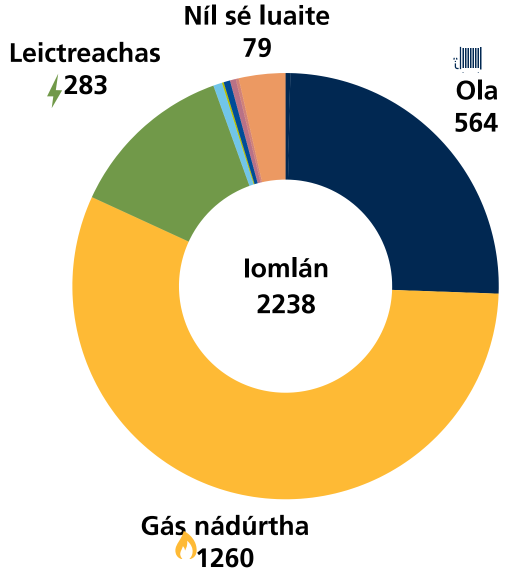

Sonraí comaitéireachta do Dún Búinne

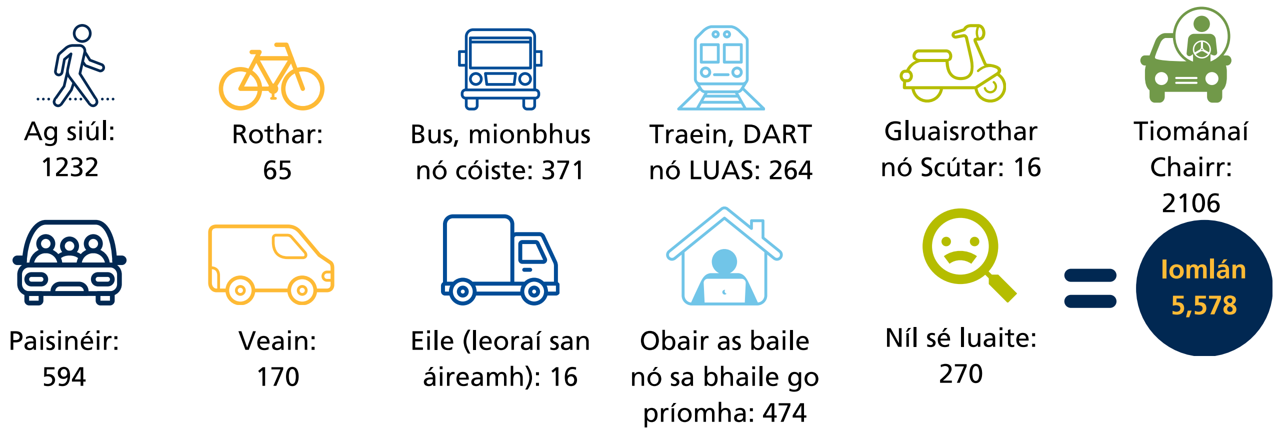

Tábla 58: Sonraí comaitéireachta do DZ Dún Búinne

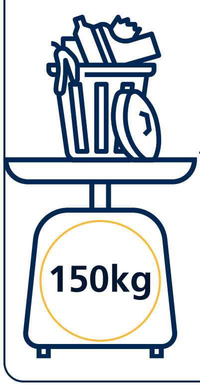

Léiríonn sonraí EPA: Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia do Dún Búinne

Líon na dtithe	**Iomlán Cur amú bia / Dún Búinne**	**Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh**
2238	335.7t	€1,566,600

Tábla 59: Sonraí dramhaíola bia do DZ Dún Búinne

Obair ó chian

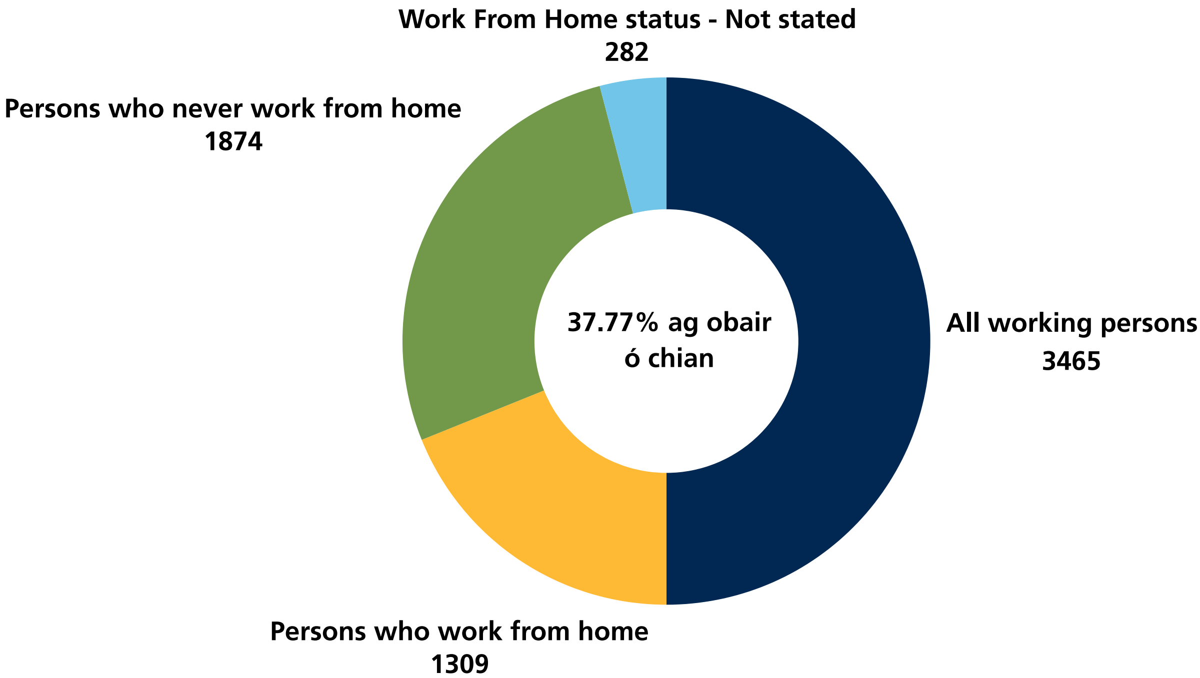

Tábla 60: Sonraí obair ó chian do DZ Dún Búinne

Cineálacha gnó i nDún Búinne

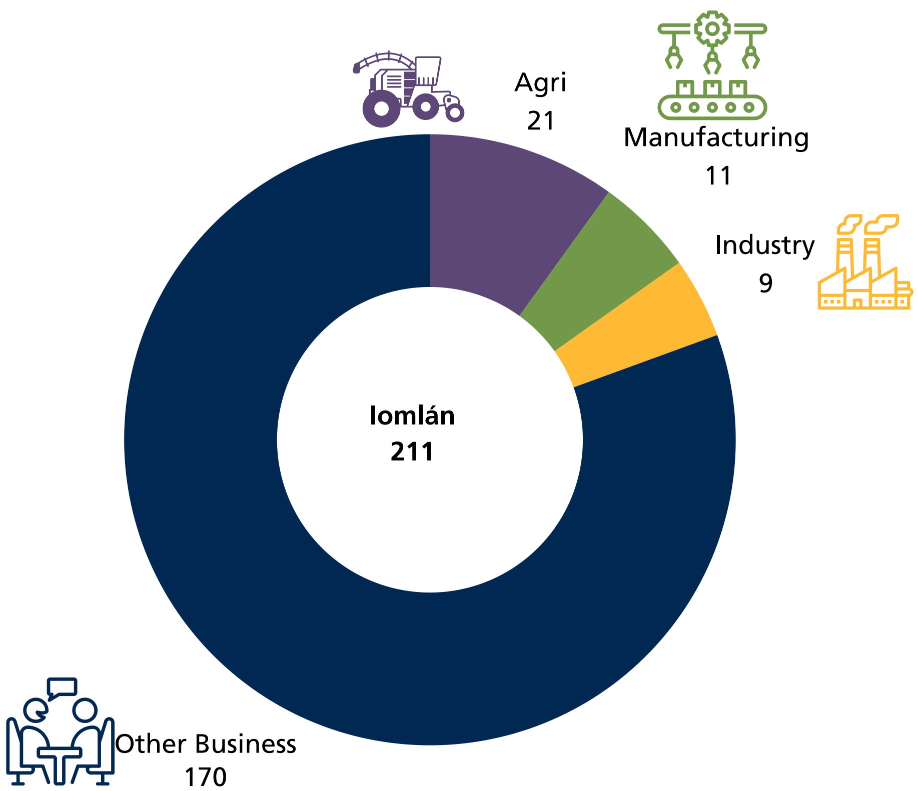

Tábla 61: Cineálacha gnó in DZ Dún Búinne

Próifíl astaíochtaí do Dún Búinne:

Tráchtáil

ktCO_2eq	29
% den iomlán sa chontae	5%
Iomlán Contae	556

Iompar

ktCO_2eq	9
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

ktCO_2eq	13
% den iomlán sa chontae	3%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

ktCO_2eq	11
% den iomlán sa chontae	3%
Iomlán Contae	353

Iomlán DZ:

ktCO_2eq	62
% den iomlán sa chontae	1%
Iomlán Contae	**4,254**

Tábla 62 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Dún Búinne.

Is fiú 1% d'astaíochtaí do DZ Dún Búinne de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, agus is fiú 5% do DZ Dún Búinne na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus 3% san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	2030 Sprioc laghduithe		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	ktCO_2eq	ktCO_2eq	ktCO_2eq	ktCO_2eq	ktCO_2eq	
Tráchtáil	29	-13	45%	-9	30%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d'éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	9	-4	50%	-5	54%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 1,000) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.
Cónaitheach	11	-4	40%	-8	76%	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d'fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 1,000) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	13	-6	50%	-6	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 1,000) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.

Tábla 63– Clár na nDeiseanna do DZ Dún Búinne

5.7 Ráth Tó

Tháinig forbairt ar Ráth Tó ar an bhunús gur baile comaitéireachta é go Baile Átha Cliath agus tá an leibhéal is mó fáis sa Chontae ann. Cé go bhfuil soláthar sóisialta agus bonneagar fisiciúil mar aon le fostaíocht íseal agus nach bhfuil ag fás ar comhchéim leis an daonra, tá deiseanna ann chun fostaíocht bhreise a chruthú ach na háiseanna eachaíochta reatha mór le rá a chomhtháthú. Chun tacú le hinfheistíocht eacnamaíoch den chineál seo tá suíomh fostaíochta straitéiseach aitheanta agus cuirfear é chun cinn go tréan ar mhaithe leis an gheilleagar agus cruthú fostaíochta. Tá an baile suite tuairim is 25km ó lár chathair Bhaile Átha Cliath agus tá an N2 agus an N3 in aice láimhe.

Figiúr 22: Crios Dícharbónú Ráth Tó

Staidreamh Limistéir bheaga (Daonáireamh 2022)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

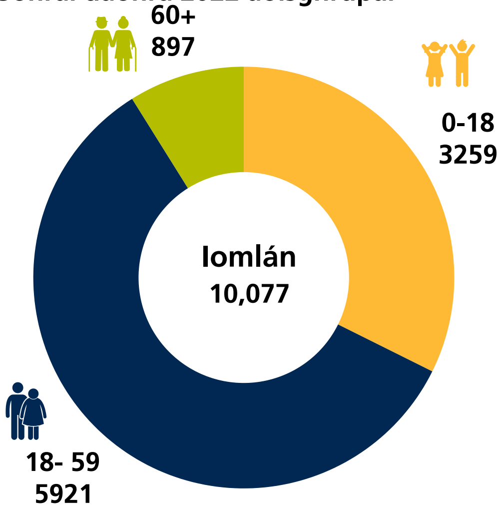

Sonraí daonra Ráth Tó 2022

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
3259	5921	897	10,077	9,533

Tábla 64: Sonraí daonra do DZ Ráth Tó

Sonraí Tithíochta

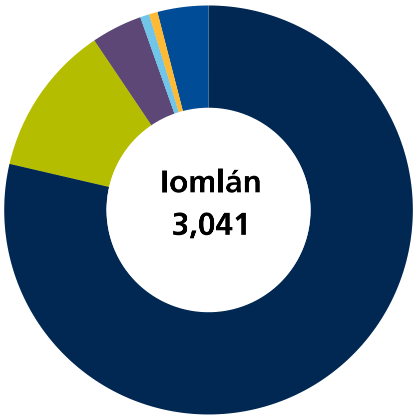

Úinéir-áitithe	2391
Ar cíos ó thiarna talún príobháideach	363
Ar cíos ó údarás áitiúil	122
Ar cíos ó eagras deonach	22
Saor ó chíos	21
Níl sé luaite	122

Tábla 65: Sonraí tithíochta do DZ Ráth Tó

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine 2022

Ráth Tó	
Gan teas lárnach	5
Ola	523
Gás nádúrtha	2046
Leictreachas	297
Gual (antraicít san áireamh)	6
Móin (fóid móna san áireamh)	1
Gas peitriliam leachtach (LPG)	7
Adhmad (milliní adhmaid san áireamh)	8
Eile	28
Níl sé luaite	120
Iomlán	**3041**

Tábla 66: Foinsí fuinnimh tí do DZ Ráth Tó

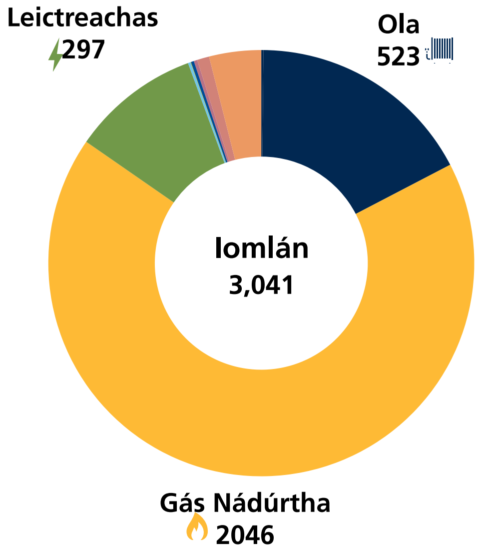

Commuting data for

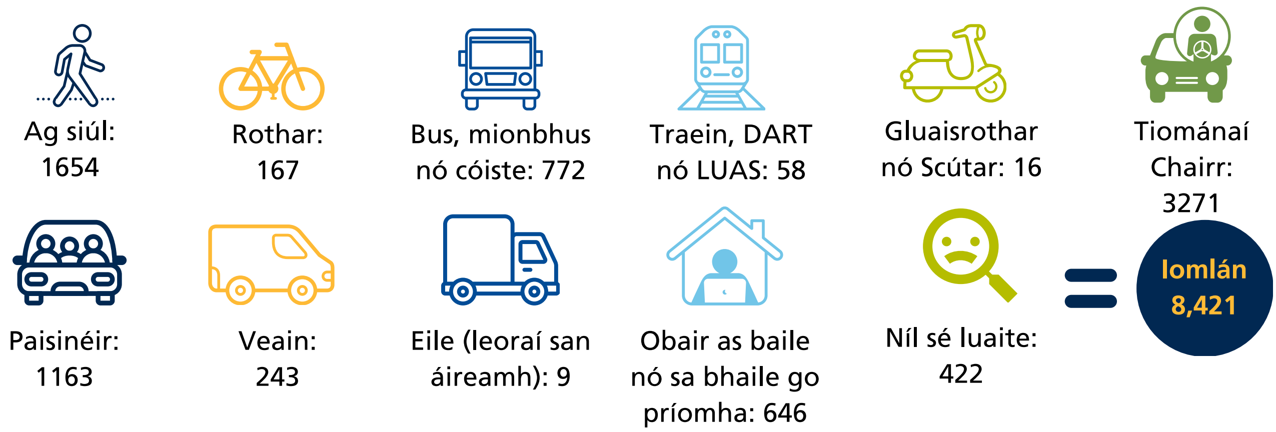

Tábla 67: Sonraí comaitéireachta do Ráth Tó

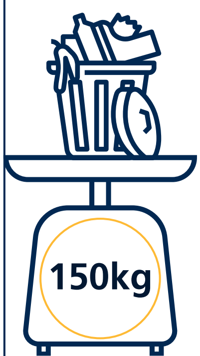

Léiríonn sonraí EPA:

Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia do Ráth Tó

Líon na dtithe	**Iomlán Cur amú bia / Ráth Tó**	**Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh**
3041	456.15t	€2,128,700

Tábla 68: Sonraí dramhaíola bia do DZ Ráth Tó

Obair ó chian

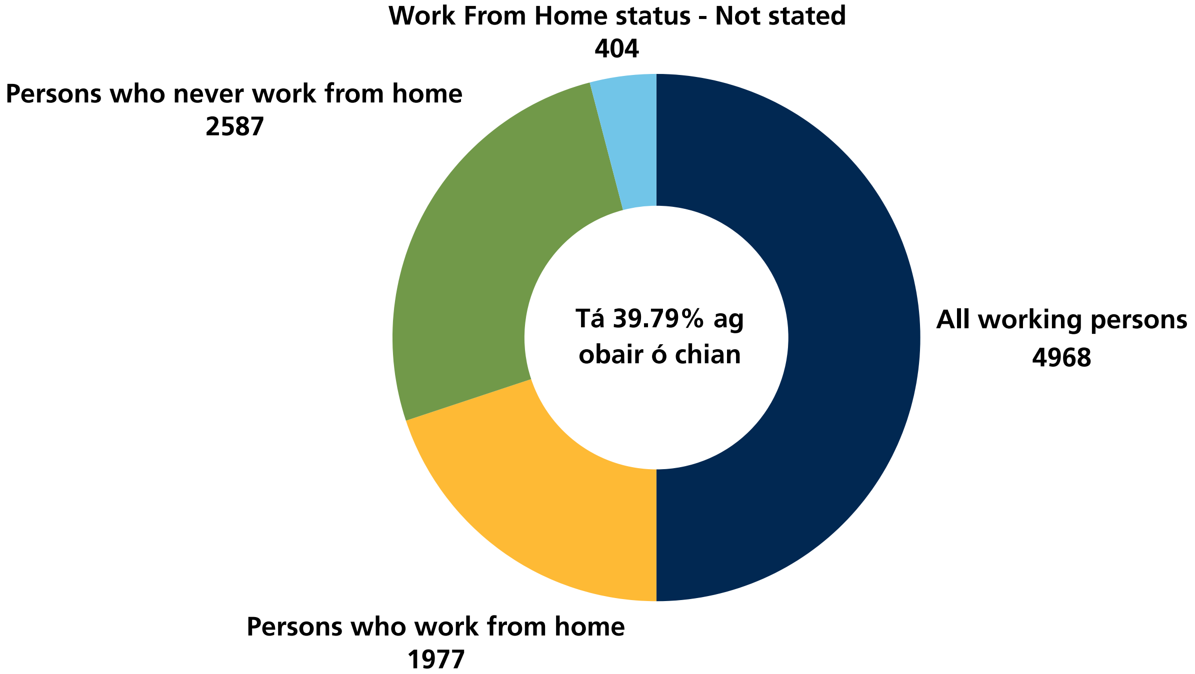

Tábla 69: Sonraí obair ó chian do DZ Ráth Tó

Cineálacha gnó i Ráth Tó

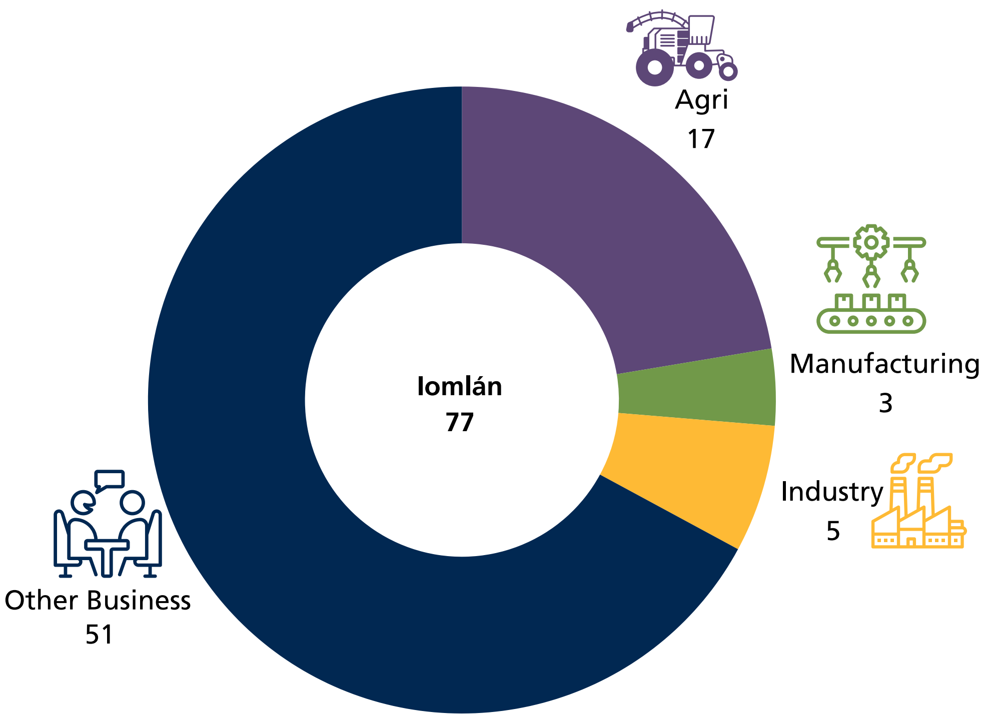

Tábla 70: Cineálacha gnó in DZ Ráth Tó

Próifíl astaíochtaí do Ráth Tó:

Tráchtáil

$ktCO_2eq$	8
% den iomlán sa chontae	1%
Iomlán Contae	556

Iompar

$ktCO_2eq$	12
% den iomlán sa chontae	3%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

$ktCO_2eq$	18
% den iomlán sa chontae	5%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

$ktCO_2eq$	15
% den iomlán sa chontae	4%
Iomlán Contae	353

Iomlán DZ:

$ktCO_2eq$	53
% den iomlán sa chontae	1%
Iomlán Contae	**4,254**

Tábla 71 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Ráth Tó.

Is fiú 1% d'astaíochtaí do DZ Ráth Tó de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, agus is fiú 5% do DZ Ráth Tó na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus 4% san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	2030 Sprioc laghduithe		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	
Tráchtáil	8	-4	45%	2	30%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d'éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	12	-6	50%	-6	51%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 2,000) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.
Cónaitheach	15	-6	40%	-1	7%	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d'fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 200) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	18	-9	50%	-9	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar ísliú 50% de bhruscar dubh i ngach teaghlach agus athchúrsáil agus múiríniú a ghríosú.

Tábla 72 – Clár na nDeiseanna do Ráth Tó

5.8 Dún Seachlainn

Is baile satailíte margaidh bríomhar é Dún Seachlainn atá suite ag acomhal 6 den mhótarbhealach M3 ar cheann de na príomh mhótarbhealaigh é atá nasctha leis an phríomhchathair agus atá nasctha leis an M50 nach bhfuil ach 30 nóiméad ar shiúil agus 39 nóiméad go dtí Aerfort Bhaile Átha Cliath.
Tá seirbhís bus rialta ann a théann go Baile Átha Cliath agus an Uaimh, Ceanannas Mór agus an Cabhán. Chomh maith leis sin tá sé suite ar líne an iarnróid atáthar ag moladh go dtí an Uaimh amach anseo.

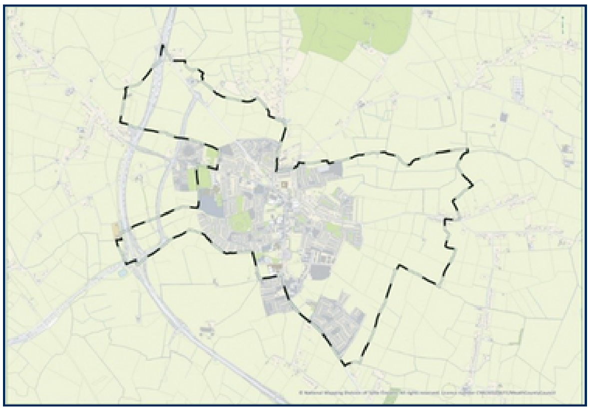

Figiúr 23: Crios Dícharbónú Dún Seachlainn

Staidreamh Limistéir bheaga (Daonáireamh 2022)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

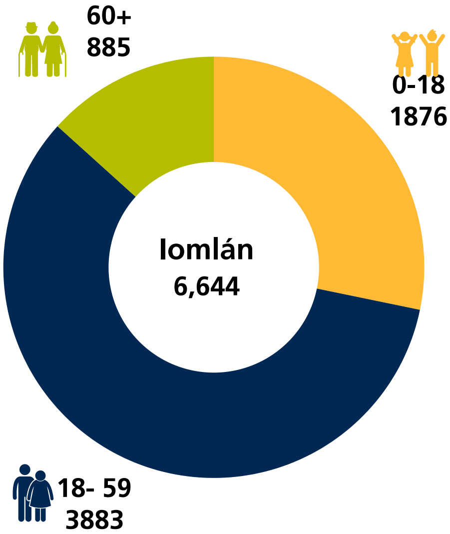

Sonraí daonra Dún Seachlainn 2022

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
1876	3883	885	6644	4035

Tábla 73: Sonraí daonra do DZ Dún Seachlainn

Housing Data

- Úinéir-áitithe 1753
- Ar cíos ó thiarna talún príobháideach 276
- Ar cíos ó údarás áitiúil 137
- Ar cíos ó eagras deonach 30
- Saor ó chíos 11
- Níl sé luaite 83

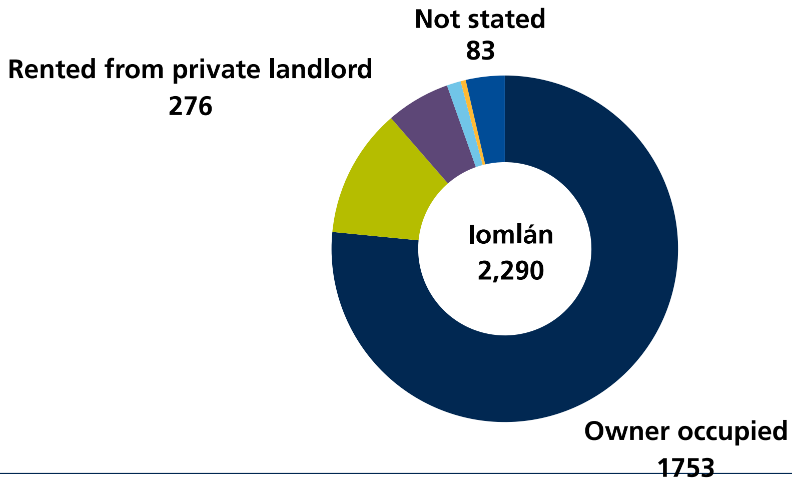

Tábla 74: Sonraí tithíochta do DZ Dún Seachlainn

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine 2022

Dún Seachlainn	
Gan teas lárnach	8
Ola	613
Gás nádúrtha	1108
Leictreachas	395
Gual (antraicít san áireamh)	20
Móin (fóid móna san áireamh)	1
Gas peitriliam leachtach (LPG)	10
Adhmad (millíní adhmaid san áireamh)	7
Eile	36
Níl sé luaite	92
Iomlán	**2290**

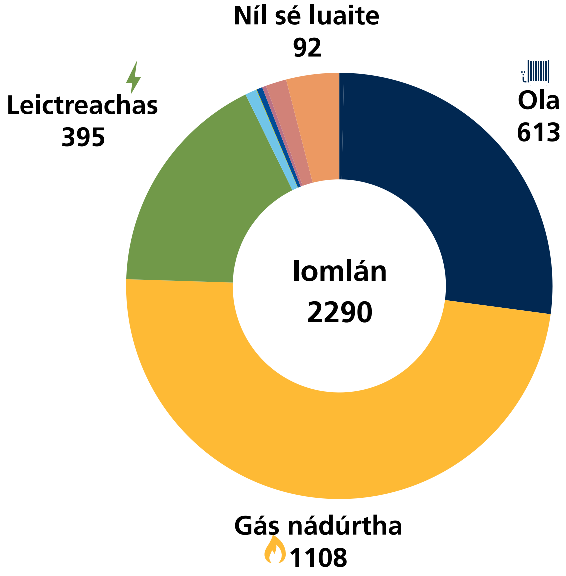

Tábla 75: Foinsí fuinnimh tí do DZ Dún Seachlainn

Sonraí comaitéireachta do Dún Seachlainn

- Ag siúl: 942
- Rothar: 58
- Bus, mionbhus nó cóiste: 410
- Traein, DART nó LUAS: 58
- Gluaisrothar nó Scútar: 7
- Tiománaí Chairr: 2140
- Paisinéir: 653
- Veain: 175
- Eile (leoraí san áireamh):9
- Obair as baile nó sa bhaile go príomha: 484
- Níl sé luaite: 209

= **Iomlán 5,145**

Tábla 76: Sonraí comaitéireachta do DZ Dún Seachlainn

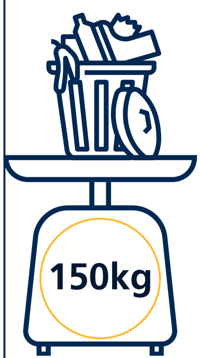

Léiríonn sonraí EPA:

Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia do Dún Seachlainn

Líon na dtithe	Iomlán Cur amú bia / Dún Seachlainn	Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh
2290	344.5t	€1,603,000

Tábla 77: Sonraí dramhaíola bia do DZ Dún Seachlainn

Obair ó chian

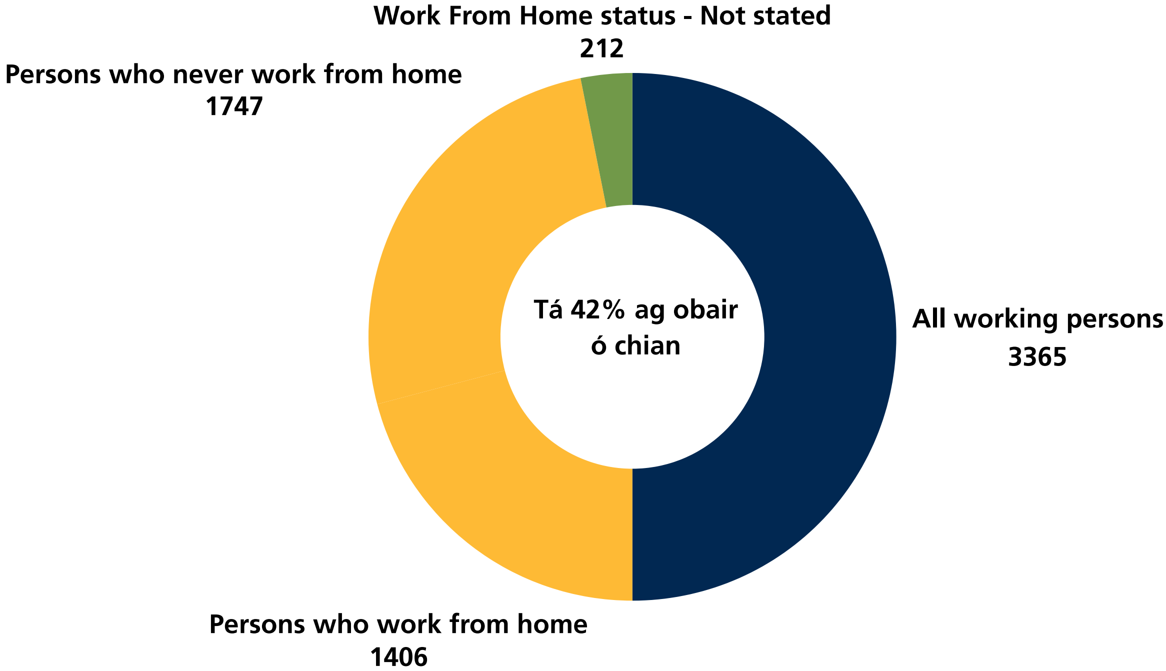

Tábla 78: Sonraí obair ó chian do DZ Dún Seachlainn

Cineálacha gnó i nDún Seachlainn

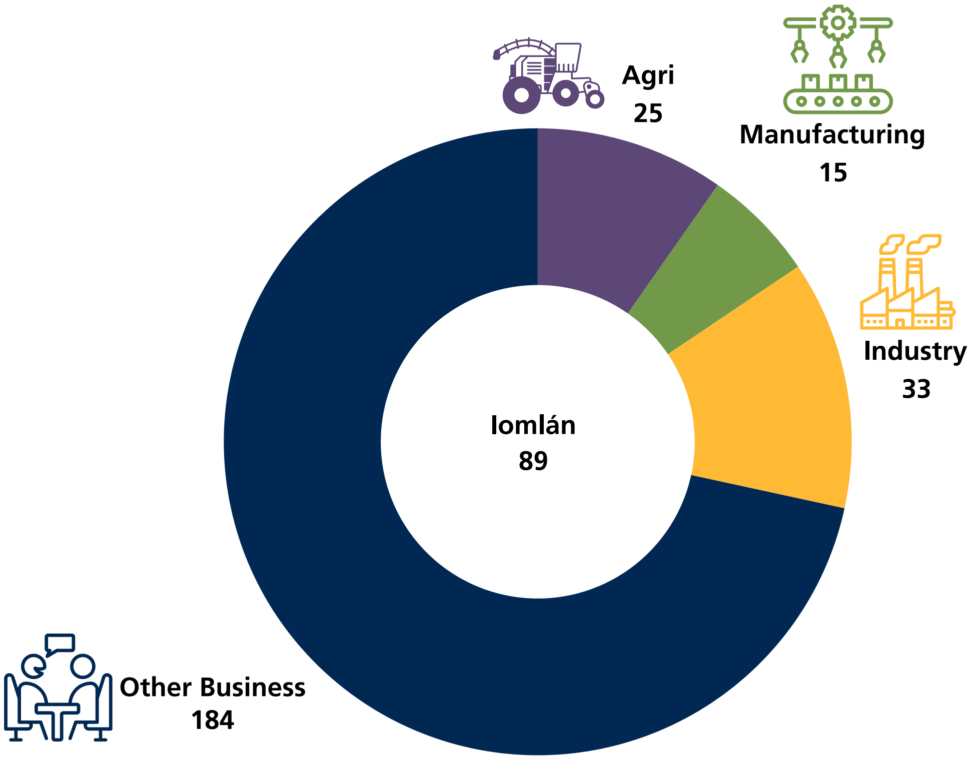

Tábla 79: Cineálacha gnó in DZ Dún Seachlainn.

Próifíl astaíochtaí do Dún Seachlainn:

Tráchtáil

$ktCO_2eq$	18
% den iomlán sa chontae	3%
Iomlán Contae	556

Iompar

$ktCO_2eq$	9
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

$ktCO_2eq$	14
% den iomlán sa chontae	4%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

$ktCO_2eq$	11
% den iomlán sa chontae	3%
Iomlán Contae	353

Iomlán DZ:

$ktCO_2eq$	52
% den iomlán sa chontae	1%
Iomlán Contae	**4,254**

Tábla 80 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Dún Seachlainn.

Is fiú 1% d'astaíochtaí do DZ Dún Seachlainn de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, agus is fiú 4% do DZ Dún Seachlainn na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus 35% san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	2030 Sprioc laghduithe		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	
Tráchtáil	18	-8	45%	-5	29%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d'éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	9	-4	50%	-5	51%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 1,500) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise
Cónaitheach	11	-4	40%	-1	135	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d'fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 300) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	14	-7	50%	-7	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar ísliú 50% de bhruscar dubh i ngach teaghlach agus athchúrsáil agus múiríniú a ghríosú.

Tábla 81– Clár na nDeiseanna do Dún Seachlainn

5.9 Damhliag

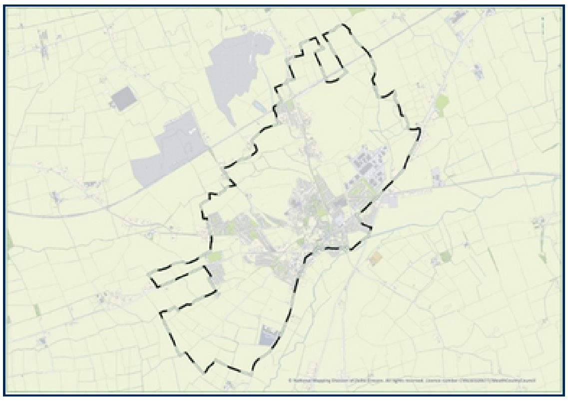

Figiúr 24: Crios Dícharbónú Damhliag

Is é Damhliag an lárionad riaracháin d'oirthear na Mí é. Bhí go leor fáis chónaitheach ag an bhaile féinchothabhálach comaitéireachta seo ach tá bunús lag fostaíochta ann atá ag brath ar cheantair eile d'fhostaíocht agus do sheirbhisí. Tá ardchumas ag Damhliag áfach, chun fostaíocht bhreise a cruthú sa pháirc gnó atá ann agus fás cónaitheach a chruthú ar suímh inlíonta. Tá sé suite 8km siar ó dheas ó Dhroichead Átha, 19km soir ón Uaimh, 13km siar den chósta ag An Inse-Baile an Bhiataigh agus 42km taobh ó thuaidh de Bhaile Átha Cliath. Tá Damhliag suite ar na bóithre réigiúnacha an R150 agus R152. Tá bealaigh réigiúnacha de chuid Bus Éireann ag freastal ar Dhamhliag ó Bhaile Átha Cliath agus ó Dhroichead Átha.

Staidreamh Limistéir bheaga (Daonáireamh 2022)

Sonraí daonra 2022 aoisghrúpaí

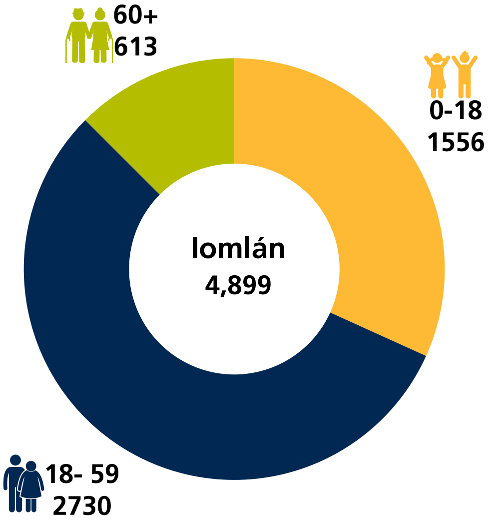

|Sonraí daonra Damhliag 2022

0 - 18	18 - 59	60 +	Iomlán 2022	Iomlán 2016
1556	2730	613	4,899	4,219

Tábla 82: Sonraí daonra do DZ Damhliag

Sonraí Tithíochta

- Úinéir-áitithe 1068
- Ar cíos ó thiarna talún príobháideach 177
- Ar cíos ó údarás áitiúil 200
- Ar cíos ó eagras deonach 24
- Saor ó chíos 12
- Níl sé luaite 80

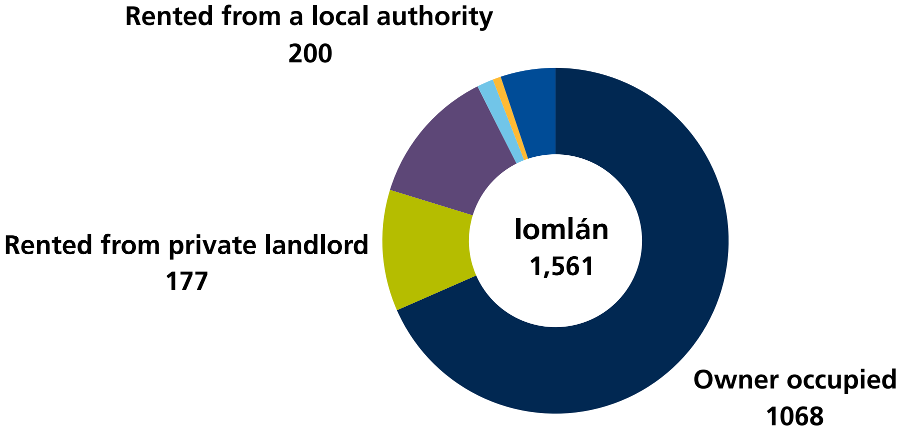

Tábla 83: Sonraí tithíochta do DZ Damhliag

Teas: Teaghlaigh phríobháideach buaine 2022

Duleek	
Gan teas lárnach	3
Ola	616
Gás nádúrtha	696
Leictreachas	88
Gual (antraicít san áireamh)	56
Móin (fóid móna san áireamh)	0
Gas peitriliam leachtach (LPG)	5
Adhmad (millíní adhmaid san áireamh)	8
Eile	10
Níl sé luaite	79
Iomlán	**1561**

Tábla 84: Foinsí fuinnimh tí do DZ Damhliag

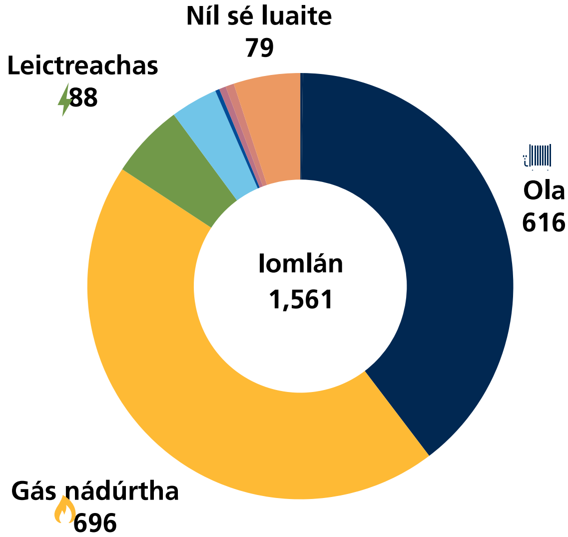

Commuting data for

Ag siúl: 151

Rothar: 28

Bus, mionbhus nó cóiste: 725

Traein, DART nó LUAS: 23

Gluaisrothar nó Scútar: 4

Tiománaí Chairr: 1346

Paisinéir: 725

Veain: 219

Eile (leoraí san áireamh): 7

Obair as baile nó sa bhaile go príomha: 128

Níl sé luaite: 257

= **Iomlán 3,613**

Tábla 85: Sonraí comaitéireachta do DZ Damhliag

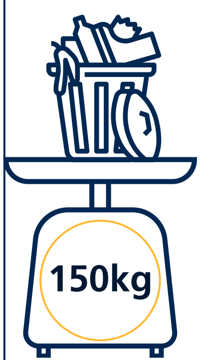

Léiríonn sonraí EPA:

Caitheann an meán teaghlaigh Éireannach amach dramhaíl bia **150 kg** gach bliain: ar chostas thart fá **€700**

Sonraí dramhaíola bia do Damhliag

Líon na dtithe	Iomlán Cur amú bia / Damhliag	Costas @ €700 in aghaidh an teaghlaigh
1561	234.15t	€1,092,700

Tábla 86: Sonraí dramhaíola bia do DZ Damhliag

Obair ó chian

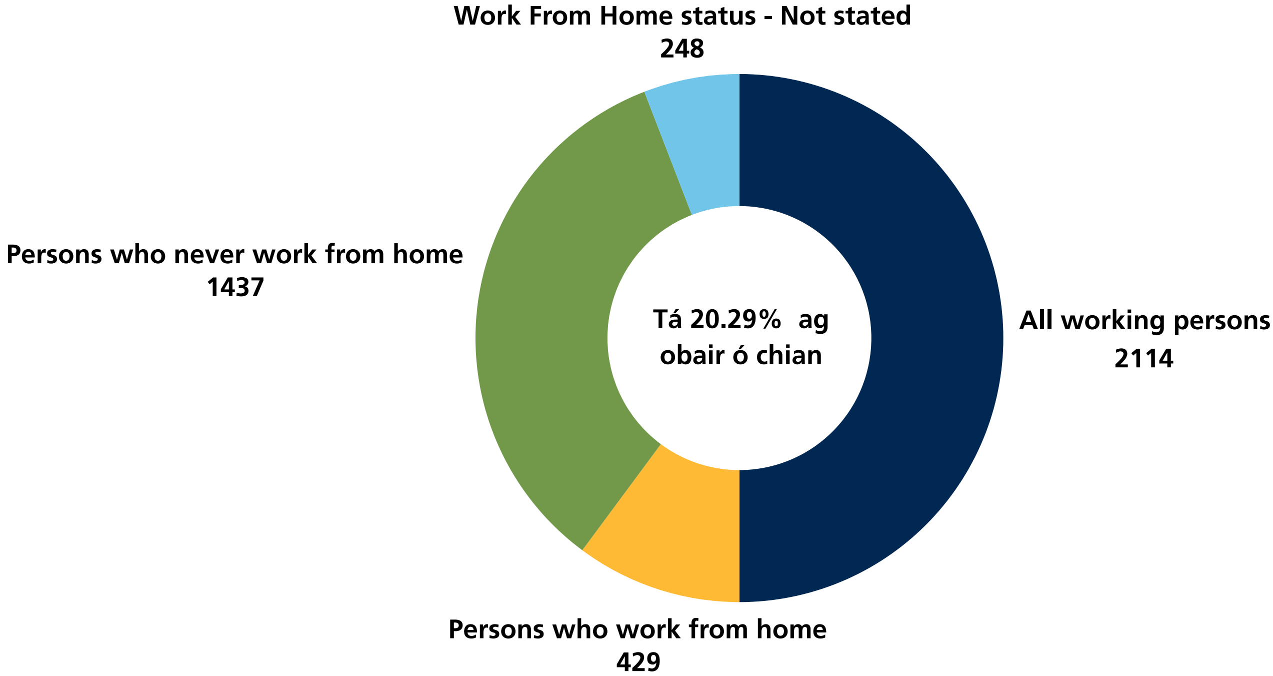

Tábla 87: Sonraí obair ó chian do DZ Damhliag

Cineálacha gnó i nDamhliag

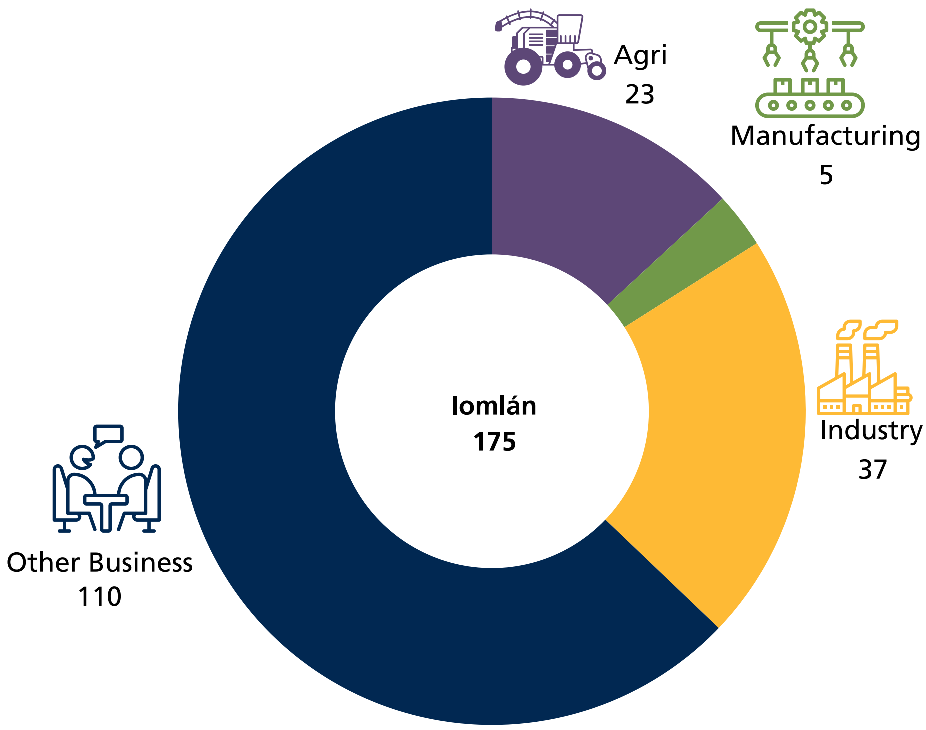

Tábla 88: Cineálacha gnó in DZ Damhliag

Próifíl astaíochtaí do Damhliag:

Tráchtáil

$ktCO_2eq$	12
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	556

Iompar

$ktCO_2eq$	6
% den iomlán sa chontae	1%
Iomlán Contae	419

Dramhaíl

$ktCO_2eq$	9
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	378

Cónaitheach

$ktCO_2eq$	7
% den iomlán sa chontae	2%
Iomlán Contae	353

Iomlán DZ:

$ktCO_2eq$	34
% den iomlán sa chontae	1%
Iomlán Contae	**4,254**

Tábla 89 – Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Damhliag.

Is fiú 1% d'astaíochtaí do DZ Damhliag de na hastaíochtaí iomláine i gContae na Mí, na hastaíochtaí san earnáil Chónaitheach agus 2% san earnáil Dhramhaíola faoi seach de na hearnálacha ar an iomlán i gContae na Mí.

	2018 BEI	2030 Sprioc laghduithe		Laghdú tuartha 2030		Bealach go dtí laghdú 51%
Earnáil	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	$ktCO_2eq$	
Tráchtáil	12	-5	45%	-4	30%	Tá an laghdú seo bunaithe ar mhéadú 30% d'éifeachtúlacht fuinnimh trí iarfheistiú a dhéanamh ar fhoirgnimh tráchtála fuinneamh inathnuaite a mhéadú i gcomhar le gnólachtaí sa phobal.
Iompar	6	-3	50%	-3	53%	Tá an laghdú seo bunaithe ar sprioc de 50% EV (tuairim 2,000) a bhaint amach agus laghdú de 10% ar astaíochtaí carbóin de bharr Taistil Ghníomhach breise.
Cónaitheach	7	-3	40%	-1	16%	Tá an laghdú seo bunaithe ar 100% d'fhoirgnimh chónaitheacha a bhfuil rátáil BER D1 nó níos airde acu (tuairim 1,000) iarfheistiú go dtí rátáil BER B1.
Dramhaíl	9	-4	50%	-4	50%	Tá an laghdú seo bunaithe ar ísliú 50% de bhruscar dubh i ngach teaghlach agus athchúrsáil agus múiríniú a ghríosú.

Tábla 90 – Clár na nDeiseanna do Damhliag

An chéad chéim eile

Is é an chéad chéim eile atá le glacadh ag CCM ná chun Pleananna cur chun feidhme do DZanna aonair a chruthú, i gcomhar leis na pobail áitiúla, agus leis na páirtithe leasmhara taobh istigh de gach DZ. Áirítear:

- Plean Teagmhála Poiblí (PTP) a fhorbairt.
- Grúpaí de na príomh pháirtithe leasmhara a bhunú taobh istigh de gach DZ atá ionadaíoch den phobal áitiúil, gnólachtaí, agus na hearnálacha iompair agus fuinnimh.
- Liosta de na gníomhartha is mó tosaíocht a chomh chruthú, uileghabhálacha straitéiseacha a leathnú amach agus deiseanna a chlárú.
- Creat rialachais a fhorbairt do na DZanna.
- Tacú le seachadadh an Phlean Cur chun feidhme chun fís DZ a bhaint amach do 2030.

6.0 Gníomhú ar son na hAeráide

6.1 Pleanáil Chur chun feidhme

Chun an PGA seo a chur chun feidhme tá gá le cur chuige iomlán ón Chomhairle agus ón tsochaí a bheidh á chomhordú ag an Rannóg ar Ghníomhú ar son na Aeráide (RGA).

Rannóg ar Ghníomhú ar son na Aeráide (RGA).

RGA: Bunaíodh an RGA atá ag CCM i 2022 agus áirítear

- Comhordaitheoir Athrú Aeráide;
- Oifigeach Ghníomhú ar son na Aeráide;
- Oifigeach Pobail Ghníomhú ar son na Aeráide; agus
- Oifigeach ar Éifeachtúlacht Fuinnimh.

Is é an ról atá ag an Rannóg seo chun gníomhú ar son na haeráide a chur chun cinn taobh istigh den Chomhairle, chun gníomhartha ar leith a sheachadadh (lena n-áirítear an Ciste Pobail Ghníomhú Aeráide) chun tacú leis agus monatóireacht a dhéanamh ar chur chun feidhme na ngníomhartha, agus chun tuairisciú agus measúnú an Phlean a chomhordú tar éis do na Baill Thofa é a fhaomhadh. Tá gach gníomh atá ar bun ag gach rannóg agus ag na príomh ionadaithe i rannóga na Comhairle dírithe ar thacaíocht a thabhairt don RGA. Beidh an RGA mar phointe teagmhála chun eolas a chur ar fáil do shaoránaigh, do phobail agus do ghnólachtaí i dtaca le gníomhú ar son na haeráide.

Chun an PGA a chur chun cinn agus chun tacú leis tá an Fóram ar Ghníomhú ar son na hAeráide tá Baill Thofa na Comhairle ó pháirtithe éagsúla páirteach ann. Tugann an Fóram ar Ghníomhú ar son na hAeráide spreagadh do cheannaireacht phobail, rannpháirtíocht saoránaigh agus déanann sé an comhrá i dtaca le gníomhú ar son na haeráide idir CCM agus shaoránaigh a fheabhsú.

6.2 Creat i dtaca le Gníomhartha ar son na hAeráide

Is é an bealach is éifeachtaí chun ár gcuid spriocanna a bhaint amach ná a bheith ag obair as lámh a chéile chun ár bhfís chomónta a bhaint amach do thodhchaí a thacaíonn le gníomhú uaillmhianach ar son na haeráide.

Fís

Tá sé mar aidhm ag An Mhí a bheith aeráid-díonach, ar mhórán bithéagsúlachta, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus mar gheilleagar aeráidneodrach a thacaíonn le saol folláin agus fás i líon na bpost.

Misean

Tá Comhairle Contae na Mí tiomanta chun an Beartas Náisiúnta Aeráide a aistriú go dtí gníomhartha áitiúla trí theagmháil ionchuimsitheach, neartú acmhainní agus trí cheannaireacht do mhuintir Chontae na Mí.

Tá sé mar aidhm ag na gníomhartha is mó tosaíocht sa chreat seo astaíochtaí a laghdú in acmhainní agus in oibríochtaí CCM, go mbeidh tionchar aige seo ar earnálacha i seachadadh a gcuid laghduithe astaíochtaí féin, feasacht a ardú i dtaca le hathrú aeráide agus gníomhú dearfach i dtaca leis an aeráid a chur chun cinn ag an leibhéal áitiúil.

Forbairt ar Gníomhartha Aeráide

Tá forbairt ar ghníomhartha aeráide sa phlean seo curtha le chéile agus tugtar aird chuí agus aitheantas ar an PGA Náisiúnta 2023 agus ar an Chreat Náisiúnta Oiriúnúcháin. Chomh maith leis sin, tugtar aird chuí do na huasteorainneacha astaíochtaí earnála agus buiséid a chuidíonn le cruth a chur ar bheartas rialtais i dtaca le gníomhú ar son na haeráide mar aon le heolas a chur ar fáil do na chéad chúig bliana eile.

Tá gníomhartha an phlean seo ag teacht le:

- Seachadadh Éifeachtúil ar Ghníomhú ar son na hAeráide 2030, DECA
- Plean Náisiúnta Chur chun feidhme do SDGanna
- Phlean Forbartha Chontae na Mí 2021-2027.

Tosaíochta agus comhthairbhe gníomhartha dualgais aeráide a chomhlíonadh

Chun tionchar tosaíochta agus comhthairbhe gníomhartha dualgais aeráide a chomhlíonadh atá dírithe ar astaíochtaí a laghdú agus teacht aniar a fheabhsú aithníodh an bearta seo a leanas atá le cur chun feidhme. Tabharfar tús áite do na gníomhartha agus tionscadail seo atá bunaithe ar thionchar dhearfach aeráide s'acu, na comhthairbhe éagsúla ata á soláthar agus luach an airgid. Aimseofar iliomad foinsí maoinithe agus deontas chun na gníomhartha agus tionscadail a thabhairt chun críche.

Beidh scaipeadh eolais atá sothuigthe maidir leis an aeráid lárnach sna gníomhartha chun feasacht a chothú agus rannpháirtíocht ghníomhach a ghríosú i dtaca le gníomhú ar son na haeráide.

Chomh maith leis sin, beidh sé mar aidhm ag comhthairbhe na ngníomhartha agus na dtionscadal seo an timpeallacht nádúrtha a chosaint agus a fheabhsú ag an am céanna, agus dá bhrí sin beidh feabhas ar shláinte agus tacófar le geilleagar áitiúil atá inbhuanaithe agus neamhdhíobhálach don timpeallacht.

Spleáchais

Tá sé tábhachtach le meabhrú go mbeidh seachadadh na ngníomhartha sa phlean seo ag brath ar roinnt fachtóirí lena n-áirítear:

Rannpháirtíocht na bpáirtithe leasmhara: chun gníomhartha an phlean seo a sheachadadh beidh rannpháirtíocht na bpáirtithe leasmhara riachtanach. I measc na bpáirtithe leasmhara tá cónaitheoirí, eagraíochtaí pobail, gnólachtaí agus comhlachtaí earnála poiblí.

Maoiniú atá ar fáil: Is minic go mbíonn maoiniú ag teastáil ó ghníomhartha taobh amuigh de bhuiséid na n-údarás áitiúla agus beidh soláthar maoinithe/deontas ón rialtas agus foinsí neamhrialtais ríthábhachtach maidir le seachadadh cuid de na gníomhartha sa phlean seo.

Réamh-ghníomhartha nó gníomhartha riachtanacha: Tá gníomhartha sa phlean seo ag brath ar sheachadadh gníomhartha riachtanacha m.sh. tá seans go mbeidh stáidéar féidearthachta ag teastáil roimh shuiteáil teicneolaíochtaí fuinnimh inathnuaite.

Tá sé mar aidhm ag An Mhí a bheith aeráid-díonach, ar mhórán bithéagsúlachta, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus mar gheilleagar aeráidneodrach a thacaíonn le saol folláin agus fás i líon na bpost.

Tá Comhairle Contae na Mí tiomanta chun an Beartas Náisiúnta Aeráide a aistriú go dtí gníomhartha áitiúla trí theagmháil ionchuimsitheach, neartú acmhainní agus trí cheannaireacht do mhuintir Chontae na Mí.

Réimsí Téamacha, Cuspóirí Straitéiseacha agus Spriocanna

Rialachas & Ceannaireacht	Timpeallacht Thógtha & Iompair	Timpeallacht Nádúrtha & Bonneagar Glas	Pobail: Teacht aniar & Aistriú	Inbhuanaitheacht: Bainistiú Acmhainní
Cuspóir 1 Struchtúir agus próisis chuí a fhorbairt chun gníomhú ar son na haeráide éifeachtúil a bhainistiú agus a stiúradh.	**Cuspóir 2** Spriocanna fuinnimh agus éifeachtúlachta i dtaca le hastaíochtaí carbóin sa rialtas áitiúil a bhaint amach faoi 2030.	**Cuspóir 3** Timpeallacht nádúrtha na Mí a chosaint agus a fheabhsú ach tacú le bithéagsúlacht agus teach aniar aeráide a mhéadú	**Cuspóir 4** Gníomhú aeráide a ghríosú sa phobal áitiúil ach aistriú cóir a bhaint amach	**Cuspóir 5** Cultúr na hinbhuanaitheachta a chruthú agus geilleagar ciorclach a chur chun cinn sa Chontae.
1.1 Tacú le forbairt agus cur chun feidhme gach gníomh dearfach ar son na haeráide i ngach seirbhís agus oibríocht atá ag CCM, ag comhoibriú le daoine eile chun iarrachtaí a chumasú agus a ghríosú chun tionchar s'acu i leith na haeráide a laghdú.	**2.1** Inchur na Comhairle i dtaca le hathrú aeráide a laghdú, ach éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú, astaíochtaí carbóin a laghdú agus deiseanna inbhuanaithe a spreagadh do mhuintir na Mí.	**3.1** Tacú le bainistiú stuama agus feabhas de chuid oidhreacht, bithéagsúlacht agus timpeallacht nádúrtha na Mí	**4.1** Trí chomhoibriú agus páirtnéireachtaí pobail inbhuanaithe, ionchuimsitheacha agus láidre a chur chun cinn agus díriú ar ghníomhartha a chuireann sláinte agus tairbhí chun cinn agus a thacaíonn leis an gheilleagar áitiúil.	**5.1** Tacú le tionscnaimh agus bonneagar an gheilleagair ciorclaigh agus díriú ar chosc, athúsáid, dheisiú agus athchúrsáil chun deiseanna gnó glasa a chur chun cinn.
Gníomhartha	Gníomhartha	Gníomhartha	Gníomhartha	Gníomhartha

Tábla 91: Gníomhú ar son na hAeráide CCM agus an caidreamh idir Fhís, Mhisean, Réimsí Téamacha, Chuspóirí Straitéiseacha, Spriocanna agus Ghníomhartha

Cuspóir Straitéiseach 1: Rialachas agus Ceannaireacht

<table>
<tr><th>Réimse Téamach</th><th>Cuspóir Straitéiseach</th><th colspan="2">Spriocanna</th></tr>
<tr><td>Rialachas agus Ceannaireacht</td><td>Na struchtúir agus na próisis chuí a fhorbairt chun ghníomhú éifeachtúil i leith na haeráide a stiúradh agus a bhainistiú.</td><td colspan="2">1.1 Tacú le forbairt agus cur chun feidhme gach gníomh dearfach ar son na haeráide i ngach seirbhís agus oibríocht atá ag CCM, ag comhoibriú le daoine eile chun iarrachtaí a chumasú agus a ghríosú chun tionchar s'acu i leith na haeráide a laghdú.</td></tr>
<tr><th colspan="2">Ailíniú Beartais/ Cuspóirí Forbartha Inbhuanaithe</th><th colspan="2">Ailíniú Beartais / Cuspóirí i dtaca le Gníomhú Éifeachtúil ar son na hAeráide a Sheachadadh</th></tr>
<tr><td colspan="2">7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY; 8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH; 13 CLIMATE ACTION; 15 LIFE ON LAND; 16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS</td><td>DECA 1</td><td>DECA 2</td></tr>
<tr><th colspan="4">Comhthairbhí</th></tr>
<tr><td colspan="4">✓ Rialachas Feabhsaithe ✓ Soláthar seirbhísí feabhsaithe ✓ Cruthú post glasa agus forbairt scileanna
✓ Feasacht ar an aeráid agus forbairt acmhainní</td></tr>
</table>

Toisc go bhfuil méid agus scála na gníomhaíochta i leith athrú aeráide chomh mór sin tá rialachas láidir ag teastáil atá sách solúbtha chun dul i ngleic leis na castachtaí agus na dúshláin atá i gceist.

I ndeireadh báire, tá rath chur chun feidhme an PG seo ag brath ar go leor páirtithe leasmhara taobh amuigh de CCM. Mar sin féin, le go n-éireoidh leis tá sé ríthábhachtach go bhfuil CCM tiomanta do rialachas láidir agus do cheannaireacht chun an plean seo a sheachadadh.

Sa chomhthéacs seo déanfaidh CCM maoirseoireacht ar an fhreagracht atá ann chun astaíochtaí gás teasa cheaptha a laghdú taobh istigh dá cuid acmhainní agus a bonneagar féin agus teacht aniar a thógáil le cinntiú go mbeidh soláthar seirbhíse leanúnach ann, agus chomh maith leis sin, ag cumasú agus ag imirt tionchair ar dhaoine nó eagraíochtaí eile chun a gcuid oibleagáidí a chur i gcrích.

Beidh na gníomhaíochtaí atá mar chuid den chuspóir straitéiseach Rialachas agus Ceannaireacht in ann a chinntiú go mbeidh CCM tiomanta chun tabhairt faoi ghníomhú dearfach ar son na haeráide. Cumais Ghníomhú ar son na Aeráide:

- Tá acmhainní agus socruithe rialachais ann chun cinntí éifeachtúla a chumasú agus chun tacú le cur chun feidhme an PGA.
- **Socruithe agus gníomhaíochtaí tras-roinne:** Leanúint le gníomhú ar son na haeráide san údarás áitiúil chun comhordú agus comhoibriú idir-rannach a chur chun cinn a bhéarfaidh cur chun feidhme gníomhaíochta i ngach seirbhís sa Chomhairle.
- **Ag obair le chéile:** Teagmháil a dhéanamh leis na ranna rialtais cuí, gníomhaireachtaí, foireann agus páirtithe leasmhara agus páirtnéireachtaí a bhunú chun réitigh a fháil agus gníomhaíochtaí a chur chun feidhme.
- **Príomhshruthú:** Go mbeidh gach straitéis, beartas, plean agus tionscadal atá á bhforbairt ag an Chomhairle ag teacht leis an PGA.
- **Reachtach agus Beartas:** Comhlíontacht agus cur chun feidhme na rialachán, na mbeartas agus na straitéisí.
- Dul chun cinn a leanúint i dtreo chur i gcrích na ngníomhaíochtaí agus tuairisciú trédhearcach a chinntiú.

Cuspóir Straitéiseach 1 – Rialachas agus Ceannaireacht: Gníomhaíochtaí

Uimh.	Gníomhaíocht	Oirniú/Maolú	Beart Rianaithe	Amscála
GL1	Córas Bainistithe fuinnimh ISO 50001 a chur chun feidhme	Le chéile	Teastas ISO 50001 faighte	Q2 2024
GL2	Úsáid soláthar glas más féidir i ngach soláthar earraí agus seirbhísí.	Le chéile	% Soláthar poiblí glas	Bliantúil go dtí 2029
GL3	Ullmhaigh Treoir i dtaca le Cuspóirí Forbartha Inbhuanaithe (SDGanna) chun tacú leis na cuspóirí domhanda i ngach plean, straitéis agus clár maoinithe a d'fhoilsigh an t-Údarás Áitiúil.	Le chéile	Cáipéis foilsithe	QR1 2025
GL4	Príomhshruthú ar cheist mhaolaithe agus oiriúnaithe i dtaca le gach beartas, straitéis agus plean a ghlac an LA.	Le chéile	Maolú agus oirniú aeráide i ngach cáipéis den LA	2024 - 2029
GL5	Monatóireacht chuí agus prótacal tuairiscithe a aithint i dtaca le cur chun feidhme ísil carbóin, tógáil i dtairiscintí poiblí agus scéimeanna deontais.	Le chéile	Tuarascáil Bhliantúil i dtaca le hoibríochtaí cuimsithe agus carbóin fhorlámhaithe	QR4 2027
GL6	Tabhairt faoi iniúchtaí bliantúla i dtaca le caiteachas aeráide ina mbeidh luach an airgid, éifeachtúlacht, rialachas, baint, comhleanúnachas, agus tionchair (timpeallacht agus sochaíoch)	Le chéile	Iniúchadh bliantúil críochnaithe agus gníomhaíochtaí aitheanta	Bliantúil go dtí 2029
GL7	Bearta leanúnachais gnó a aithint agus a shocrú le cinnte a dhéanamh de go leanfar le soláthar seirbhísí le linn eachtraí drochaimsire.	Le chéile	Plean leanúnachais gnó foilsithe	QR4 2024
GL8	Tabhairt faoi staidéar mionsonraithe ar an chion módach foirne chun bearta a aithint a laghdóidh astaíochtaí taistil na foirne.	Maolú	Staidéar críochnaithe agus bearta aitheanta	QR4 2024
GL9	Tionscnaimh i dtaca le feasacht, eolas, roinnt eolais agus acmhainneacht a eagrú leis an fhoireann maidir le bearta maolaithe agus oiriúnaithe.	Le chéile	Ceithre thionscnamh foirne bliantúla	Bliantúil go dtí 2029
GL10	Straitéis Luchtaithe EV a sheachadadh do Chontae na Mí.	Maolú	Straitéis foilsithe; Líon na luchtairí suiteáilte go bliantúil	Q4 2025 Bliantúil go dtí 2029
GL11	Tacú leis agus cuir leis an tionscadal Pathfinder 'Bus It 2 School'.	Le chéile	Líon na bpáistí atá ag taisteal ar scoil ar bhus	Q4 2024
GL12	Páirtnéireachtaí straitéiseacha a fhorbairt chun cuidiú le haidhmeanna astaíochtaí a bhaint amach.	Le chéile	Líon na bpáirtnéireachtaí bunaithe	Bliantúil go dtí 2029
GL13	Cinnte a dhéanamh de go mbeidh eolas agus feasacht i dtaca le gníomhaíochtaí neamhdhíobhálacha aeráide ar fáil tríd an Suíomh gréasáin i leith gníomhaithe ar son na hAeráide agus sna meáin shóisialta.	Le chéile	Líon na dteagmhálacha leis na meáin	Bliantúil go dtí 2029
GL14	Cuirfear oiliúint ar fáil i dtaca le gníomhú ar son na haeráide tríd an Chlár Oiliúna Aeráide den Údarás Áitiúil.	Maolú	Líon agus céatadán den fhoireann oilte Céatadán den fhoireann oilte i dtaca le pleanáil oiriúnaithe.	Bliantúil go dtí 2029

Tábla 92: Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 1 – Rialachas agus Ceannaireach

Cuspóir Straitéiseach 2: Timpeallacht Thógtha agus Iompair – Gníomhaíochtaí

Réimse Téamach	Cuspóir Straitéiseach	Aidhmeanna
Timpeallacht Thógtha agus Iompair	Spriocanna i dtaca le hastaíochtaí carbóin agus éifeachtúlacht fuinnimh a bhaint amach san údarás áitiúil faoi 2030.	2.1 Rannchuidiú ar an athrú aeráide sa Chomhairle a laghdú ach éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú, astaíochtaí carbóin a laghdú agus deiseanna inbhuanaithe a spreagadh i measc mhuintir Chontae na Mí.
Ailíniú Beartais/ Cuspóirí Forbartha Inbhuanaithe		Ailíniú Beartais / Cuspóirí Éifeachtúla i leith Athraithe Aeráide a Sheachadadh
1 No Poverty; 2 Zero Hunger; 3 Good Health and Well-Being; 4 Quality Education; 5 Gender Equality; 6 Clean Water and Sanitation; 7 Affordable and Clean Energy; 8 Decent Work and Economic Growth		DECA 2; DECA 3; DECA 4; DECA 6
Comhthairbhí		
✔ Cáilíocht uisce feabhsaithe ✔ Soghluaiseacht fheabhsaithe ✔ Aistriú go dtí fuinneamh glan agus slándáil	✔ Costais laghduithe ✔ Teacht aniar agus bonneagar ✔ Sláinte phoiblí agus saol maith	✔ Cáilíocht aeir feabhsaithe ✔ Fás eacnamaíoch

Mar chuid den timpeallacht thógtha tá foirgnimh bhaile, phoiblí, thionsclaíocha agus thráchtála ar fud Chontae na Mí mar aon le bonneagar tábhachtach, leithéidí bóithre, droichid, gréasán draenála, fóntais, bonneagar fuinnimh agus cumarsáide.

Tá foirgnimh freagrach as cuid mhór d'astaíochtaí an Chontae. Beidh gá le tús áite a thabhairt d'éifeachtúlacht fuinnimh a bharrfheabhsú agus athrú go dtí foinsí teasa ísil charbóin i bhfoirgnimh chomh maith le bonneagar fuinnimh inathnuaite a shlánú a thacóidh le dícharbónú na heangaí náisiúnta agus malartach ísil charbóin ar bhreoslaí iontaise a sheachadadh.

Tá cosaint na timpeallachta tógtha ó thionchair dhíobhálacha athraithe aeráide ina thosaíocht chun leochaileacht an phríomhbhonneagair a íoslaghdú (leithéidí foirgnimh na Comhairle, bóithre, draenacha uisce stoirme, áiseanna poiblí agus an t-eangach fuinnimh) a bhaineann le guaiseacha aeráide. Beidh gá le pleanáil chuí, ullmhúchán, agus bainistiú acmhainní i gcomhpháirt leis na príomh pháirtithe leasmhara agus gníomhaireachtaí ar nós an OPW i dtaca le riosca fuarlaigh.
Is é an t-aistriú go dtí córas iompair níos inbhuanaithe ar cheann de na dúshláin is mó atá ag sochaí na hÉireann.
Tá tuairim is 18% d'astaíochtaí GHG na hÉireann ceangailte le hiompar, agus tá 10% i gContae na Mí. San earnáil iompair tagann an chuid is mó de na hastaíochtaí GHG ó innill dócháin díosail agus peitril. Tá spleáchas ard ar charranna príobháideacha, agus is fiú tuairim is 58% de na hastaíochtaí iompair GHG i gContae na Mí iad, agus tá feithiclí earraí freagrach as 30%, tá feithiclí eile, ina measc tarracóirí, gluaisrothair, busanna 7rl freagrach as 12% agus tá iarnróid freagrach as 1%.

Beidh na gníomhaíochtaí a bhaineann le hiompar ag tacú le méadú ar thaistil ghníomhach agus roghanna taistil phoiblí, rud a chuirfidh le forbairt an bhonneagair luchtaithe ar fheithiclí leictreacha ar fud an Chontae agus a laghdóidh na hastaíochtaí GHG a bhaineann le taistil ghnó agus chomaitéireachta de chuid CCM. Chomh maith leis sin, cuirfidh cur chun cinn tionscnamh maidir le taistil inbhuanaithe agus sábháilteacht ar bhóithre feabhas ar shábháilteacht ar na bóithre agus feabhas ar cháilíocht aeir sna bailte agus sráidbhailte ar fud Chontae na Mí.

Cuspóir Straitéiseach 2: Timpeallacht Thógtha agus Iompair - Gníomhaíochtaí

Uimh.	Gníomhaíocht	Oirniú/Maolú	Beart Rianaithe	Amscála
BET1	Bithéagsúlacht, maolú agus gníomhaíochtaí a thabhairt isteach i ndearadh agus seachadadh na bpleananna atá ann d'athnuachan uirbeach.	Le chéile	Líon na dtionscadal athnuachana ina bhfuil tionscnaimh athrú aeráide á seachadadh	Bliantúil go dtí 2029
BET2	Leanúint leis an chomhoibriú le páirtithe leasmhara seachtracha chun tithíocht shóisialta a sholáthar ag leibhéal BER B1 nó an caighdeán is fearr costais ina bhfuil soláthar deartha fuinnimh éifeachtúil, fuinneamh inathnuaite ar an láithreán, saoráidí luchtaithe EV, SuDanna, agus réitigh dhúlra-bhunaithe, a mhéid is féidir.	Maolú	Líon na réadmhaoine iarfheistithe sa bhliain; Céatadán den Dhearadh Fuinnimh Éifeachtúil, fuinneamh inathnuaite ar an láithreán, SuDanna agus réitigh dhúlra-bhunaithe atá in úsáid i ngach réadmhaoin.	Bliantúil go dtí 2029
BET3	Dramhaíl phlaistigh a gineadh a laghdú agus fáil réidh léi, trí stop a chur le plaistigh aon úsáide sna foirgnimh agus seirbhísí LA.	Maolú	Céatadán laghdaithe na dramhaíola plaistí.	Bliantúil go dtí 2029
BET4	Athrú go dtí margaíocht dhigiteach agus acmhainní fógraíochta más féidir. Táirgeadh/dramhaíl a laghdú i dtaca le cláir agus póstaeir.	Maolú	Céatadán den mhargaíocht dhigiteach/feachtais fógraíochta.	Bliantúil go dtí 2029
BET5	Táirgí glantacháin a mhalartú le táirgí atá éiceabhách.	Maolú	Aistriú go dtí táirgí atá éiceabhách amháin.	Bliantúil go dtí 2029
BET6	Bearta caomhnaithe úsáide uisce a thabhairt isteach i bhfoirgnimh an LA.	Le chéile	Céatadán laghdaithe in úsáid uisce.	Bliantúil go dtí 2029
BET7	Bainistiú ar dhramhaíl bhardasach i bhfoirgnimh an LA. Athchúrsáil a mhéadú/bailiúchán dramhaíola a eagrú agus dramhaíl ghinearálta a laghdú.	Maolú	Céatadán laghdaithe i dtaca le dramhaíl sholadach go bliantúil; Céatadán laghdaithe i dtaca le dramhaíl ó dhramhaíl an LA.	Bliantúil go dtí 2029
BET8	Bainistiú ar fhlít an LA atá éifeachtach ó thaobh fuinnimh de lena n-áirítear bogearra éifeachtúlachta tiomána a chur chun feidhme agus oiliúint éicea-tiomáint d'fhoireann tiomána an LA.	Maolú	Córas bainistithe an fhlít curtha chun feidhme. Bogearra suiteáilte/ oiliúint tugtha.	QR1 2027
BET9	Tabhairt faoi iarfheistiú domhain agus foinsí fuinnimh inathnuaite a shuiteáil más cuí ar fhoirgnimh an LA.	Le chéile	Líon na bhfuinneamh inathnuaite suiteáilte críochnaithe.	Bliantúil go dtí 2029
BET10	Gach réadmhaoin nua an LA a thógáil ag leibhéal Rátála Fuinnimh A2 nó níos airde lena n-áirítear soláthar deartha fuinnimh éifeachtúil, soláthar deartha fuinnimh éifeachtúil, fuinneamh inathnuaite ar an láithreán, saoráidí luchtaithe EV, SuDanna, agus réitigh dhúlra-bhunaithe, a mhéid is féidir.	Maolú	Líon na réadmhaoine a thógtar sa bhliain; Céatadán den Dhearadh Fuinnimh Éifeachtúil, fuinneamh inathnuaite ar an láithreán, saoráidí luchtaithe EV, SuDanna, agus réitigh dhúlra-bhunaithe atá in úsáid i ngach forbairt.	Bliantúil go dtí 2029

Strategic Goal 2 Built Environment and Transport

Uimh.	Gníomhaíocht	Oirniú/ Maolú	Bearta Rianaithe	Amscála
BET11	Gach réadmhaoin nua iarfheistithe ag leibhéal Rátála Fuinnimh B2 BER nó níos airde lena n-áirítear soláthar deartha fuinnimh éifeachtúil, soláthar deartha fuinnimh éifeachtúil, fuinneamh inathnuaite ar an láithreán, saoráidí luchtaithe EV, SuDanna, agus réitigh dhúlra-bhunaithe, a mhéid is féidir.	Maolú	Líon na réadmhaoine iarfheistithe sa bhliain; Céatadán den Dearadh Fuinnimh Éifeachtúil, SuDanna, agus réitigh dhúlra-bhunaithe gach forbairt.	Bliantúil go dtí 2029
BET12	Bonneagar ICT i dtaca le héifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú.	Maolú	Cinnte a dhéanamh de go bhfuil riachtanais éifeachtúlachta fuinnimh mar chuid den phróiseas sainfhála. • Úsáid fuinnimh reatha a thomhas (bunlíne). • Úsáid fuinnimh amach anseo a thomhas (comparáid).	Bliantúil go dtí 2029
BET13	Soilsiú poiblí LED a sheachadadh mar chuid den thionscadal iarfheistithe PLEEP (Public Lighting Energy Efficient Project).	Le chéile	Céatadán laghdaithe i dtaca le húsáid fuinnimh.	Retrofit programme Q4 2027; Bliantúil
BET14	Tionscadail Foirgnimh Nua deartha de réir an chaighdeáin nZEB lena n-áirítear soláthar deartha fuinnimh éifeachtúil, soláthar deartha fuinnimh éifeachtúil, fuinneamh inathnuaite ar an láithreán, saoráidí luchtaithe EV, SuDanna, agus réitigh dhúlra-bhunaithe.	Maolú	Líon na dtionscadal críochnaithe.	Bliantúil go dtí 2029
BET15	Athúsáid agus athchóiriú na réadmhaoine foilmhe agus tréigthe i lár bailte a chur chun cinn agus ag an am céanna úsáid inbhuanaithe na réadmhaoine seo a chur chun cinn le go mbeidh úsáid ghníomhach chuí i lár bailte.	Maolú	Líon na réadmhaoine foilmhe agus tréigthe atá in úsáid arís.	Bliantúil go dtí 2029
BET16	Taistil ghníomhach a mhéadú i lár bailte trí mholtaí a bhaineann le taistil ghníomhach inbhuanaithe feabhsaithe agus timpeallacht fheabhsaithe do na coisithe.	Maolú	Líon na scéimeanna críochnaithe, nó fad na scéime críochnaithe.	Bliantúil go dtí 2029
BET17	An fhéidearthacht i dtaca le fuinneamh inbhuanaithe agus réitigh teasa i gContae na Mí a fhiosrú.	Le chéile	Tuarascáil féidearthachta críochnaithe.	QR4 2027

Tábla 93: Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 2: Timpeallacht Thógtha agus Iompair

Cuspóir Straitéiseach 3: Timpeallacht Nádúrtha agus Bonneagar Glas

Réimse Téamach	Cuspóir Straitéiseach	Aidhmeanna
Timpeallacht Nádúrtha & Bonneagar Glas	Protect and enhance Meath's natural environment by supporting biodiversity and increasing climate resilience.	3.1 Support the responsible management, protection and enhancement of Meath's natural heritage, biodiversity and natural environment.

Ailíniú Beartais/ Cuspóirí Forbartha Inbhuanaithe	Ailíniú Beartais/ Cuspóirí Éifeachtúla Athrú Aeráide a Sheachadadh
1 NO POVERTY; 2 ZERO HUNGER; 6 CLEAN WATER AND SANITATION; 11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES; 12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION; 15 LIFE ON LAND	DECA 2; DECA 3; DECA 4; DECA 5; DECA 6

Comhthairbhí

- Cáilíocht uisce fheabhsaithe
- Sláinte phoiblí agus saol maith
- Bithéagsúlacht fheabhsaithe
- Slándáil bia áitiúil
- Inbhuanaitheacht agus beocht phobail
- Cáilíocht aeir fheabhsaithe

Tá athrú aeráide leanúnach agus tuartha ag cothú rioscaí suntasacha don timpeallacht nádúrtha. Tá méadú na teochta agus teagmhais aimsire crua ag ídiú na bithéagsúlachta agus na gnáthóige. Tá tionchar suntasach ar chleachtais talmhaíochta de bharr méadú ar thriomach agus eachtraí báistí ard-déine.

Déanfaidh CCM cinnte de go mbeidh timpeallacht nádúrtha Chontae na Mí á caomhnú agus á feabhsú agus le go mbeidh méadú ar sholáthar an bhonneagair ghlais más féidir. Tá bonneagar glas mar acmhainn luachmhar chun tacú le bithéagsúlacht, ag tacú le bainistiú uisce stoirme agus riosca fuarlaigh, ag barrfheabhsú stórála carbóin agus ag tairiscint deiseanna do sheirbhísí éiceachórais, taisteal gníomhach, taitneamhacht agus áineas.

De bharr infheistíocht a dhéanamh chun an timpeallacht nádúrtha a chothabháil agus a fheabhsú tiocfaidh réimse tairbhí a chuidíonn leis na rioscaí i dtaca le hathrú aeráide a bhainistiú agus a laghdú agus cuidiú le teacht aniar a thógáil trí chreimeadh ithreach a laghdú, ionsúiteach, sreabhadh uisce dromchla a mhoilliú, limistéir fhionnuara agus scáthú a sholáthar, fiadhúlra agus bithéagsúlacht a mhéadú agus cur le sláinte agus an saol maith.

Tá liosta neamhchuimsitheach thíos i dtaca leis na gníomhaíochtaí atá pleanáilte a bhaineann leis an aeráid maidir le bithéagsúlacht agus oidhreacht. Bhéarfaidh An Plean Bithéagsúlachta agus An Plean Oidhreachta tuairim níos cuimsithí maidir leis na réimsí seo.

Cuspóir Straitéiseach 3 – An Timpeallacht Nádúrtha agus Bonneagar Glas: Gníomhaíocht

Uimh.	Gníomhaíocht	Oirniú/Maolú	Bearta Rianaithe	Amscála
NE1	Butaí uisce a chur ag foirgnimh phoiblí, chun tacú le coistí na mbailte slachtmhara, foireann agus conraitheoirí le go mbeidh uisce ar fáil le haghaidh cothabhála gairdín.	Maolú	Líon na mbutaí uisce curtha.	Bliantúil go dtí 2029
NE2	Tús a chur le clár iniúchóireachta ar thailte an LA chun suirbhéanna éiceolaíocha agus gnáthóga a dhéanamh agus aird a tharraingt ar limistéir atá i mbaol agus iad siúd atá in oiriúint d'athbhunú agus stóráil carbóin feabhsaithe.	Le chéile	Suirbhéanna agus liosta gníomhaíochtaí; Bithéagsúlacht fheabhsaithe de bharr monatóireachta.	QR2 2027
NE3	Roghanna a fhorbairt chun an Straitéis Chur chun feidhme Náisiúnta a sheachadadh do Réitigh Nádúrbhunaithe agus treoir eatramhach i dtaca le huisce báistí agus sreabhadh uisce dromchla i gceantair uirbeacha.	Oirniú	Líon na réitigh Nádúrbhunaithe i dtaca le bainistiú uisce báistí agus sreabhadh dromchla.	QR2 2025
NE4	Talamh coille dúchasach a chur ar thailte cuí an LA.	Le chéile	Heicteáir curtha.	Q4 2024
NE5	Plean Mór Éigeandála – uasdátú na bpleananna práinnfhreagartha a chomhordú agus a athmheas bunaithe ar thaithí, agus leochaileacht na timpeallachta a thabhairt san áireamh.	Oirniú	Plean uasdátaithe.	Q4 2024
NE6	Bonneagar criticiúil a aithint maidir leis an ghréasán reatha i dtaca le teagmhais aimsire crua a bhaineann leis an aeráid.	Oirniú	Tairseach ina bhfuil bonneagar criticiúil.	QR2 2026
NE7	Plean Contae (Áitiúil) i dtaca le PG Bithéagsúlachta a fhorbairt agus a chur chun feidhme, chun bithéagsúlacht áitiúil a chosaint agus a fhorbairt, lena n-áirítear bearta a bhaineann leis an aeráid.	Le chéile	PG Bithéagsúlachta glactha.	Q4 2027
NE8	Tabhairt faoi mheasúnacht riosca aeráide ar acmhainní oidhreachta an údaráis áitiúil (nádúrtha, tógtha agus cultúrtha). Tabhairt faoi chlár rialta iniúchta, cothabhála agus oibreacha caomhnaithe céimnithe chun teacht aniar aeráide a fhorbairt.	Le chéile	Dhá thionscadal caomhnaithe tosaithe sa bhliain. Clár iniúchta ar bun.	Bliantúil go dtí 2029
NE9	Tabhairt faoi mheasúnacht i dtaca le Mír 4 Ceadúnais Sceite san Uisce.	Oirniú	Athbhreithniú ar líon na gceadúnas sceite.	Annual to 2029
NE10	Tacú le cruthúnas gairdíní pobail trí chomhpháirtíocht le pobail áitiúla agus gníomhaireachtaí seachtracha.	Maolú	Líon na ngairdíní pobail.	Bliantúil go dtí 2029
NE11	Tacú le crainn a chur agus é a éascú taobh istigh de theorainn/ limistéar tógtha reatha.	Oirniú	Tomhas bliantúil.	Bliantúil go dtí 2029

Tábla 94: Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 3 – An Timpeallacht Nádúrtha agus Bonneagar Glas

Cuspóir Straitéiseach 4: Teacht aniar agus Aistriú

Réimse Téamach	Cuspóir Straitéiseach	Aidhmeanna
Pobail: Teacht aniar & Aistriú	GA a ghríosú sa phobal áitiúil, agus aistriú cóir a bhaint amach.	4.1 Pobail inbhuanaithe, ionchuimsitheacha agus teacht aniar a chur chun cinn trí chomhoibriú agus rannpháirtíocht, ag díriú ar ghníomhaíochtaí a chuireann sláinte agus an saol maith chun cinn agus a thacaíonn le geilleagair áitiúla.
Ailíniú Beartais/ Cuspóirí Forbartha Inbhuanaithe		Ailíniú Beartais/ Cuspóirí Athrú Aeráide Éifeachtúla a Sheachadadh
3 Good Health and Well-being; 6 Clean Water and Sanitation; 7 Affordable and Clean Energy; 8 Decent Work and Economic Growth; 11 Sustainable Cities and Communities; 12 Responsible Consumption and Production; 13 Climate Action; 15 Life on Land		DECA 1, DECA 4, DECA 5, DECA 6
Comhthairbhí		
✔ Inbhuanaitheacht agus beocht phobail ✔ Cruthúnas post glasa agus forbairt scileanna		✔ Cothromas agus ionchuimsitheacht shóisialta

Tabharfaidh réitigh innealtóireachta muid cuid den bhealach chun ár ngníomhaíochtaí aeráide a bhaint amach. Chomh maith leis sin, beidh gá le tacaíocht do phobail agus ó na pobail chun cur chuige leathan sochaíoch a uasmhéadú agus chun cinnte a dhéanamh de go bhfuil gach duine ag glacadh páirt chun Contae a thuigeann conas cúrsaí aeráide a chruthú sna glúnta amach romhainn. Tá soláthar eolais, teagmháil agus rannpháirtíocht ríthábhachtach chun cinnte a dhéanamh de go mbainfear amach athrú iompraíochta atá fiúntach agus marthanach. Tá sé seo tábhachtach ins an oiread sin réimsí chun rath a chinntiú, mar shampla, tabhairt faoi thaisteal gníomhach agus iompar poiblí a úsáid, ag athrú go dtí teas nó foinsí breosla ísealcharbóin, ag feabhsú na timpeallachta nádúrtha agus ag cothú feasachta ghinearálta i dtaca le hathrú aeráide, na tionchair agus na deiseanna.

Mar chuid den chomhrá leanúnach le réimse leathan pobail tá sé tábhachtach comhoibriú go rannpháirtíoch chun tabhairt faoi na bearta atá de dhíth le chéile.

Tá go leor grúpaí pobail ann atá gníomhach cheana féin chun an timpeallacht a chosaint agus a fheabhsú agus atá ag obair chun oibleagáidí aeráide i gContae na Mí a sheachadadh chun réitigh inbhuanaithe áitiúla a chruthú a bhfuil feidhm leo. Tá an Chomhairle tiomanta le bheith ag obair leis na grúpaí seo le go mbeidh siad in ann a gcuid spriocanna a bhaint amach.

Tá sé mar aidhm againn a bheith ag cur eolas ar fáil do na pobail seo, teagmháil a dhéanamh leo agus rannpháirtíocht na saoránach agus gach cineál pobail a chur chun cinn chun réitigh áitiúla a sheachadadh le go mbainfear amach na spriocanna aeráide seo.

Cuspóir Straitéiseach 4 Pobail: Teacht aniar agus Aistriú: Gníomhaíocht

Uimh.	Gníomhaíocht	Oirniú/Maolú	Bearta Rianaithe	Amscála
CRT1	Suiteáil in ionaid athlíonta uisce ag foirgnimh phoiblí/ limistéir áiseanna chun táirge plaisteach aon úsáide a laghdú.	Maolú	Líon na n-ionad athlíonta uisce suiteáilte	Annual to 2029
CRT2	Tionscadal i dtaca le Cáilíocht Aeir Bhaile Átha Troim a leathnú amach go dtí Criosanna Dícharbónú eile.	Le chéile	Tuarascáil ar cháilíocht aeir do gach Crios Dícharbónú	Q4 2029
CRT3	Monatóireacht a dhéanamh ar chur chun feidhme na dtreoirlínte bainistithe a bhaineann le riosca fuarlaigh sna hiarratais pleanála, ag tabhairt aird ar leochaileacht na timpeallachta m.sh. bithéagsúlacht, seandálaíocht, luach áiseanna.	Oirniú	Cloíodh leis na treoirlínte.	Bliantúil go dtí 2029
CRT4	Oibríocht agus soláthar na scéimeanna rothair agus roinnt carranna a leathnú amach. Scéim rothair agus roinnt carranna a chur chun cinn.	Le chéile	Líon agus áit na scéimeanna rothair agus roinnt carranna. Céatadán na húsáide.	Bliantúil go dtí 2029
CRT5	Limistéir a aithint agus a mhapáil atá soghabhálach i leith teagmhas aimsire crua a bhaineann leis an aeráid ar an ghréasán bóithre.	Oirniú	Tairseach ina bhfuil limistéir mapáilte atá soghabhálach i leith an ghréasáin bóithre.	QR2 2027
CRT6	Na tairbhí a bhaineann le Fearais Fuinnimh Baile ó na Leabharlanna a chur chun cinn agus a phoibliú.	Maolú	Líon na bhfearas eisithe ag na leabharlanna; líon na n-imeachtaí.	Bliantúil go dtí 2029
CRT7	Líon na scéimeanna bealach slán chun na scoile a mhéadú, más féidir.	Maolú	Líon na scéimeanna bealach slán chun na scoile sa Chontae.	Bliantúil go dtí 2029
CRT8	Nasc a dhéanamh leis an OPW maidir le neartú cosanta fuarlaigh nua nó reatha a aithint mar aon le bearta cosanta.	Le chéile	Líon na scéimeanna aitheanta	Bliantúil go dtí 2029
CRT9	Athbhreithniú a dhéanamh ar eachtraí agus soghabháltacht Fuarlaigh agus nasc a dhéanamh leis na Rannóga cuí in CCM agus Uisce Éireann chun acmhainní s'acu atá i mbaol ó fhuarlach/dhian bháistí agus chun eolas a roinnt maidir leis na scéimeanna faoisimh fuarlaigh a bhaineann le 'mionoibreacha' ar chostas íseal a chur chun feidhme.	Le chéile	Líon na scéimeanna aitheanta agus curtha chun feidhme.	Bliantúil go dtí 2029
CRT10	Tabhairt faoi Staidéar ar Chreimeadh Cósta agus Riosca Fuarlaigh do Chontae na Mí agus na moltaí a chur chun feidhme agus tús áite a thabhairt do réitigh nádúrbhunaithe más féidir.	Le chéile	Staidéar críochnaithe; Líon na moltaí curtha chun feidhme.	Bliantúil go dtí 2029
CRT11	Eolas a fhorbairt agus a sholáthar i dtaca le Stíl Mhaireachtála Inbhuanaithe agus teagmháil a dhéanamh le Tionóntaí na Comhairle ar an bhealach gur féidir leo úsáid fuinnimh, uisce agus dramhaíola a laghdú.	Maolú	Líon na dtionóntaí ag fáil eolais.	Bliantúil go dtí 2029

Cuspóir Straitéiseach 4 – Pobail: Teacht aniar agus Aistriú: Gníomhaíocht

Uimh.	Gníomhaíocht	Oirniú / Maolú	Bearta Rianaithe	Amscála
CRT12	An Clár um Pobail agus Fhuinneamh Inbhuanaithe a chur chun cinn agus tacú leis agus ceardlanna a eagrú.	Maolú	Líon na SECanna atá gníomhach; Dhá cheardlann SEC sa bhliain.	Bliantúil go dtí 2029
CRT13	Sraith 1 & 1A den Chlár Pobail ar Ghníomhú ar son na hAeráide a riaradh agus tacú leis chun tionscadail roghnaithe a bhaineann le Gníomhú ar son na hAeráide a sheachadadh.	Le chéile	Céatadán den tarraingt anuas den Chiste Pobail. Líon na dtionscadal críochnaithe.	Bliantúil go dtí 2029
CRT14	Gach imeacht a cheadaíonn CCM a ghríosú le go mbeidh inbhuanaitheacht agus comhthathú san áireamh i dtaca le bithéagsúlacht agus leochaileacht na timpeallachta.	Maolú	Treoir tugtha i dtaca le himeachtaí. Téarmaí agus Coinníollacha uasdátaithe.	QR2 2025
CRT15	De bharr na treorach atá sa Mheabhrán Tuisceana a shínigh CLG agus an CCMA, i dtreo is go mbeidh comhoibriú ann i dtaca le hinbhuanaitheacht agus tionscadail ar mhaithe le Gníomhú ar son na hAeráide, teagmháil a dhéanamh leis an cheannasaí aitheanta sa Chlár Club Glas, agus comhoibriú le CARO agus CLG, chun tionscadail a chur chun cinn agus tacú leis na clubanna atá rannpháirteach, chun cuspóirí a bhaint amach le linn príomh thréimhsí na scéime go dtí 2029.	Le chéile	% de na Clubanna nasctha leis an Chlár Club Glas.	2024 – 2029
CRT16	"Féile Ghlasú" a fhorbairt agus critéir maoinithe a thabhairt isteach maidir le féilte a roghnú i gContae na Mí.	Maolú	Líon na n-iarratas; Tuairisc mheasúnaithe agus moltaí.	Bliantúil go dtí 2029

Tábla 95: Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 4 – Pobail: Teacht aniar agus Aistriú

Cuspóir Straitéiseach 5: Inbhuanaitheacht agus Bainistiú Acmhainní

Réimse Téamach	Cuspóir Straitéiseach	Spriocanna
Pobail: Teacht aniar & Aistriú	Cultúr na hinbhuanaitheachta a chruthú, geilleagar ciorclach a chur chun cinn ar fuad an Chontae.	5.1 Tacú le tionscnaimh an gheilleagair ciorclaigh agus an bhonneagair, ag díriú ar chosc, athúsáid, dheisiú agus athchúrsáil agus deiseanna gnó glas a chur chun cinn.

Ailíniú Beartais/ Cuspóirí Forbartha Inbhuanaithe	Ailíniú Beartais / Cuspóirí Athrú Aeráide Éifeachtúla a Sheachadadh
8 Decent work and economic growth; 9 Industry, innovation and infrastructure; 10 Reduced inequalities; 11 Sustainable cities and communities; 12 Responsible consumption and production	DECA 2; DECA 3; DECA 4; DECA 5; DECA 6

Comhthairbhí

- Fás Eacnamaíoch
- Costais laghduithe
- Sláinte phoiblí agus saol maith
- Slándáil bia áitiúil
- Geilleagar ciorclach
- Inbhuanaitheacht agus beocht phobail
- Cruthú post glasa agus forbairt scileanna
- Cothromas agus ionchuimsitheacht shóisialta

Tá úsáid iontach éagsúil agus tagann sí ó gach rud a bhaineann lenár n-iompraíocht i dtaca le húsáid fuinnimh agus uisce, ceannach éadaí, fearas tí, aimsiú bia agus socruithe taistil. Cuireann déantúsaíocht agus iompar earraí tomhaltais go mór leis an dúshlán aeráide, rud nach dtuigeann an tomhaltóir go minic.

De bharr na húsáide de na hacmhainní nádúrtha a mbíonn muid ag brath orthu, tá bagairt ann nach mbeidh na glúnta atá le teacht in ann na hacmhainní nádúrtha sin a fháil agus iad a úsáid ar bhonn inbhuanaithe. Léiríonn an Beartas AE agus Náisiúnta an phráinn atá le haistriú ó gheilleagar líneach ina bhfuil “tóg, déan agus cur de láimh” i gceist go dtí geilleagar ciorclach ina mbeidh acmhainní á n-athúsáid, á n-athchúrsáil agus á n-athghineadh.

Tá níos mó i gceist ná bainistiú dramhaíola i dtaca leis an Gheilleagar Ciorclach. Tá an bhéim ar líon na n-amhábhar a n-úsáideann muid a laghdú agus luach na n-ábhar a uasmhéadú sa tslabhra táirgthe agus úsáide. Déanann an samhail gheilleagrach seo cinnte de go n-úsáideann gach duine níos lú acmhainní agus cuireann sí cosc ar dhramhaíl chun fás eacnamaíoch inbhuanaithe a bhaint amach.

Tá CCM tiomanta chun tacú le leibhéil mhéadaithe inbhuanaitheachta agus bainistiú acmhainní chun geilleagar ciorclach áitiúil bríomhar a chruthú atá inbhuanaithe ar bhonn éagsúil. Tá sé ríthábhachtach go bhfuil saoránaigh, pobail, gnólachtaí agus eagraíochtaí eile á gcumasú chun athrú dearfach a chur i bhfeidhm agus an caighdeán maireachtála a fheabhsú de bharr cumhacht an cheannaitheora s’acu.

Cuspóir Straitéiseach 5 – Inbhuanaitheacht agus Bainistiú Acmhainní: Gníomhaíocht

Uimh.	Gníomhaíocht	Oirniú/Maolú	Bearta Rianaithe	Amscála
SR1	Méadú athchúrsála agus aisghabhála ar earraí téagartha teaghlaigh, dramhaíl ghuaiseach agus dramhaíl ghlas.	Oirniú	Méadú 10% ar imeachtaí saora do theaghlaigh; tonaí méadracha na n-earraí teaghlaigh téagartha, dramhthrealamh leictreach agus athchúrsáil ar dhramhaíl ghlas.	Bliantúil go dtí 2029
SR2	Méadú ar bhailiúchán ar cholbha an chosáin de Dhramhaíl Teaghlaigh Orgánach agus feidhm a bhaint as Scéim na hAraide Doinne. Feachtas Feasachta sa Chontae i dtaca le leathadh amach na hAraide Doinne á phoibliú ar Raidió, sna meáin Chlóite agus shóisialta.	Oirniú	Feachtas ar mhéadú an chéatadáin den scéim.	QR1 2025
SR3	Tacú le bunú na 'Mol den Gheilleagar Ciorclach' atá mar mhoil ábhair fhisiciúla do thitim ar athshruthú earraí agus táirgí do ghníomhaíochtaí tráchtála agus cónaitheacha.	Le chéile	Líon na mol den gheilleagar ciorclach.	Bliantúil go dtí 2029
SR4	Teagmháil le gnólachtaí agus cónaitheoirí chun tacú le hábhair athúsáidte agus athchúrsáilte a ghlacadh.	Le chéile	Ceithre theagmháil sa bhliain.	Bliantúil go dtí 2029
SR5	Tacú le táirgí bia áitiúil inbhuanaithe agus cur cleachtais feirme inbhuanaithe chun cinn.	Le chéile	Ceithre cinn de bholscaireacht.	Bliantúil go dtí 2029
SR6	Dhá Lá Glas d'Iniúchadh Comhshaoil Gnó a sholáthar i measc gnólachtaí beaga sa Chontae (1-50 fostaí).	Maolú	20 gnólacht ag baint tairbhe as an scéim.	Bliantúil go dtí 2029
SR7	Tacú le gnólachtaí in aistriú s'acu trí thionscnaimh rialtais m.sh. micreaghlas.	Maolú	Tacaíocht tugtha do 20 gnólacht.	Bliantúil go dtí 2029
SR8	Tionscadail a ghríosú agus a chur chun cinn a chuirfidh go dearfach le fás an gheilleagair chiorclaigh agus bithbhunaithe chun forbairt eacnamaíoch íseal charbóin tuaithe agus uirbeach atá inbhuanaithe a chur chun cinn.	Le chéile	Ceithre ócáid bolscaireachta	Bliantúil go dtí 2029
SR9	Poist áitiúla a chur chun cinn chun méid na comaitéireachta taobh amuigh den Chontae a laghdú.	Maolú	Dhá ócáid bolscaireachta	Bliantúil go dtí 2029
SR10	Tacú le forbairt na mol fiontraíochta chun obair ó chian a éascú.	Maolú	Líon na mol fiontraíochta a éascaíonn obair ó chian.	QR3 2025
SR11	Bainistiú feabhsaithe i dtaca le dramhaíl tógála agus scartála (C&D) a chur chun feidhme i ngníomhaíochtaí an LA.	Le chéile	Tuairisc/í measúnaithe agus molta.	QR3 2025

Cuspóir Straitéiseach 5 – Inbhuanaitheacht agus Bainistiú Acmhainní: Gníomhaíocht

Uimh.	Gníomhaíocht	Oirniú / Maolú	Bearta Rianaithe	Amscála
SR12	In4Green Gréasán an tionscadail Uirbigh: Plean Gníomhú Chomhtháite na hUaimhe a chríochnú.	Le chéile	IAP ann	Q3 2025
SR13	Plean i dtaca le bainistiú dramhaíola a fhorbairt agus aird ar leith ar phrionsabail an gheilleagair ciorclaigh. Cur chun cinn an gheilleagair ciorclaigh m.sh. áiseanna athchúrsála/ mol agus Rothar deisithe le heagrú. Triail a bhaint as scaradh dramhaíola sráide.	Le chéile	Plean foilsithe; ócáid bholscaireachta bhliantúil amháin i ngach DZ.	Bliantúil go dtí 2029

Tábla 96: Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 5 – Inbhuanaitheacht agus Bainistiú Acmhainní

6.3 Monatóireacht

Is saincheist ríthábhachtach é an fhreagracht do CCM, agus go háirithe an cumas chun rianú, tomhas agus tuairisciú ar dhul chun cinn i seachadadh éifeachtúil i dtaca le gníomhú ar son na haeráide ag leibhéal an údaráis áitiúil agus earnálacha araon. Ar an bhonn seo, beidh ról suntasach ag Príomhtháscairí Feidhmíochta (KPIanna).

Maidir le gníomhú CCM i dtaca le feabhsuithe ar éifeachtúlacht fuinnimh agus laghduithe ar astaíochtaí a bhaineann le bonneagar agus acmhainní na Comhairle déanfar anailís leanúnach tríd an Chóras (M&R) Monatóireachta agus Tuairiscithe atá á bhainistiú ag Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (SEAI). Chomh maith leis sin, tá CCM ag oibriú an Chórais Bainistithe Fuinnimh ISO50001 agus cloítear le riachtanais an chórais tuairiscithe.

I dtaca le gníomhaíochtaí taobh amuigh de seo, cuireann CCM eolas ar fáil mar gheall ar dhul chun cinn seachadadh na ngníomhaíochtaí aeráide trí Phríomhtháscairí Feidhmíochta Earnálacha. Léiríonn sé seo gníomhaíocht na hEarnála Rialtais Áitiúil i dtaca le gníomhú ar son na haeráide.

Bailíonn CARO, in éineacht leis an Ghníomhaireacht Bainistithe Rialtais Áitiúil (LGMA) sonraí go bliantúil mar gheall ar réimse téamaí lena n-áirítear acmhainní gníomhaithe ar son na haeráide; oiliúint faoi ghníomhú ar son na haeráide; gníomhaíochtaí seachadta; tacaíocht fhiontraíochta; éifeachtúlacht fhuinnimh; laghduithe astaíochtaí; bearta taistil ghníomhach agus leanfar le cur le KPIanna i dtaca le freagra ar aimsir chrua de réir mar is gá don Earnáil agus cuirfidh an Chomhairle an t-eolas cuí ar fáil de réir mar is gá, chun cuidiú le haird a tharraingt ar dhul chun cinn in Earnáil an Rialtais Áitiúil i dtaca le gníomhú ar son na haeráide.

7.0 Tuairisciú

Déanfaidh CCM monatóireacht agus tuairisciú ar chur chun feidhme an PGA seo, leanfaidh maoirseoireacht an chur chun feidhme trí roinnt meicníochtaí reatha atá ann:

7.1 Monatóireacht agus Tuairisciú Inmheánach

Bhéarfaidh CCM uasdátú agus tuairisciú ar chur chun feidhme i dtaca le gníomhú ar son na haeráide sna cúig réimse téamach den PGA ina cuid struchtúir rialachais agus tuairiscithe agus ina bealaigh chumarsáide.

Cuirfear tuairiscí ar fáil don Choiste um Beartais Straitéiseacha maidir le Gníomhú ar son na hAeráide, Timpeallacht agus Seirbhísí Éigeandála más ga, agus cuirfear tuarascáil ar fáil do na Comhairleoirí gach bliain. Beidh tuarascálacha bliantúla ar dhul chun cinn ar shuíomh gréasáin na Comhairle.

Maidir lena feidhmíocht ó thaobh astaíochtaí agus fuinnimh de leanfaidh CCM lena tuairisciú chuig an Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (SEAI) tríd an Chóras (M&R) Monatóireachta agus Tuairiscithe. De réir Airteagal 10 den Treoir 2001/42/AE ('SEA Treoir') a bhaineann le Monatóireacht agus Tuairisciú Comhshaoil, tá sé riachtanach go ndéantar monatóireacht ar éifeachtaí comhshaoil i dtaca le cur chun feidhme an phlean chun "éifeachtaí neamhthuartha a aithint go luath, agus chun tabhairt faoin obair feabhais chuí." Is é an príomh aidhm atá le monatóireacht na cros-seiceáil a dhéanamh ar éifeachtaí suntasacha comhshaoil a thagann chun cinn ag staid an chur chun feidhme i gcoinne iad siúd a bhí tuartha ag staid ullmhúcháin an phlean, chomh maith le héifeachtaí díobhálacha neamhthuartha a aithint. Cuidíonn monatóireacht den chineál seo le tabhairt faoin obair feabhais chuí nuair a dhéantar taifead ar éifeachtaí díobhálacha comhshaoil. De réir na monatóireachta seo tugtar eolas má tá an SEA , mar ba chóir, ag soláthar leibhéal ard cosanta don chomhshaol agus cur chun cinn na forbartha inbhuanaithe (Airteagal 1 den Treoir SEA).

Tabharfar faoi mhonatóireacht agus thuairisciú SEA ar bhonn rialta le linn amscála an Phlean seo.

7.2 Plean Náisiúnta Gníomhaíochta don Aeráid

Beidh CCM, de réir cuid 3(w) den Chairt faoi Ghníomhú Aeráide an Údaráis Áitiúil ag tuairisciú chuig an Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide (DECC) ar dhul chun cinn i dtaca le gníomhú ar son na haeráide ag leibhéal an Chontae mar chuid de sheachadadh an Chuspóra Náisiúnta Aeráide. Beidh dul chun cinn gach gníomhaíochta á thuairisciú trí mheicníocht tuairiscithe CARO.

Feidhmíocht Earnálach:

Beidh CCM ag tuairisciú go bliantúil maidir lena feidhmíocht a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide trí KPIanna chun eolas a chur fáil ar fheidhmíocht na hearnála rialtais áitiúil maidir le gníomhú ar son na haeráide, mar chuid de Straitéis DECA 2030 an rialtais áitiúil.

Gluais

Téarma	Sainmhíniú
Oirniú	Sna córais dhaonna, an próiseas oiriúnúcháin maidir le fíor éifeachtaí nó tuartha aeráide agus a cuid éifeachtaí, chun dochar a mhaolú nó chun deiseanna tairbheacha a thapú. Sna córais nádúrtha, an próiseas oiriúnúcháin maidir le fíor aeráid agus a cuid éifeachtaí; d'fhéadfaí idirghabháil ón duine oiriúnúchán a éascú i dtaca le haeráid thuartha agus na héifeachtaí. Éagsúlacht bithéagsúlachta nó bitheolaíochta.
Antrapaigineach	Mar thoradh ar ghníomhaíochtaí daonna.
Éagsúlacht bithéagsúlachta nó bitheolaíochta	Ciallaíonn "bithéagsúlacht" athraitheacht i measc orgánaigh beo ó gach foinse, lena n-áirítear éiceachórais talún agus mhuirí agus éiceachórais uisceacha eile agus na coimpléisc éiceolaíocha ar cuid díobh iad; lena n-áirítear éagsúlacht sna speicis, idir speicis agus éiceachórais.
Aeráid	An meán aimsir fhadtéarmach in aon cheantar, thar tréimhse 30 bliain de ghnáth. Den chuid is mó is iad na cainníochtaí cuí ná athraitheacha dromchla amhail teocht, báisteach agus gaoth.
Réamh-mheastachán aeráide	Is freagra ionsamhlaithe é réamh-mheastachán aeráide den chóras aeráide i dtaca le suíomh astaíochta sa todhchaí nó tiúchan astaíochtaí gás teasa cheaptha (GHGanna) agus aerasóil, atá díorthaítear de ghnáth ag baint feidhme as samhlacha aeráide.
Creimeadh cósta	Briseadh síos talaimh agus baint amach dríodair agus carraigeacha de bharr phróisis cósta. I measc na bhfachtóirí a bhaineann le creimeadh cósta tá ardú ar leibhéal na farraige, tonnta móra agus stoirmeacha.
Tréimhse Fhuar	Tréimhse leanúnach d'aimsir fhuar, agus teochtaí ísle á dtaifeadadh.
Fuarlach Cósta	Bíonn fuarlach cósta ann nuair a ardaíonn leibhéil na farraige ar an chósta nó in inbhir go dtí leibhéil níos airde ná an talamh máguaird, nó a sháraíonn na cosaintí cósta más ann dóibh, nó scaileogú ar an chósta.
Dífhoraoisiú	An t-athrú ó cheantair fhoraoiseacha go dtí talamh neamhfhoraoiseacha.
Triomach	Tréimhse aimsire atá tirim níos mó ná is gnách fada go leor chun éagothroime hidreolaíoch díobhálach a chruthú.
Conairí astaíochtaí	Is é conairí astaíochtaí an téarma a dtugtar ar threochtaí samhailteacha ar astaíochtaí domhanda antrapaigineach sa 21ú hAois.
Neamhchosaint	Daoine i láthair, slí bheatha, speicis nó éiceachórais, feidhmíochtaí comhshaoil, seirbhísí agus áiseanna, bonneagar, nó acmhainní eacnamaíocha, sóisialta nó cultúrtha in áiteanna agus suímh a d'fhéadfaí tionchar díobhálach a bheith orthu.
Teagmhas adhaimsire	Is teagmhas annamh a tharlaíonn in áit áirithe agus ag am áirithe den bhliain é teagmhas adhaimsire.
Fuarlach Srutha	Tarlaíonn fuarlach srutha nuair a bhriseann aibhneacha agus srutháin thar bhruach s'acu agus téann an t-uisce isteach sna ceantair máguaird (an tuilemhá nádúrtha).
Téamh Domhanda	Déanann téamh domhanda tagairt ar an mhéadú ar theocht dhromchla domhanda atá nasctha le tréimhse bhunlíne tagartha, a fhaigheann meán thar tréimhse sách fada chun fáil réidh le héagsúlachtaí ó bhliain go bliain (m.sh. 20 nó 30 bliain).

Gluais

Téarma	Sainmhíniú
Astaíochtaí gás teasa cheaptha	Comhábhair ghásacha den atmaisféar, nádúrtha agus antrapaigineach araon, a ionsúnn agus a astaíonn radaíocht ag tonnfhaid ar leith taobh istigh de réimse na radaíochta astaithe ag dromchla na Cruinne, ag an atmaisféar é féin, agus ag néalta. Cruthaíonn an t-airí seo an iarmhairt cheaptha teasa. Áirítear gáis cheaptha teasa dé-ocsaíd charbóin (CO_2), ocsaíd nítriúil (N_2O), meatán (CH4) agus ózón (O3) agus áirítear heicseafluairídí sulfair (SF6), hidreafluaracarbóin (HFCanna), clórafluaracarbóin (CFCanna) agus sárfhluaracarbóin (PFCanna) de dhéantús an duine.
Fuarlach Screamhuisce	Tarlaíonn fuarlach screamhuisce nuair a ardaíonn an maoschlár os cionn dromchla an talaimh. Bíonn báisteach leanúnach ann ar feadh i bhfaid nó cineálacha fuarlaigh eile, in áit neamhleanúnach, agus maireann siad ar feadh seachtainí nó míonna.
Guais	An eachtra fhéideartha d'imeacht fisiciúil nádúrtha nó de thoradh an duine nó tionchar treochta nó fisiciúil a d'fhéadfaí cailliúint beatha, gortú, nó tionchair shláinte eile a chruthú, chomh maith le damáiste agus cailliúint réadmhaoine, bonneagar, slí bheatha, soláthar seirbhísí, éiceachórais agus áiseanna timpeallachta.
Teaspach	Tréimhse aimsire te atá neamhghnách agus míchompordach.
Sneachta Trom	Tréimhse fhada sneachta ina mbíonn go leor sneachta ina luí ar an talamh thar tréimhse laethanta as a chéile.
Tionchar	oradh na rioscaí ar chórais nádúrtha agus dhaonna, ina mbíonn rioscaí ann de bharr an naisc a bhaineann le guaiseacha aeráide (lena n-áirítear eachtraí adhaimsire/eachtraí aeráide), neamhchosaint agus leochaileacht. Baineann tionchair de ghnáth leis na héifeachtaí ar bheathaí, slí bheatha, sláinte agus saol maith, éiceachórais agus speicis, acmhainní eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha (seirbhísí éiceachórais ina measc), agus bonneagar. Déantar tagairt do thionchair mar thorthaí agus is féidir leo a bheith díobhálach nó tairbhiúil.
Sciorradh talún	Is cur síos é sciorradh talún ar phróisis éagsúla ina mbíonn gluaiseacht síos agus amach d'ábhair atá faoi thionchar domhantarraingthe.
Maolú (ar athrú aeráide)	Gníomh daonna chun astaíochtaí a laghdú nó chun an laghdú ar astaíochtaí gás teasa cheaptha a fheabhsú.
Fuarlach báistí	Tarlaíonn sé nuair atá níos mó báistí ann agus nach bhfuil an córas draenála in ann ionsúiteach a dhéanamh uirthi.
Conairí Tiúchana Ionadaíocha (RCPanna)	Suímh ina mbíonn sraith ama astaíochtaí agus líon iomlán na n-astaíochtaí gás teasa cheaptha (GHGanna) agus aerasóil agus gáis ghníomhacha ó thaobh na ceimice de, mar aon le húsáid talún/clúdach talún.
Riosca	An fhéidearthacht go mbeidh toradh díobhálach ar chórais dhaonna nó éiceachórais, ina n-aithnítear éagsúlacht na luachanna agus na n-aidhmeanna a bhaineann le córais dá leithéid. I gcomhthéacs athraithe aeráide, tagann rioscaí chun cinn ó na tionchair fhéideartha a bhaineann le hathrú aeráide chomh maith le freagraí an duine ina leith. I measc na dtorthaí díobhálacha tá beathaí, slí bheatha, sláinte agus saol maith, acmhainní eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha agus infheistiú, bonneagar, seirbhísí (seirbhísí éiceachórais ina measc), éiceachórais agus speicis. I gcomhthéacs na dtionchar athraithe aeráide, bíonn riosca ann de bharr an naisc idir ghuaiseacha a bhaineann le haeráid agus an neamhchosaint agus leochaileacht dhaonna agus éiceachórais. D'fhéadfadh guaiseacha, neamhchosaint agus leochaileacht a bheith ann ag brath ar an méid agus an dóchúlacht go dtarlóidh sé, agus tá seans go mbeidh athrú air seo ag brath ar athruithe socheacnamaíocha agus cinntí an duine.

Gluais

Téarma	Sainmhíniú
Stoirm Ghaoithe Dhian	Is ionann stoirm ghaoithe agus gaoth atá in ann dochar éadrom ar a laghad a dhéanamh ar chrainn agus fhoirgnimh, agus bíonn sé os cionn 55 km/h de ghnáth agus tá seans go mbeidh báisteach ann ag an am céanna.
Cuspóirí Forbartha Inbhuanaithe	Na 17 Cuspóir Domhanda le haghaidh forbartha do gach tír a bhunaigh na Náisiúin Aontaithe trí phróiseas rannpháirtíochta agus a cuireadh leo mar chuid de Chlár le haghaidh Forbairt Inbhuanaithe 2030, agus ina measc tá, deireadh a chur le bochtaineacht agus ocras; sláinte agus saol maith a chinntiú; oideachas, cothromas inscne, uisce glan agus fuinneamh, agus obair shásúil, bonneagar atá athléimneach agus inbhuanaithe a thógáil agus a chinntiú, cathracha agus ídiú; éagothroime a laghdú; talamh agus éiceachórais uisce a chosaint; síocháin, cóir agus páirtnéireachtaí a chur chun cinn; agus tabhairt faoi ghníomh práinneach i dtaca le hathrú aeráide.
Leochaileacht	An claonadh agus an dúchas i dtreo dhrochthionchair. Baineann an leochaileacht le meascán de choincheapa agus ábhair lena n-áirítear íogaireacht nó soghabháltacht i leith dochair agus easpa cumais le bheith in ann aige agus oirniú.

Figiúr, Tábla agus Liostú Cairte

Figiúr Uimhir	Sonraí Figiúir
Figiúr 1	Spriocanna Phlean Gníomhaíochta Aeráide CCM
Figiúr 2	Réimsí Téamacha.
Figiúr 3	Bearta Maolaithe agus Oiriúnaithe Gníomhú Aeráide.
Figiúr 4	Comhthairbhe Gníomhú Aeráide.
Figiúr 5	Nasc Chuspóirí Forbartha Inbhuanaithe le hAthrú Aeráide.
Figiúr 6	Réimse tionchair CCM maidir le gníomhú ar son na haeráide.
Figiúr 7	Ról Aeráide CCM.
Figiúr 8	Téamaí Chiste Aeráide Pobail.
Figiúr 9	Oileán na hÉireann 1900-2022 Teocht (°C) Aimhrialtacht (difear ó 1961-1990) – (Foinse: Met Éireann).
Figiúr 10	Reachtaíocht agus Comhthéacs Beartais le haghaidh PGA.
Figiúr 11	Léaráid ar theagmhais aimsire crua i gContae na Mí (1986 – 2022).
Figiúr 12	Spriocanna agus cuspóirí.
Figiúr 13	Léarscáil Chontae na Mí ina léirítear na naoi DZanna.
Figiúr 14	Ról CCM i dtaca le haeráid sa DZ.
Figiúr 15	Fís agus Aidhmeanna DZ.
Figiúr 16	Crios Dícharbónú na hUaimhe.
Figiúr 17	Crios Dícharbónú Chill Dhéagláin.
Figiúr 18	Crios Dícharbónú Bhaile Átha Troim.
Figiúr 19	Crios Dícharbónú An Inse – Baile an Bhiataigh.
Figiúr 20	Crios Dícharbónú Cheanannas Mór.
Figiúr 21	Crios Dícharbónú Dún Búinne.
Figiúr 22	Crios Dícharbónú Ráth Tó.
Figiúr 23	Crios Dícharbónú Dún Seachlainn.
Figiúr 24	Crios Dícharbónú Damhliag.
Tábla Uimhir	**Sonraí Tábla**
Tábla 1	Prionsabail threoracha.
Tábla 2	Ról Aeráide CCM.
Tábla 3	Príomhpháirtithe leasmhara.
Tábla 4	Achoimre: Cuireann Tábla 4 síos ar na hathruithe atá tuartha i dtaca le riosca guaise aeráide i gContae na Mí
Tábla 5	Foinse Astaíochtaí CCM.
Tábla 6	Astaíochtaí i ngach earnáil agus céatadán d'astaíochtaí iomlán do gach catagóir astaíochta do Chontae na Mí mar aon leis an chéatadán astaíochtaí do gach earnáil ag an leibhéal náisiúnta.
Tábla 7	kt CO_2eq i ngach Crios Dícharbónú i gContae na Mí maidir leis na hearnálacha - cónaitheach, déantúsaíocht agus tráchtáil, iompar agus dramhaíl in aghaidh an chéatadáin de na hastaíochtaí sa chontae ar fad.
Tábla 8	Astaíochtaí reatha i gContae na Mí v Laghdú Astaíochtaí na Spriocanna Earnála Náisiúnta.

Tábla 9	Astaíochtaí de réir Crios Dícharbónú (kt CO_2eq) agus earnáil (tráchtáil, iompar, cónaitheach, dramhaíl)
Tábla 10	Sonraí daonra do DZ na hUaimhe.
Tábla 11	Sonraí tithíochta do DZ na hUaimhe.
Tábla 12	Foinsí fuinnimh tí do DZ na hUaimhe.
Tábla 13	Sonraí comaitéireachta do DZ na hUaimhe.
Tábla 14	Sonraí dramhaíola bia do DZ na hUaimhe.
Tábla 15	Sonraí obair ó chian do DZ na hUaimhe.
Tábla 16	Cineálacha gnó in DZ na hUaimhe.
Tábla 17	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ na hUaimhe.
Tábla 18	Clár na nDeiseanna don Uaimh.
Tábla 19	Sonraí daonra do DZ Chill Dhéagláin.
Tábla 20	Sonraí tithíochta do DZ Chill Dhéagláin.
Tábla 21	Foinsí fuinnimh tí do DZ Chill Dhéagláin.
Tábla 22	Sonraí comaitéireachta do DZ Chill Dhéagláin.
Tábla 23	Sonraí dramhaíola bia do DZ Chill Dhéagláin.
Tábla 24	Sonraí obair ó chian do DZ Chill Dhéagláin.
Tábla 25	Cineálacha gnó in DZ Chill Dhéagláin.
Tábla 26	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Chill Dhéagláin.
Tábla 27	Clár na nDeiseanna do Chill Dhéagláin.
Tábla 28	Sonraí daonra do DZ Bhaile Átha Troim.
Tábla 29	Sonraí tithíochta do DZ Bhaile Átha Troim.
Tábla 30	Foinsí fuinnimh tí do DZ Bhaile Átha Troim.
Tábla 31	Sonraí comaitéireachta do DZ Bhaile Átha Troim.
Tábla 32	Sonraí dramhaíola bia do DZ Bhaile Átha Troim.
Tábla 33	Sonraí obair ó chian do DZ Bhaile Átha Troim.
Tábla 34	Cineálacha gnó in DZ Bhaile Átha Troim.
Tábla 35	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Bhaile Átha Troim.
Tábla 36	Clár na nDeiseanna do Bhaile Átha Troim.
Tábla 37	Sonraí daonra 2022 do DZ An Inse – Baile an Bhiataigh.
Tábla 38	Sonraí tithíochta do DZ An Inse – Baile an Bhiataigh.
Tábla 39	Foinsí fuinnimh tí do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh.
Tábla 40	Sonraí comaitéireachta do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh.
Tábla 41	Sonraí dramhaíola bia do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh.
Tábla 42	Sonraí obair ó chian do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh.
Tábla 43	Cineálacha gnó in DZ An Inse-Baile an Bhiataigh.
Tábla 44	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ An Inse-Baile an Bhiataigh.
Tábla 45	Clár na nDeiseanna do DZ An Inse-Baile an Bhiataigh
Tábla 46	Sonraí daonra do DZ Cheanannas Mór.

Tábla 47	Sonraí tithíochta do DZ Cheanannas Mór.
Tábla 48	Foinsí fuinnimh tí do DZ Cheanannas Mór.
Tábla 49	Sonraí comaitéireachta do Cheanannas Mór.
Tábla 50	Sonraí dramhaíola bia do DZ Cheanannas Mór.
Tábla 51	Sonraí obair ó chian do DZ Cheanannas Mór.
Tábla 52	Cineálacha gnó do DZ Cheanannas Mór.
Tábla 53	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Cheanannas Mór.
Tábla 54	Clár na nDeiseanna do DZ Cheanannas Mór.
Tábla 55	Sonraí daonra do DZ Dún Búinne.
Tábla 56	Sonraí tithíochta do DZ Dún Búinne.
Tábla 57	Foinsí fuinnimh tí do DZ Dún Búinne .
Tábla 58	Sonraí comaitéireachta do DZ Dún Búinne.
Tábla 59	Sonraí dramhaíola bia do DZ Dún Búinne.
Tábla 60	Sonraí obair ó chian do DZ Dún Búinne.
Tábla 61	Cineálacha gnó in DZ Dún Búinne.
Tábla 62	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Dún Búinne.
Tábla 63	Clár na nDeiseanna do DZ Dún Búinne.
Tábla 64	Sonraí daonra do DZ Ráth Tó.
Tábla 65	Sonraí tithíochta do DZ Ráth Tó.
Tábla 66	Foinsí fuinnimh tí do DZ Ráth Tó.
Tábla 67	Sonraí comaitéireachta do DZ Ráth Tó.
Tábla 68	Sonraí dramhaíola bia do DZ Ráth Tó.
Tábla 69	Sonraí obair ó chian do DZ Ráth Tó.
Tábla 70	Cineálacha gnó in DZ Ráth Tó.
Tábla 71	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Ráth Tó.
Tábla 72	Clár na nDeiseanna do DZ Ráth Tó.
Tábla 73	Sonraí daonra do DZ Dún Seachlainn.
Tábla 74	Sonraí tithíochta do DZ Dún Seachlainn.
Tábla 75	Foinsí fuinnimh tí do DZ Dún Seachlainn.
Tábla 76	Sonraí comaitéireachta do DZ Dún Seachlainn.
Tábla 77	Sonraí dramhaíola bia do DZ Dún Seachlainn.
Tábla 78	Sonraí obair ó chian do DZ Dún Seachlainn.
Tábla 79	Cineálacha gnó in DZ Dún Seachlainn.
Tábla 80	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Dún Seachlainn.
Tábla 81	Clár na nDeiseanna do DZ Dún Seachlainn.

Tábla 82	Sonraí daonra do DZ Damhliag.
Tábla 83	Sonraí tithíochta do DZ Damhliag.
Tábla 84	Foinsí fuinnimh tí do DZ Damhliag.
Tábla 85	Sonraí comaitéireachta do DZ Damhliag.
Tábla 86	Sonraí dramhaíola bia do DZ Damhliag.
Tábla 87	Sonraí obair ó chian do DZ Damhliag.
Tábla 88	Cineálacha gnó in DZ Damhliag.
Tábla 89	Astaíochtaí i ngach earnáil ábhair agus an % de na hastaíochtaí sa chontae ar fad atá ceangailte le DZ Damhliag.
Tábla 90	Clár na nDeiseanna do DZ Damhliag.
Tábla 91	Gníomhú ar son na hAeráide CCM agus an caidreamh idir Fhís, Mhisean, Réimsí Téamacha, Chuspóirí Straitéiseacha, Spriocanna agus Ghníomhartha.
Tábla 92	Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 1 – Rialachas agus Ceannaireacht.
Tábla 93	Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 2: Timpeallacht Thógtha agus Iompair.
Tábla 94	Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 3 – An Timpeallacht Nádúrtha agus Bonneagar Glas.
Tábla 95	Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 4 – Pobail: Teacht aniar agus Aistriú.
Tábla 96	Tábla 96 Gníomhaíochtaí le haghaidh Cuspóir Straitéiseach 5 – Inbhuanaitheacht agus Bainistiú Acmhainní.

Cairt Uimhir	Sonraí Cairte
Cairt 1	Maitrís Riosca ina léirítear na hathruithe amach anseo de na guaiseacha atá aitheanta i gContae na Mí.
Cairt 2	Tá briseadh síos ar fhoinse na n-astaíochtaí do CCM á léiriú i gCairt 2 agus á shonrú i dTábla 5.
Cairt 3	Astaíochtaí i ngach earnáil i gContae na Mí de réir Tábla 6.
Cairt 4	Astaíochtaí kt CO_2eq i ngach Crios Dícharbónú i gContae na Mí de réir Tábla 7.
Cairt 5	Astaíochtaí reatha i gContae na Mí v Laghdú Astaíochtaí na Spriocanna Earnála Náisiúnta.

Acmhainní agus Tagairtí

https://www.climateireland.ie/#!/

DCCAE. "Local Authority Adaptation Strategy Development Guidelines," 2018.

Desmond, Margaret. "National Preparedness to Adapt to Climate Change: Analysis of State of Play,"

2018. **http://www.epa.ie/pubs/reports/research/climate/Research_Report_256.pdf.**

Edinburgh Adapts Steering Group. "Edinburgh Adapts: Climate Change Adaptation Action Plan 2016- 2020," 2016.

European Commission. "Technical Guidance on the Climate Proofing of Infrastructure in the Period 2021-2027," 2021.

Flood, Stephen, Shona Paterson, Ellen O Connor, Barry O Dwyer, Hester Whyte, Martin Le Tissier, and Jeremy Gault. National Risk Assessment of Impacts of Climate Change: Bridging the Gap to Adaptation Action. Report 346. EPA Research, 2020.

IPCC, 2023: Annex I: Glossary [Reisinger, A., D. Cammarano, A. Fischlin, J.S. Fuglestvedt, G. Hansen, Y. Jung, C. Ludden, V. Masson-Delmotte, R. Matthews, J.B.K Mintenbeck, D.J. Orendain, A. Pirani, E. Poloczanska, and J. Romero (eds.)]. In: Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, H. Lee and J. Romero (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, pp. 119-130, doi:10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.002

IPCC. Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Edited by C.B. Field, V.R. Barros, D.J. Dokken, K.J. Mach, M.D. Mastrandrea, T.E. Bilir, M. Chatterjee, et al. Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA,

IPPC. "Summary for Policymakers." In Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, edited by V. Masson-Delmotte, P. Zhai, A. Pirani, S. L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, et al. Cambridge University Press, Cambridge, 2021. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/.

ISO "Adaptation to Climate Change" - Guidelines on Vulnerability, Impacts and Risk Assessment (14091)." Vol. ISO 14091: 2021.

Nolan, Authors Paul, and Jason Flanagan. High-Resolution Climate Projections for Ireland – A Multi Model Ensemble Approach. EPA Research, 2020.

https://www.epa.ie/pubs/reports/research/climate/researchreport339/Research_Report_339_Part1.pdf

comhairle chontae na mí
meath county council

Coimeád ar an eolas

Is féidir leat a bheith ar an eolas i dtaca le PGA de chuid CCM agus na tionscnaimh trí:

Climate Action | Meath.ie

X - MeathClimate

FaceBook- Meath County Council

Instagram- Meathcoco

Climate Action Section
Meath County Council
Navan
County Meath
Tel: 0469097000
Email: climateationmcc@meathcoco.ie